

ส่วนที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมา

ครอบครัว เป็นสถาบันหลักและเป็นพื้นฐานแรกในการพัฒนาคุณภาพคน ถือได้ว่าเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดของสังคม แต่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากครอบครัวเป็นบ้านหลอมคุณค่าชีวิตและบ่มเพาะคุณลักษณะที่งดงามของความเป็นมนุษย์ให้กับสังคม องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดให้ “ปี ๒๕๓๗ เป็นปีครอบครัวสากล (1994 International Year of the Families)” ซึ่งได้กระตุ้นให้ทั่วโลกเห็นความสำคัญของครอบครัว รวมทั้ง ในการประชุมระหว่างภูมิภาคขององค์การสหประชาชาติด้านครอบครัวที่กรุงบราติสลาวา ประเทศสโลวาเกีย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ ได้กำหนดให้มีการดำเนินการต่อไปเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัว โดยกำหนดให้วันที่ ๑๕ พฤษภาคมของทุกปี เป็นวันครอบครัวสากล เพื่อเป็นการสังเกตการณ์แผ่ระวางและติดตามสถานการณ์ครอบครัวทั่วโลก ส่วนในประเทศไทยได้มีการตระหนักและให้ความสำคัญต่อสถาบันครอบครัว โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓

สำหรับความเคลื่อนไหวในการดำเนินงานด้านครอบครัวในประเทศไทยนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เริ่มให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครอบครัว โดยได้บรรจุมาตรการบางส่วนไว้ชัดเจนมากขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐ – ๒๕๔๔) ต่อมาคณะอนุกรรมการพัฒนาครอบครัวและแก้ไขความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) สำนักงานกฤษฎมนตรี ได้จัดทำนโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว ด้วยความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน และบุคคลจากหลายฝ่าย โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๔๐

เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และการกำหนดทิศทางในการทำงานด้านพัฒนาสถาบันครอบครัว กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีภารกิจในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ได้มีคำสั่งสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ที่ ๑๔๗/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๖ เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำร่างนโยบายและแผนการพัฒนาสถาบันครอบครัวและจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมสถาบันครอบครัว ระยะยาว ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๗ – ๒๕๕๖) และจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมสถาบันครอบครัว ระยะ ๕ ปี เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีกรอบแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาสถาบันครอบครัวให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติในขณะนั้น

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๕๖ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ครอบครัวมีชีวิตที่เป็นสุขและปราศจากความรุนแรง สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีอาชีพสุจริตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเลี้ยงลูกให้มีความสุขและมีพัฒนาการรอบด้านที่เหมาะสมตามวัย ครอบครัวเป็นพลังสร้างสังคมที่มีคุณภาพ ลดปัจจัยเสี่ยงและสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายและบั่นทอนครอบครัว พร้อมทั้งเพิ่มปัจจัยเกื้อหนุน และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ครอบครัว จัดบริการที่เหมาะสมแก่ครอบครัวที่มีปัญหาจนสามารถกลับคืนสู่สภาวะปกติ สร้าง พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับครอบครัวให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง บุคลากรที่ทำงานด้านครอบครัวได้รับความรู้ ทักษะ และมีเจตคติที่ถูกต้องในการพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหาคู่ครอบครัว องค์การทุกภาคส่วนมีการประสาน

และดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเพื่อส่งเสริมให้สื่อมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทั้งในรูปแบบและเนื้อหาสาระที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อพัฒนาครอบครัว

จากการทำงานที่ผ่านมา สามารถสรุปผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้เป็น ๔ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้และระบบการจัดการฐานข้อมูลความรู้ด้านครอบครัว มีการพัฒนาตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ และระบบฐานข้อมูล ตามมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง เพื่อเป็นฐานข้อมูลหลักในการดำเนินงานด้านครอบครัว โดยกำหนด ค่าเกณฑ์มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง เครื่องมือการประเมินความเข้มแข็งของครอบครัว และโปรแกรม ระบบประมวลผลที่สามารถเข้าถึงและเรียกใช้ข้อมูลได้ง่ายในทุกกระดับ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในรูปแบบ ออนไลน์ (stat.thaifamily.in.th) และระบบข้อมูลความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว (www.violence.in.th) เป็นการบันทึกจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว ทั้งที่เป็นคดีและไม่เป็นคดีเข้าสู่กระบวนการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงใน ครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยจำแนกตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ช่วงอายุ ประเภท และสาเหตุความรุนแรง ช่วงเวลาเกิดเหตุการณ์ สถานที่เกิดเหตุ ทั้งนี้ความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้ม จะมีปริมาณเพิ่มขึ้น โดยมีสาเหตุของการเพิ่มขึ้นมาจาก^๑

๑) ผู้กระทำความรุนแรงไม่ได้รับโทษทางอาญาจากการทำร้ายภรรยา เนื่องจากพนักงานสอบสวน มีแนวปฏิบัติที่จะไม่ลงบันทึกประจำวัน ด้วยเหตุผลที่ว่า มักจะมีการไม่เอาความกันในภายหลัง หรือ เพื่อดำรง รักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัว

๒) ผู้ถูกกระทำและผู้ถูกกระทำ ไม่ได้รับการปรับเปลี่ยนเจตคติ อารมณ์ และพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ ความรุนแรง

๓) สังคมและชุมชนไม่ได้ตระหนักว่า ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาสังคม ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว ภายในของครอบครัว บุคคลภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว

โดยสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว คือ เมาสุรา ความเครียด/ปัญหาสุขภาพจิต และปัญหาการเสพยาเสพติด ตามลำดับ โดยความสัมพันธ์ของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง ส่วนใหญ่เป็นคู่สมรส (สามีภรรยา) และกลุ่มบุคคลที่ถูกกระทำหรือได้รับผลกระทบจากความรุนแรง ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสตรี กลุ่มเด็ก/เยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ตามลำดับ^๒ นอกจากนี้พบว่า ครอบครัวที่มีสมาชิกในบ้านดื่มสุราก็มีโอกาสใช้ความรุนแรงเมื่อเทียบกับครอบครัวที่ไม่ดื่มถึง ๔ เท่า^๓ การดำเนินงานที่ผ่านมาจะพบว่าเป็นการแก้ปัญหาแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการขององค์กร หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการสงเคราะห์ และกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องทำให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ยังคงไม่หมดไป^๔

^๑ รณชัย คงสกนธ์. ๒๕๕๐. การดำเนินงานโครงการแผนงานหน่วยจัดการความรู้เรื่องความรุนแรงในครอบครัว ปีที่ ๑. คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี. กรุงเทพฯ. เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

^๒ ศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม. ๒๕๕๖. (อ้างแล้ว)

^๓ รณชัย คงสกนธ์. ๒๕๕๐. “หมอมันนี่หมอกับการสร้างเสริมสุขภาพ”. ในวารสารคลินิก. ฉบับที่ ๒๗๒. สิงหาคม ๒๕๕๐.

^๔ พิมพ์วัลย์ บุญมงคล, นิกรณีย์ สันทรวิริยาและคีนสนีย์ เรืองสอน. ๒๕๔๒. รื้อสร้างองค์ความคิดผู้หญิงกับสุขภาพ. นครปฐม: สำนักพิมพ์เจนเดอร์เพรส.

ประเด็นที่ ๒ การพัฒนากิจกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกันในครอบครัว

มีการดำเนินการจัดกิจกรรมทางสังคมเพื่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อทำให้เกิดความตระหนัก และเห็นถึงความสำคัญของสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่

- การรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวและการใช้เวลาว่างที่มีคุณภาพร่วมกันของครอบครัว โดยการรณรงค์ให้ “ทุกวันเป็นวันครอบครัว” หรือการรณรงค์ให้มี “อย่างน้อยหนึ่งในสัปดาห์เป็นวันครอบครัว” เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน พัฒนารูปแบบสัมพันธ์ภาพของครอบครัวในเชิงบวก และปัจจุบันได้ขยายแนวคิดเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง โดยการรณรงค์ให้ “ทุกวัน...เป็นวันของครอบครัว” ภายใต้แนวคิด “ความเป็นครอบครัวไม่มีวันหยุด ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญและเวลาสำหรับครอบครัว ด้วยการทำให้ทุกวันเป็นวันของครอบครัว”

- การรณรงค์ยุดีความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว โดยการพัฒนากฎหมายเพื่อป้องกันและขจัดความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอน ที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว รักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว และให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดได้กลับตัว และยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ

ประเด็นที่ ๓ การพัฒนาให้เกิดกลไกในระดับท้องถิ่น

มีการพัฒนากลไกการทำงานด้านครอบครัวในระดับพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการรวมตัวของคนในชุมชนที่มาจากตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และอาสาสมัครพัฒนาสังคม เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดูแลป้องกัน การให้คำปรึกษา บริการด้านต่างๆ เกี่ยวกับครอบครัว เป็นการสร้างกลไกในชุมชน เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว และแก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน โดยมีการบริหารจัดการในรูปของ “คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน” ตลอดจนมีการสร้าง/ประสานเครือข่ายครอบครัว และคนทำงานด้านครอบครัวในชุมชน โดยมีการสนับสนุนทรัพยากรการดำเนินงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ และงบประมาณอุดหนุนจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ปัจจุบันศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีการจัดตั้งในระดับตำบลทั่วประเทศ จำนวน ๖,๘๘๑ แห่ง เพื่อเป็นกลไกในการเสริมสร้างครอบครัวให้อบอุ่นและมั่นคงอย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นที่ ๔ การพัฒนากลไกระดับชาติโดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดการทำงานอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

มีการสร้างกลไกการดำเนินงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติให้เกิดการดำเนินงานที่ประสานสอดคล้องกัน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑

- การแต่งตั้งกลไกการทำงานด้านครอบครัวระดับชาติ ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ (กยค.) มีหน้าที่หลักในการเสนอนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนระดับชาติเกี่ยวกับการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ พิจารณา

กำหนดแนวทางปฏิบัติตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนระดับชาติ ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว (กศค.) ทำหน้าที่ในการดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนระดับชาติตามที่ได้รับมอบหมายจาก กยค. ส่งเสริมให้มีการพัฒนา การวิจัย และการจัดการความรู้เกี่ยวกับครอบครัวอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการพัฒนาให้มีระบบฐานข้อมูลครอบครัว

- จัดให้มีการประชุมสมัชชาครอบครัวระดับจังหวัด และสมัชชาครอบครัวระดับชาติ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กยค. กำหนดอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง ซึ่งสมัชชาครอบครัวทั้งระดับชาติและระดับจังหวัด เป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสารเชิงนโยบายระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐที่รับผิดชอบงานด้านครอบครัว โดยเป็นการรวมกลุ่มของครอบครัวหรือตัวแทนของครอบครัวและภาคประชาชนจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัว และเพื่อส่งเสริม ประสานงาน ระดมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และประสานงานแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว นับจากเริ่มใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ โดยจัดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จนถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ซึ่งข้อเสนอจากเวทีสมัชชาครอบครัวระดับจังหวัด สมัชชาครอบครัวกรุงเทพมหานคร และสมัชชาครอบครัวระดับชาติที่ผ่านมา ได้เสนอต่อคณะผู้บริหารรัฐบาลในเวทีประชุมสมัชชาแต่ละครั้ง และนำเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ (กยค.) ต่อไป เพื่อกำหนดเป็นนโยบาย มาตรการ การทำงานด้านครอบครัว เป็นแนวทางการปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นที่ ๕ การพัฒนางานวิจัย และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านครอบครัว

โดยการสนับสนุนงบประมาณจัดทำโครงการวิจัยที่เน้นประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางในการนำข้อเสนอการวิจัยมาใช้ในการกำหนดนโยบายหรือแผนงานพัฒนาสถาบันครอบครัว

- การพัฒนางานวิจัยและการศึกษา ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ และการศึกษานโยบายและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษ : ครอบครัวพ่อหรือแม่คนเดียว ครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่น และครอบครัวเร่ร่อน การดำเนินชีวิตครอบครัวของครอบครัวที่ประสบภัยสึนามิ ทศนคติและบทบาทของทิมสหวิชาชีพต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การศึกษาและพัฒนาแบบจำลองประเมินสถานการณ์ครอบครัวไทย การพัฒนาหลักสูตรการวิจัยชุมชนด้านครอบครัว การศึกษาและพัฒนาแบบการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว การศึกษาระบบสวัสดิการสังคมที่จำเป็นสำหรับครอบครัวลักษณะพิเศษ และการวิเคราะห์สถานการณ์และศึกษานโยบาย มาตรการในการจัดระบบสวัสดิการสังคมที่จำเป็นสำหรับครอบครัวผู้สูงอายุที่ประสบสภาวะยากลำบาก : ครอบครัวผู้สูงอายุเสี่ยงดูแลตามลำพังและครอบครัวผู้สูงอายุอาศัยตามลำพัง

- การพัฒนาสื่อสารสนเทศและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านครอบครัวจากงานวิจัย มีการพัฒนาสื่อสารสนเทศเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านครอบครัวหลายรูปแบบและหลายช่องทาง เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ ช่องทางสื่อสารออนไลน์ www.dwf.go.th , www.violence.in.th , www.thaifamily.in.th , www.gender.go.th

จากบทเรียนการดำเนินงานที่ผ่านมาสู่ยุทธศาสตร์ ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ แม้จะมีความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในเรื่องกลไกการทำงานในระดับต่าง ๆ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน เช่น การบริหารจัดการให้กลไกการทำงานด้านครอบครัวในระดับต่าง ๆ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการประสานบูรณาการกลไกในภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน ประกอบกับความจำกัดของทรัพยากรในการดำเนินงาน เช่น งบประมาณ ซึ่งมีการจัดการระบบงบประมาณในรูปแบบของราชการ ทำให้ขาดความยืดหยุ่นและคล่องตัวยากต่อการเข้าถึงการใช้ทรัพยากรดังกล่าว ในขณะที่นโยบายด้านการส่งเสริมและรณรงค์การใช้เวลาว่างร่วมกันของครอบครัวนั้น ขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ทั้งที่ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันรณรงค์จนสังคมไทยให้การยอมรับว่าวันอาทิตย์เป็นวันของครอบครัว และเกิดแนวคิดร่วมกันของสังคมว่าอย่างน้อยหนึ่งวันในสัปดาห์เป็นวันของครอบครัวที่จะอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน ขณะเดียวกันสถาบันครอบครัวยังต้องเผชิญปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงในสังคม สัมพันธภาพในครอบครัวที่เปราะบาง และการทำบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของครอบครัว และยังต้องเผชิญกับข้อท้าทายใหม่ ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรที่เห็นได้ชัดเจนคือการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งและมั่นคงของสถาบันครอบครัว ซึ่งความท้าทายเหล่านี้ จำเป็นต้องมีการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ได้กำหนดยุทธศาสตร์เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ เพื่อปรับเปลี่ยนให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ ๒๑ ส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาพที่ดีตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งเสริมสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็งเอื้อต่อการพัฒนาคนและประเทศ โดยมีแนวทางส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้เป็นสถาบันที่ป่มเพาะคนให้มีคุณภาพ อาทิ การส่งเสริมการเลี้ยงดูในครอบครัวที่เน้นการฝึกเด็กให้รู้จักการพึ่งพาตนเอง มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีจริยธรรม คุณธรรม มีความรับผิดชอบ โดยให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นตัวอย่างที่ดีเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต การให้ความรู้แก่พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กในเรื่องการมีโภชนาการที่เหมาะสม สนับสนุนการเลี้ยงดูด้วยนมแม่ ทั้งนี้ มีการกำหนดตัวชี้วัดสำคัญ คือ สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน สื่อมวลชนและภาคเอกชน และดัชนีครอบครัวอบอุ่นอยู่ในระดับดีขึ้น อีกทั้งในยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมุ่งโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ การพัฒนาองค์กรการเงินของชุมชน การเข้าถึงเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ ทั้งนี้ มีการกำหนดตัวชี้วัดสำคัญ คือ สัดส่วนครัวเรือนที่เข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยมีทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และมีแนวทางเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว จึงได้จัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ฉบับนี้ขึ้น โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกับสถาบันหลักอื่น ๆ ของสังคม อันประกอบด้วย สถาบันทางศาสนา

สถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อให้การสนับสนุนแก่สถาบันครอบครัว โดยทุกภาคส่วนต้องดำเนินงานของหน่วยงานของตนอย่างสอดคล้องประสานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การขับเคลื่อน ติดตาม ผลักดันร่วมปรับปรุงแก้ไข และร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำยุทธศาสตร์ครอบครัว สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในครอบครัวพร้อม ๆ กับการวางยุทธศาสตร์ เพื่อให้ทุกคนมีความรู้สึก เป็นเจ้าของ ยุทธศาสตร์อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) และเป็นทิศทางหลักในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อไป โดยได้มีการวิเคราะห์พลังสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้ประสบความสำเร็จ และกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อผลักดันให้เกิดการจัดทำยุทธศาสตร์ในระดับพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน ภายใต้วิสัยทัศน์ร่วมกัน สถาบันครอบครัวเป็นเป้าหมายหลักของประเทศที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและสมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยนายกรัฐมนตรีได้มีบัญชาให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนให้สังคมไทยเกิดความเข้มแข็ง พอเพียงและปลอดภัย โดยนำหลักธรรมมาสร้างจิตสำนึก ค่านิยมในสังคมและทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ผ่านกลไกคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ โดยรองนายกรัฐมนตรี (พลเรือเอกณรงค์ พิพัฒนาศัย) เป็นประธาน ให้เกิดการบูรณาการการทำงานจากหลายภาคส่วน

นิยามศัพท์

ครอบครัว หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ใช้ชีวิตร่วมกัน โดยมีความผูกพันทางสายโลหิต ทางกฎหมาย ทางจิตใจ หรือทางสังคม ซึ่งสมาชิกในครอบครัวต่างมีบทบาทหน้าที่ต่อกัน และมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน

สถาบันครอบครัว หมายถึง หน่วยพื้นฐานทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกของครอบครัวที่ทำหน้าที่ตามบทบาทและสถานภาพในครอบครัว รวมทั้งทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์สมาชิกของสังคม

ครอบครัวเข้มแข็ง^๕ หมายถึง บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยพึ่งพาตนเอง พร้อมทั้งจะเกื้อกูลสังคมและคนรอบข้างปรับตัวได้ในสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไม่สั่นคลอนกับปัญหาหรืออุปสรรค เมื่อเผชิญปัญหาก็สามารถร่วมกันแก้ไขจนลุล่วงไปได้ด้วยดี (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว)

ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ ในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายในบรรยากาศที่สงบสุขด้วยการทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสม และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง โดยแยกได้เป็น ๓ องค์ประกอบคือ บทบาทหน้าที่ของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

^๕ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. ๒๕๕๔. มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง.

ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐)

รูปแบบและองค์ประกอบของครอบครัว

๑) ครอบครัวเดี่ยว มี ๒ รูปแบบ ได้แก่ ครอบครัว ๑ รุ่น คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วย สามีและภรรยา และครอบครัว ๒ รุ่น คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก

๒) ครอบครัวขยาย หรือครอบครัว ๓ รุ่น คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูกอยู่ร่วมกับ ปู่ ย่า ตา ยาย

๓) ครอบครัวลักษณะเฉพาะ หมายถึง ครอบครัวที่มีองค์ประกอบหรือความต้องการเฉพาะด้าน เช่น ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่มีเฉพาะพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุเลี้ยงดูเด็กตามลำพัง ครอบครัวที่มีเฉพาะเด็กอยู่ด้วยกันตามลำพัง ครอบครัวผู้สูงอายุอยู่ด้วยกันตามลำพัง ครอบครัวที่มีเพศเดียวกัน ครอบครัวที่มีภาระในการดูแลสมาชิกที่เจ็บป่วย พิการ ต้องขัง และครอบครัวที่มีลักษณะเฉพาะอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

บทบาทและหน้าที่ของสถาบันครอบครัว

๑) สร้างสมาชิกใหม่ที่มีคุณภาพ เพื่อสืบต่อและรับช่วงวงจรชีวิตครอบครัว ทำให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้

๒) อบรมเลี้ยงดูบุตรและดูแลสมาชิกของครอบครัวด้วยความรักและความอบอุ่นอย่างเหมาะสมตามพัฒนาการของช่วงวัยต่าง ๆ รวมถึงการดูแลเกื้อกูลและปกป้องคุ้มครองภัยลูกหลานและญาติพี่น้อง

๓) ส่งเสริมการเรียนรู้ วิถีชีวิต ค่านิยม หลักคิด และระเบียบแบบแผน วิถีปฏิบัติของสังคม รวมทั้งถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามให้แก่สมาชิกของครอบครัว การดำเนินชีวิตตามหลักศีลธรรม จรรยาที่ดี การรู้จักพิจารณาว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด

๔) เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับครอบครัว และระหว่างครอบครัว ชุมชน และสังคมภายนอก

สถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัว

๑. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร

๑.๑ ข้อมูลประชากรปี ๒๕๕๘ จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีประชากรทั้งสิ้น ๖๕.๗๓ ล้านคน เป็นประชากรหญิง จำนวน ๓๓.๔๕ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๙ ประชากรชาย จำนวน ๓๒.๒๘ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๑ และจากการสำมะโนประชากรทุก ๑๐ ปี พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกรอบ แต่อัตราการเพิ่มของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมา คือ อัตราการเพิ่มของประชากรระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๑๓ อยู่ที่ร้อยละ ๒.๗๐ ต่อปี ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๒๓ อยู่ที่ร้อยละ ๑.๐๕ ต่อปี และระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๒๕๕๓ ลดลงอยู่ที่ร้อยละ ๐.๘๐ ซึ่งเป็นผลมาจากประเทศไทยมีอัตราการเกิดต่ำลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าอัตราการเพิ่มของประชากรจะลดลง แต่เมื่อพิจารณาในระดับภาค พบว่า ในระหว่างปี ๒๕๒๓ - ๒๕๕๓ อัตราการเพิ่มของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร และภาคกลาง กลับเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากประชากรไทยมีการย้ายถิ่นจากภาคต่าง ๆ เข้าสู่เมืองใหญ่ที่เป็นแหล่งงาน คือกรุงเทพมหานครและจังหวัดในปริมณฑล และรวมถึงแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยด้วย

๑.๒ กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สำรวจการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยในภาพรวมพบว่า อัตราการเพิ่มประชากรของไทยคิดเป็นร้อยละ ๓.๒ มีจำนวนประชากรรวม ๔๑.๕ ล้านคน โดยสถิติการเกิดในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๒๖ นั้น มีรายงานว่าเกินกว่าปีละ ๑ ล้านรายหรือเฉลี่ยนาทีละ ๓ ราย แต่จากนั้นก็ค่อย ๆ ลดลงไปต่ำกว่าปีละ ๑ ล้านราย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ (UNFPA และ สศช., ๒๕๕๔) โดยภาพรวมแล้วอัตราเด็กเกิดใหม่แต่ละปีลดลงต่อเนื่อง ซึ่งในช่วงปี ๒๕๔๕ - ๒๕๕๗ มีจำนวนเฉลี่ยเกือบปีละ ๘๐๐,๐๐๐ ราย และมีการคาดประมาณว่าถ้าแนวโน้มยังเป็นเช่นนี้ จำนวนการเกิดนี้จะลดเหลือต่ำกว่า ๕๐๐,๐๐๐ ราย ภายใน ๒๕ ปี ข้างหน้า จะเห็นได้ว่า ผลพวงจากอัตราการเกิดที่ลดต่ำลงเช่นนี้ ทำให้ขนาดครอบครัวไทยโดยเฉลี่ยลดลงไปครึ่งหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ครอบครัวไทยมีขนาดเฉลี่ย ๕.๒ คน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ลดลงเป็น ๔.๔ คน และในปี ๒๕๔๓ ลดลงอีกเป็น ๓.๑ คน และล่าสุดปี ๒๕๕๗ มีการบันทึกว่าขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๒.๗ คน (สำมะโนประชากรและเคหะ, ๒๕๕๓ ; สำนักงานทะเบียนราษฎร, ๒๕๕๗)

๑.๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้คาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๘๓^๖ พบว่า จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรตามกลุ่มอายุที่สำคัญคือ ประชากรวัยเด็ก (อายุ ๐ - ๑๔ ปี) มีจำนวนและสัดส่วนลดลง ประชากรวัยแรงงาน (อายุ ๑๕ - ๕๙ ปี) มีจำนวนและสัดส่วนลดลง และประชากรสูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี ๒๕๘๓ คาดว่าจะมีประชากรวัยเด็กร้อยละ ๑๒.๘ ประชากรวัยแรงงานร้อยละ ๕๕.๑ และประชากรสูงอายुर้อยละ ๓๒.๑ ซึ่งสอดคล้องกับการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๗๘^๗ ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ที่พบว่า โครงสร้างประชากรเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนผู้สูงอายุและสัดส่วนประชากรสูงอายุต่อดีก ๑๐๐ คน เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๖.๔ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จำนวน ๗.๕ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑๑.๐ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐ ปี พ.ศ. ๒๕๗๓ จำนวน ๑๔.๖ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๖ และในปี พ.ศ. ๒๕๗๘ จำนวน ๑๕.๙ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๒๕ ทั้งนี้ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผู้สูงอายุจำนวน ๑๐.๔๘ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖^๘ และในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ จะเป็นปีที่แรกที่ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าประชากรเด็ก^๙ และจะมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าเด็กต่อไปเรื่อย ๆ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าว ทั้งการลดลงของประชากรเด็กและวัยแรงงาน และการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ จะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของครอบครัวและสังคม รูปแบบของการพึ่งพิงกันระหว่างกลุ่มประชากรในช่วงอายุต่าง ๆ จะเปลี่ยนไป ในแต่ละครอบครัวจะมีสมาชิกวัยแรงงานที่ทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็กและผู้สูงอายุน้อยลง ซึ่งจะเข้าสู่รูปแบบโครงสร้างประชากรไทยที่วัยแรงงานต้องแบกรับทั้งผู้สูงอายุและเด็ก นั่นคือสัดส่วนประชากรวัยแรงงาน ๒ คน ต้องดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ๑ คน และดูแลเด็กเล็กอายุต่ำกว่า ๔ ปี อีก ๑ คน ด้านสังคมมีแนวโน้มที่จะประสบกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพและขาดแคลนแรงงาน รัฐต้องมีการปรับนโยบายในการบริหารประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุอาจจะทำให้รัฐมีภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น เช่น การประกันสังคม การบริการด้านสุขภาพอนามัย และสวัสดิการของผู้สูงอายุต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้รัฐจะต้องมี

^๖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕. แผนประชากรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑.

แหล่งที่มา: <http://nesdb.go.th>

^๗ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๙. การฉายภาพประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๗๘.

^๘ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๙ (ร่าง) สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๘.

^๙ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๘ สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๗.

แนวทางส่งเสริมการประกอบธุรกิจที่ใช้แรงงานจากผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุนั้น ในทางหนึ่ง อาจจะถูกมองเป็นปัญหาทำให้รัฐต้องมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น แต่ในอีกทางกลับกันผู้สูงอายุเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังมี ศักยภาพ และยังคงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญสำหรับครอบครัว และการเพิ่มผลผลิตทางสังคมและเศรษฐกิจ

ดังนั้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ครอบครัวจึงต้องมีการเตรียมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ โดยการสร้างเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน เตรียมความพร้อมของสมาชิก ในครอบครัว ให้มีการวางแผนการใช้ชีวิตในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอยู่ต่าง ๆ เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนสามารถดูแลปัญหาผู้สูงอายุได้ด้วยตัวเองให้มากที่สุด

๒. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลก และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยเฉพาะ การรวมกลุ่มในภูมิภาคเอเชียภายใต้กรอบการค้าเสรีของอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และอินเดีย และการเป็น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community - AEC) ในปี ๒๕๕๘ ประชากรจาก ๑๐ ประเทศ^{๑๐} รวมจำนวน ๖๐๘.๘ ล้านคน ซึ่ง AEC มีเป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างอาเซียน มีองค์ประกอบสำคัญคือการเป็นตลาดและเป็นฐานการผลิตร่วมกัน โดยมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมืออย่างเสรี โดยในปี ๒๕๕๗ ประเทศไทยมีแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานที่ราชอาณาจักร^{๑๑} จำนวน ๑,๔๙๒,๔๓๑ คน (โดยเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย ๑,๔๗๑,๐๐๔ คน) เพิ่มขึ้นจาก ปี ๒๕๕๕ ซึ่งมีจำนวน ๑,๑๓๓,๘๕๑ คน (โดยเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย จำนวน ๙๔๐,๕๓๑ คน) ถึงร้อยละ ๒๔.๐๒ ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวและเตรียมความพร้อมในหลาย ด้าน เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา ทักษะด้านภาษา และทักษะฝีมือแรงงาน ซึ่งการ เปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจดังกล่าวจะส่งผลให้วิถี การผลิตเปลี่ยนแปลงไป พื้นที่ทำการเกษตรจะลด น้อยลง มีการนำเครื่องจักรกลเพื่อเป็นเครื่องทุ่นแรงมากขึ้น ประเทศไทยมีแนวโน้มขาดแคลนแรงงานในภาค การผลิตจากค่านิยมการทำงานและการศึกษาที่เปลี่ยนไป และการขาดแคลนแรงงานเนื่องจากโครงสร้าง ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นขณะที่ประชากรวัยแรงงานลดลง รายได้ของประชาชนเขตเมืองและชนบทแตกต่างกันมากขึ้น ลักษณะของการทำงานและการใช้แรงงานจะเน้นความชำนาญเฉพาะเรื่องมากขึ้น และมีการย้าย ถิ่นทั้งของแรงงานในประเทศและระหว่างประเทศมากขึ้น

การเปิดประเทศสู่ประชาคมอาเซียน และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ โดยตรงต่อรูปแบบ องค์ประกอบและสัมพันธภาพของครอบครัว ครอบครัวมีภาระในการเลี้ยงดูและ การจัดการศึกษาให้แก่สมาชิกในครอบครัว เพื่อให้สามารถปรับตัวและแข่งขันได้ นอกจากนี้การเปิด ประเทศสู่ประชาคมอาเซียนอาจจะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอาชีพ และการเคลื่อนย้าย แรงงานของครอบครัว ทำให้สมาชิกครอบครัวต้นทางโดยเฉพาะเด็กและคนชราถูกทอดทิ้งให้อยู่กัน ตามลำพังมากขึ้น

๓. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

สังคมไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแบบปัจเจกชนและแยกส่วนมากขึ้น ทำให้คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น และมีอัตตาสูง เชื่อมั่นในตัวเอง ดำรงชีวิตแบบโดดเดี่ยว แยกแยก ใช้ชีวิต ตามวิถีสุขนิยม คือมุ่งการบริโภคเพื่อความสุขของตนเท่านั้น สังคมไทยต้องเผชิญกับความเสื่อมถอย ด้านคุณธรรมจริยธรรม เห็นได้จากการที่คนในสังคมมีการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหามากขึ้น ทั้งการใช้ความรุนแรงในครอบครัวและสังคม

^{๑๐} กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ.๒๕๕๘.ข้อมูลประชากรในประเทศอาเซียน.แหล่งที่มา:<http://www.mfa.go.th/asean/comments/files/other-20140106-153714-018249.pdf> ค้นเมื่อ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๘

^{๑๑} สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน. ๒๕๕๗. วารสารสถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานที่ราชอาณาจักร ประจำปี ๒๕๕๗ และ ประจำปี ๒๕๕๘

การดำรงชีวิตแบบสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมเมืองส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของสังคมไทย จากสังคมเกษตรกรรมที่มีวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพิง ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน กลายเป็นสังคมที่มีความเป็นบริโภคนิยมและวัตถุนิยมมากขึ้น เป็นสังคมแห่งการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งสถานะความมั่งคั่ง สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (IFD)^{๑๒} ได้คาดการณ์ไว้ว่าสัดส่วนจำนวนประชากรเมืองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ประเทศไทยมีประชากรเมือง ร้อยละ ๓๓.๗ คาดว่าในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๓๘.๐ และในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๔๓.๗ ซึ่งแสดงว่าสังคมไทยในอนาคตจะมีประชากรเกือบครึ่งของประชากรทั้งหมดอาศัยในเขตเมือง ซึ่งการขยายตัวของเมืองดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาการกระจุกตัวของความยากจนในเขตเมือง การขาดแคลนที่อยู่อาศัย การบริการของรัฐทั้งด้านการศึกษาและสวัสดิการอื่น ๆ ไม่ทั่วถึง การกระจุกตัวของเมืองทำให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อม ความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สุขภาพร่างกายและจิตใจ และการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม

แนวโน้มของการเข้าสู่โลกแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการเข้าสู่ประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) ซึ่งจะทำให้ประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการติดต่อสื่อสารทั้งทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเชื้อชาติ การเข้ามาของวัฒนธรรมโลกผ่านกระแสโลกาภิวัตน์ และโลกแห่งการสื่อสารไร้สายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมไทยทั้งด้านวิถีชีวิต ทศนคติ ความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการเรียนรู้ และพฤติกรรมกรบริโภค ส่งผลให้มีการมุ่งแสวงหาความสุขและการสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวมากขึ้น มีแนวโน้มสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านโลกไซเบอร์ เป็นวัฒนธรรมใหม่ร่วมสมัยในรูปแบบของการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน ในขณะที่วัฒนธรรมที่บ่งบอกความเป็นไทยไม่สามารถแสดงบทบาทที่ชัดเจน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนี้ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสถาบันครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะค่านิยมความเป็นปัจเจก และประกอบกับการดำรงชีวิตประจำวันอย่างรีบเร่ง มีผลต่อระดับความสัมพันธ์ในครอบครัว ทำให้สมาชิกในครอบครัวต่างมีพื้นที่ส่วนตัว ขาดการใช้เวลาร่วมกันในครอบครัว ความสัมพันธ์ที่ไม่แน่นแฟ้นนี้ จึงง่ายต่อการนำไปสู่ความแตกแยกของครอบครัว ในขณะที่ชุมชนก็ต่างคนต่างอยู่มากขึ้น สังคมเมืองขาดการปฏิสัมพันธ์กัน การมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมสาธารณะลดน้อยลง ดังนั้นสถาบันครอบครัวและชุมชนจึงต้องมีการเตรียมความพร้อม และสร้างภูมิคุ้มกันให้สามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ถาโถมเข้ามา

๔. อิทธิพลของสื่อ เทคโนโลยี และสารสนเทศ

สื่อ เทคโนโลยี ข้อมูล ข่าวสาร และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนมากขึ้น และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากสื่อมากที่สุด คือกลุ่มเด็กและเยาวชนเพราะกลุ่มเด็กยังไม่มีประสบการณ์ ยังไม่รู้จักการแยกแยะ โดยเฉพาะเด็กที่ชอบดูโทรทัศน์หรือวิดีโอจนติด มักจะมีพฤติกรรมไม่สนใจรับประทานอาหาร หรือรับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการต่ำ ดิฉันนิสัยรับประทานจุบจิบ จึงทำให้อ้วนแต่ไม่แข็งแรง และมีปัญหาฟันผุ พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงจากการเลียนแบบสื่อ สื่อทำให้เด็กขาดพัฒนาการทางสังคม ขาดทักษะในการอยู่ร่วมกัน และการปรับตัวในสังคม เพราะหมกมุ่นกับการดูโทรทัศน์หรือเล่นเกม อิทธิพลของการโฆษณาสินค้าในสื่อทำให้เกิดการใช้จ่ายแบบบริโภคนิยม เด็กอ่านหนังสือน้อยลง เพราะให้ความสนใจกับสื่ออื่นมากกว่า ส่งผลกระทบให้เด็กขาดการพัฒนาในเรื่องภาษา และอิทธิพลของสื่อและโฆษณาจะส่งผล

^{๑๒} สถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนา (IFD). ๒๕๕๕. ข้อมูลพื้นฐานประกอบกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อฉายภาพภาคทัศน์ใน ๒๐ ปี ข้างหน้า โครงการวิจัยภาพอนาคตของสถานที่ทำงานในประเทศไทยในปี ๒๕๗๕. กรุงเทพฯ.

ให้เด็ก ๆ รับผิดชอบต่อธรรมโดยไม่รู้จักเลือก เช่น การแต่งกาย พฤติกรรมการบริโภค และกลุ่มเยาวชน เป็นกลุ่มที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งวัยรุ่นจะมีจิตใจที่ยังไม่มั่นคงแน่นอน เป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง

นอกจากนั้นเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยได้สร้างสังคมเสมือนจริง Social Online ซึ่งทำให้คนมีพฤติกรรมที่แปลกแยกจากชีวิตจริงและหมกมุ่นอยู่ในโลกออนไลน์ ซึ่งทำให้สมาชิกในครอบครัวสื่อสารกันน้อยลง ทำให้สัมพันธภาพในครอบครัวลดลง เกิดช่องว่างในครอบครัวมากขึ้น ทั้งที่เป็นช่องว่างระหว่างวัย และช่องว่างที่เกิดจากความสามารถในการใช้และการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่

อย่างไรก็ตามอีกด้านหนึ่งเทคโนโลยีและการสื่อสารสมัยใหม่ เป็นช่องทางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในครอบครัว และระหว่างครอบครัวกับสังคมภายนอก และนำมาซึ่งการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นประโยชน์ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อประโยชน์ทางสังคม นอกจากนี้ยังมีความสำคัญต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว เช่น การให้ความรู้เรื่องสิทธิของครอบครัว การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกัน ค่านิยม ทศนคติ ความเป็นตัวตนของครอบครัวต่อสังคมที่เหมาะสม และทักษะในการแก้ไขปัญหาครอบครัว ดังนั้นสังคมจำเป็นต้องสร้าง “ภูมิคุ้มกันข่าวสาร” (Mass Vaccine) โดยผ่านกลไกของสังคมไม่ว่าจะเป็นนโยบายภาครัฐ การให้การศึกษาในสถาบันการศึกษา การอบรมเลี้ยงดูจากสถาบันครอบครัว การขัดเกลาจากสถาบันศาสนา การห่วงใยกันจากสถาบันสังคมอื่น ๆ

๕. การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันภาวะโลกร้อนหรือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลกระทบต่อตรงต่อคุณภาพชีวิตของคน และกำลังจะกลายเป็นมหันตภัยร้ายแรงในอนาคตอันใกล้ หากประชากรโลกไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ผลกระทบเชิงสังคมจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศต่อการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคล ชุมชน หรือสังคม เช่น การสูญเสียผลผลิตทางการเกษตรจากการเกิดภัยแล้งยาวนาน ในขณะที่บางพื้นที่เกิดน้ำท่วมซ้ำซากไม่สามารถเพาะปลูก หรืออยู่อาศัยได้ ประชาชนประสบความยากลำบากด้านที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน ต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะครอบครัวเกษตรกรจะมีความเสี่ยงต่อภาวะความยากจนมากขึ้น การสูญเสียชีวิต และทรัพย์สิน แนวโน้มการแพร่ระบาดของโรครุนแรงขึ้น ก่อให้เกิดการเจ็บป่วยและการเสียชีวิตโดยเฉพาะกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ เด็กทารก และประชากรที่มีความผิดปกติของระบบทางเดินหายใจ และหลอดเลือดหัวใจ ปัญหาสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตของประชากรต่ำ ต้องเผชิญกับโรคร้ายต่างๆ ที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เช่น โรคที่มากับน้ำท่วม เช่น โรคน้ำกัดเท้า โรคฉี่หนู โรคตาแดง โรคอุจจาระร่วง ภูตสัตว์มีพิษกัดต่อย โรคที่มากับความแห้งแล้ง เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ โรคขาดสารอาหาร เป็นต้น

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (IFD) ได้คาดการณ์อนาคตของประเทศไทยในอีก ๑๕ ปีข้างหน้า ในปี พ.ศ. ๒๕๗๕ ว่าประเทศไทยมีแนวโน้มขาดแคลนขณะที่ความต้องการเพิ่มขึ้น^{๑๓} ได้แก่ พลังงาน ทรัพยากรพลังงาน พลังงานทดแทนและพลังงานหมุนเวียน ทรัพยากรน้ำ ในขณะที่พื้นที่การปลูกพืชอาหารลดลง ราคาอาหารเพิ่มขึ้นเนื่องจากราคาพลังงานและการเกิดภัยพิบัติที่เพิ่มขึ้น ความหลากหลายทางชีวภาพมีแนวโน้มลดลงจากการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ขาดการบริหารจัดการที่ดี รวมถึงปัญหามลพิษที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะมีเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อทุกครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวที่ยากจน ที่จะเผชิญปัญหาและอยู่ในภาวะยากลำบากมากกว่ากลุ่มอื่น การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม

^{๑๓} สถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนา (IFD). ๒๕๕๕. ข้อมูลพื้นฐานประกอบกระบวนการประเมินเชิงปฏิบัติการเพื่อฉายภาพทัศน์ใน ๒๐ ปี ข้างหน้า โครงการวิจัยภาพอนาคตของสถานที่ทำงานในประเทศไทยในปี ๒๕๗๕. กรุงเทพฯ.

ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งต้องสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน บางครอบครัวอาจจะต้องอพยพไปทำงานต่างพื้นที่เพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ทำให้เกิดการแยกกันอยู่ของคนในครอบครัว ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาครอบครัว การดูแลบุตรหลานไม่ใกล้ชิด ทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา และในกรณีที่หากมีการสูญเสียหัวหน้าครอบครัวที่เป็นตัวหลักในการหารายได้แล้ว นอกจากจะส่งผลกระทบต่อครอบครัวทางจิตใจแล้วยังก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและความสามารถในการหารายได้ของครอบครัวตามมา ส่งผลถึงชีวิตความเป็นอยู่ และก่อให้เกิดหนี้สินตามมา ครอบครัวและสมาชิกของครอบครัวจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งความรู้และทักษะในการรับมือการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดังกล่าว เพื่อให้สามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองและดำรงความเป็นครอบครัวได้ในภาวะวิกฤติ

สถานการณ์ครอบครัวและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง

๑. ขนาดครอบครัว

ข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ณ วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๓^{๑๔} ประเทศไทยมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๒๐.๕๒ ล้านครัวเรือน ขนาดครัวเรือนเฉลี่ย ๓.๑ คน มีขนาดเล็กลงเมื่อเทียบกับสำมะโนประชากรและเคหะปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ที่มีขนาดครัวเรือนเฉลี่ย ๓.๘ คน โดยภาคที่มีขนาดครัวเรือนใหญ่ที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓.๕ คน รองลงมาคือ ภาคใต้ ๓.๔ คน ภาคเหนือ ๓.๐ คน ภาคกลาง ๒.๙ คน และกรุงเทพมหานครมีขนาดครัวเรือนเล็กที่สุด ๒.๗ คน

๒. รูปแบบครอบครัว

รูปแบบครอบครัวจากข้อมูลการสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. ๒๕๒๓ – ๒๕๔๓ และข้อมูลจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. ๒๕๕๓ พบว่าโครงสร้างของครัวเรือนในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนประเภทครอบครัวเดี่ยว แต่มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ ๗๐.๖ ในปี ๒๕๒๓ เหลือร้อยละ ๖๐.๓ ในปี ๒๕๔๓ และเหลือเพียงร้อยละ ๕๒.๓ ในปี ๒๕๕๓ สำหรับครัวเรือนประเภทครอบครัวขยายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๒๕.๒ ในปี ๒๕๒๓ เป็นร้อยละ ๒๙.๖ ในปี ๒๕๔๓ และเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๓๔.๕ ในปี ๒๕๕๓ เช่นเดียวกับครัวเรือนที่ไม่มีครอบครัวและญาติอาศัยอยู่นั้นก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากร้อยละ ๔.๒ ในปี ๒๕๒๓ เป็นร้อยละ ๑๐.๑ ในปี ๒๕๔๓ และในปี ๒๕๕๓ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๑๓.๒^{๑๕}

๓. สถานภาพของครอบครัว

- **การแต่งงาน** สถานภาพการแต่งงานของครอบครัว เพศชายมีการแต่งงานช้าลง โดยในปี ๒๕๔๓ ผู้ชายที่แต่งงานครั้งแรกมีอายุเฉลี่ย ๒๗.๒ ปี เพิ่มขึ้นเป็น ๒๘.๓ ปี ในปี ๒๕๕๓ ในขณะที่ผู้หญิงมีอายุเฉลี่ยแรกแต่งงานที่ ๒๔.๐ ปี และลดลงเป็น ๒๓.๗ ปี^{๑๖} และพบมีการจดทะเบียนสมรสลดลง โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีผู้มาจดทะเบียนสมรส ๓๑๐,๔๗๒ คู่ และปี พ.ศ. ๒๕๕๗ จำนวน ๒๙๖,๒๕๘ คู่ ลดลงร้อยละ ๔.๕๘^{๑๗}
- **การครองโสด** ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย โดยเฉพาะผู้หญิงมีแนวโน้มการครองโสดสูงขึ้น ผู้หญิงโสดที่มีอายุระหว่าง ๕๐ - ๕๔ ปี เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๒.๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นร้อยละ ๘.๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓^{๑๘}

^{๑๔} สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ๒๕๕๕. สำมะโนประชากรและเคหะ ๒๕๕๓ (ทั่วราชอาณาจักร, กรุงเทพมหานคร, ภาคกลาง, ภาคเหนือ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้). แหล่งที่มา : www.nso.go.th/popcensus

^{๑๕} สำนักงานสถิติแห่งชาติ. อังในสุรีย์พร พันพิง และมาลี สันภูวรรณ. ประชากรและสังคม ๒๕๕๔ : จุดเปลี่ยนประชากร จุดเปลี่ยนสังคมไทย.

^{๑๖} สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ครัวเรือนไทย (อายุแรกสมรส). ข้อมูลสำมะโนประชากรและการเคหะ ๒๕๕๓ และการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ๒๕๕๓. แหล่งที่มา : <http://popcensus.nso.go.th/topic.php?cid=11#> ค้นเมื่อ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘

^{๑๗} กรมการปกครอง. สถิติการจดทะเบียนสมรส (ปี ๒๕๕๓ และปี ๒๕๕๗). แหล่งที่มา: http://stat.bora.dopa.go.th/stat/marry/sk/sk_53.html ค้นเมื่อ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๘

^{๑๘} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA). ๒๕๕๔. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในประเทศไทย. กรุงเทพฯ

สัดส่วนผู้ที่ยังโสดอยู่ในกลุ่มอายุตั้งแต่ ๓๐ - ๔๐ ปีขึ้นไป มีปริมาณเพิ่มขึ้นตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ -๒๕๔๓ และมีแนวโน้มการเพิ่มที่เหมือนกันทั้งหญิงและชาย^{๑๙} ทั้งนี้เนื่องจากวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป มีภาวะของการแข่งขันกันมากขึ้น คนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบยาวนานขึ้น ใช้เวลาในการทำงานและหาเงินเลี้ยงครอบครัวมากขึ้น ทำให้คนไทยชะลอการแต่งงาน เริ่มสร้างครอบครัวใหม่ช้าลง รวมถึงการใช้ชีวิตโสดอย่างถาวรมากขึ้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อ การก้าวสู่การเป็นผู้สูงอายุที่โดดเดี่ยวมากขึ้น

- **การหย่าร้าง** มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ทั้งจำนวนและสัดส่วนของผู้ที่จดทะเบียนสมรสต่อผู้ที่จดทะเบียนหย่า จากในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีผู้จดทะเบียนหย่า ๑๐๘,๐๖๑ คู่ จากจำนวนผู้ที่จดทะเบียนสมรส ๓๑๐,๔๗๒ คู่ และในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ จำนวน ๑๑๑,๘๑๐ คู่ จากจำนวนผู้ที่จดทะเบียนสมรส ๒๙๖,๒๕๘ คู่ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗^{๒๐} เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๔๗

- **หัวหน้าครัวเรือน** ผู้หญิงเป็นหัวหน้าครัวเรือนมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภาวะความรับผิดชอบที่เพิ่มมากขึ้น และการที่สังคมให้การยอมรับบทบาทความเป็นผู้นำของผู้หญิงมากขึ้น โดยเฉพาะครอบครัว ๑ รุ่น และครอบครัว ๒ รุ่น ข้อมูลจากการสำมะโนประชากรและเคหะ พบว่า ครัวเรือนที่มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครัวเรือนมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครัวเรือนร้อยละ ๑๙.๔ ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ร้อยละ ๒๖.๒ และในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นร้อยละ ๓๔.๗^{๒๑}

๔. ผลการสำรวจความเข้มแข็งของครอบครัว ตามมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ได้ดำเนินงานจัดทำระบบฐานข้อมูลมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง^{๒๒} ผลการสำรวจสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัว ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ พบว่า ค่าความเข้มแข็งของครอบครัวในทุกมิติมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๔ แต่ยังคงต่ำกว่าค่าเกณฑ์มาตรฐานในด้านสัมพันธภาพด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ยกเว้นมิติด้านการพึ่งพาตนเอง มิติด้านทุนทางสังคม และมิติด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก ที่มีค่าความเข้มแข็งสูงกว่าค่าเกณฑ์มาตรฐาน (เกณฑ์มาตรฐานเท่ากับร้อยละ ๗๔)

๕. ดัชนีชี้วัดความอบอุ่นของครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงของครอบครัวทั้งด้านโครงสร้างครอบครัวและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ยึดติดค่านิยมทางวัตถุ ส่งผลให้ครอบครัวไม่สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ และสัมพันธภาพในครอบครัวเสื่อมถอยลง ทำให้บรรยากาศในครอบครัวขาดความอบอุ่น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากดัชนีครอบครัวอบอุ่น^{๒๓} พบว่า ดัชนีครอบครัวอบอุ่นลดลงจากร้อยละ ๖๘.๓๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นร้อยละ ๖๕.๓๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยดัชนีบทบาทหน้าที่ของครอบครัวลดลงจากร้อยละ ๗๓.๘๕ เป็นร้อยละ ๖๔.๙๒ ในช่วงเวลาเดียวกัน และเมื่อพิจารณาดัชนีสัมพันธภาพในครอบครัวพบว่าลดลงจากร้อยละ ๕๗.๘๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นร้อยละ ๕๖.๘๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ขณะที่ ดัชนีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ ๗๓.๒๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นร้อยละ ๗๔.๒๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ อย่างไรก็ตาม การลดลงของดัชนี

^{๑๙} สุรีย์พร พันพั่งและมาลี สันถาวรณ.๒๕๕๔.ประชากรและสังคม ๒๕๕๔ : จุดเปลี่ยนประชากร จุดเปลี่ยนสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๑ นครปฐม:สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

^{๒๐} กรมการปกครอง.สถิติการจดทะเบียนหย่า (ปี ๒๕๕๓ และปี ๒๕๕๗). แหล่งที่มา :http://stat.bora.dopa.go.th/stat/marry/yk/yk_53.html ค้นเมื่อ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๘

^{๒๑} สำนักงานสถิติแห่งชาติ.๒๕๕๓.ดัชนีชี้วัดที่สำคัญของประชากรและที่อยู่อาศัย สำมะโนประชากรและการเคหะ พ.ศ. ๒๕๓๓ พ.ศ. ๒๕๔๓ และพ.ศ. ๒๕๕๓. แหล่งที่มา :http://service.nso.to.th2nsopublish2census2cen_poph73-wk.html.

^{๒๒} สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. ๒๕๕๖. ข้อมูลมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง. แหล่งที่มา :<http://www.Stat.thaifamily.in.th/rpt/FamilyPercentReport%pdf>

^{๒๓} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.๒๕๕๙ รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ๔ ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑. (กรกฎาคม ๒๕๕๙) แหล่งที่มา : www.nesdb.go.th

บทบาทหน้าที่ของครอบครัวยังคงอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ส่วนดัชนีด้านสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไขมาโดยตลอด

๖. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัว

๑) ครอบครัวไทยมีบุตรน้อยลง^{๒๔} เนื่องจากทั้งหญิงและชายมีอัตราการครองโสด หรือไม่แต่งงานสูงขึ้น ในขณะที่กลุ่มที่แต่งงาน พบว่าทั้งหญิงและชายมีอายุแรกสมรสสูงขึ้น ความต้องการมีบุตรของคู่สมรสน้อยลง หรือไม่ต้องการมีบุตรเลย โดยใช้การวางแผนครอบครัวในการควบคุมจำนวนบุตร และการเว้นระยะการมีบุตรตามความต้องการ ทั้งนี้อาจเป็นผลจากการที่ผู้หญิงมีโอกาสในการทำงานนอกบ้าน และมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองสูงขึ้น ความนิยมในรูปแบบการใช้ชีวิตแบบอิสระไม่มีพันธผูกพัน ประกอบกับภาวะความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลงอย่างต่อเนื่อง สมาชิกในครอบครัวมีจำนวนน้อยลง โดยครอบครัว ๑ รุ่น ครอบครัว ๓ รุ่น และครอบครัวแห่งกลาง (ครอบครัวที่ประกอบด้วยปู่ ย่า ตา ยาย และหลาน) มีสัดส่วนมากขึ้น ในขณะที่ครอบครัว ๒ รุ่น มีสัดส่วนลดลง^{๒๕} การที่จำนวนครอบครัว ๑ รุ่นเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าคู่สามีภรรยาจำนวนมากตัดสินใจไม่มีบุตร และกรณีครอบครัว ๓ รุ่นเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าสามีภรรยาที่มีลูกมีการตัดสินใจอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย เพื่อให้มีคนคอยช่วยเหลือดูแลลูก และปู่ย่าตายายมีคนดูแล ในขณะที่ครอบครัวแห่งกลางก็มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ เนื่องจากพ่อแม่ที่อยู่ในวัยทำงานอพยพไปทำงานในเมือง

๒) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบครอบครัว พบว่า รูปแบบครอบครัวมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น เป็นครอบครัวลักษณะเฉพาะที่มีรูปแบบ ลักษณะเฉพาะตัว มีสภาพปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือแตกต่างกัน เช่น ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่มีเฉพาะพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวขยาย ครอบครัวแห่งกลางที่มีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุเลี้ยงดูเด็กตามลำพัง ครอบครัวที่มีเฉพาะเด็กอยู่กันตามลำพัง ครอบครัวผู้สูงอายุอยู่ด้วยกันตามลำพัง ครอบครัวเพศเดียวกัน ครอบครัวบุตรบุญธรรม ครอบครัวที่มีภาระในการดูแลสมาชิกที่เจ็บป่วย พิการ ต้องชัง และครอบครัวที่มีลักษณะเฉพาะอื่น ๆ

๓) การที่ผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้านมากขึ้น และยังต้องเป็นฝ่ายที่รับภาระในการทำงานบ้าน เป็นส่วนใหญ่ ทำให้เหน็ดเหนื่อยและเกิดภาวะเครียด นำไปสู่ปัญหาความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดในครอบครัว

๔) การแต่งงานและการจดทะเบียนมีแนวโน้มลดลง การอยู่กันกินกันฉันท์สามีภรรยาโดยไม่แต่งงานเพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมความเป็นครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป หญิงชายมีการอยู่ร่วมกันโดยไม่จดทะเบียนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องพบว่า คู่สมรสอยู่ด้วยกันโดยไม่จดทะเบียนสมรสมากขึ้น สาเหตุเกิดจากค่านิยม รูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ประชากรมีการศึกษาสูงขึ้น และหญิงชายหลายคู่ที่ไม่เห็นความสำคัญของการจดทะเบียนสมรส ทำให้การจดทะเบียนสมรสน้อยกว่าจำนวนที่หญิงชายที่อยู่กันกินกันฉันท์สามีภรรยา

๕) การครองโสดสูงขึ้น^{๒๖} สัดส่วนการอยู่เป็นโสดของชายและหญิงในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๕๓ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกกลุ่มอายุ การอยู่เป็นโสดของชายและหญิงในช่วงอายุ ๑๕ - ๑๙ ปี ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยการอยู่เป็นโสดของชายและหญิงจะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่อายุ ๓๐ ปีขึ้นไป ที่ปรากฏชัดคือผู้ชายกลุ่มอายุ ๓๐ - ๓๔ ปี มีร้อยละของการอยู่เป็นโสดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๓๗ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ส่วนผู้หญิงในช่วงอายุเดียวกัน มีการอยู่เป็นโสดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๘ ในปี ๒๕๑๓ เป็นร้อยละ ๒๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ นอกจากนี้ยังพบว่า

^{๒๔} ปราโมทย์ ประสาทกุล และปัทมา ว่าพัฒนาพงษ์. อ้างในรายงานสุขภาพคนไทย ๒๕๕๕.

^{๒๕} สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. ๒๕๕๔. รายงานชีวิตคนไทยในสองทศวรรษของการพัฒนานโยบายสาธารณะสำหรับความเป็นอยู่ของครัวเรือนไทย.

^{๒๖} สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สัมภาษณ์ประชากรและการเคหะ ๒๕๑๓-๒๕๕๓. อ้างในศุทธิดา ขววัน และปิยวัฒน์ เกตุวงศา. ทำไมผู้หญิงไม่แต่งงาน : ผู้ชายหายไปไหน. เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑๐ “ประชากรและสังคม ๒๕๕๗” เรื่อง การเกิดกับความมั่นคงในประชากรและสังคม วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗ จัดโดยสถาบันประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

แนวโน้มการครองโสดถาวรของผู้ที่มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้น โดยผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะครองโสดถาวรมากกว่าผู้ชาย ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๒.๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เพิ่มเป็นร้อยละ ๗.๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ส่วนในผู้ชายเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑.๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เพิ่มเป็นร้อยละ ๖.๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๖) ค่านิยมใหม่ ๆ ในการใช้ชีวิตครอบครัว เช่น ค่านิยมในครอบครัวที่แต่งงานกันแต่ไม่ต้องการมีบุตร เป็นค่านิยมที่เน้นประโยชน์อันสามัคคีจะพึงได้รับจากการไม่มีลูก นั่นคือ ความมีอิสระจากภาระที่ต้องเลี้ยงลูก เพื่อที่ทั้งคู่จะมีเวลาให้แกกันและกันมากขึ้น และเพื่อทุ่มเทการบรรลุจุดหมายในชีวิตและการทำงานส่วนตัวของแต่ละคน โดยเฉพาะในกลุ่มคนชั้นกลางและชนชั้นสูงของสังคม ในขณะที่บางครอบครัวมีความพร้อมทุกด้าน แต่ไม่สามารถที่จะมีบุตรได้

๗) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และระหว่างเครือญาติลดน้อยลง การพึ่งพาช่วยเหลือกันระหว่างเครือญาติลดน้อยลง ซึ่งแต่เดิมในสังคมไทยเป็นสังคมเครือญาติที่มีการให้การสนับสนุนช่วยเหลือกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม แต่แนวโน้มการพึ่งพาเหล่านี้จะลดลง มีสภาพของการต่างคนต่างอยู่มากขึ้น

๘) การทำบทบาทหน้าที่ของผู้เป็นพ่อ ปัจจุบันแต่ละครอบครัวต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา อาจทำให้บทบาทของพ่อซึ่งเป็นผู้นำในครอบครัวหรือผู้ที่รับผิดชอบเป็นหลักในด้านเศรษฐกิจให้กับครอบครัวลดน้อยลงไปกว่าบทบาทผู้หญิงหรือบทบาทแม่ การส่งเสริมให้บทบาทพ่อมีส่วนร่วมในการดูแลครอบครัวหรือมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น หากเราช่วยทำให้พ่อมีบทบาทสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยกันดูแลครอบครัวได้มากขึ้นกว่าเดิม จะลดภาระให้กับสตรีหรือบทบาทแม่ เนื่องจากบทบาทพ่อและแม่ส่งผลต่อการพฤติกรรมของลูก ลูกเห็นตัวอย่างของครอบครัว ก็มักจะเรียนรู้พฤติกรรมเหล่านั้น ดังนั้น เมื่อครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีกันภายในครอบครัว การมีกิจกรรมร่วมกัน เกิดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งพ่อและแม่ จะทำให้ครอบครัวไม่ต้องอาศัยพึ่งพาผู้อื่น อาทิเช่น พี่เลี้ยงเด็ก หรือ สถานรับเลี้ยงเด็กภาคเอกชนต่าง ๆ เป็นต้น

๙) การขาดความตระหนักในความสำคัญของบทบาทครอบครัว ในขณะที่วัยกันบทบาทของครอบครัวและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป การทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง มีสถาบันอื่นเข้ามาทำหน้าที่เหล่านี้แทน เช่น สถานรับเลี้ยงเด็ก โรงเรียน เป็นต้น รวมถึงการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อประโยชน์ในการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวสมัยใหม่ส่วนหนึ่งมีค่านิยมของพ่อแม่ในการเลี้ยงลูกให้เป็นเลิศ มักจะมีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่เข้มงวด และมีโปรแกรมสำหรับพัฒนาการเด็กมากมาย ซึ่งบางครั้งขัดกับธรรมชาติของเด็กหรือตามพัฒนาการของวัย ซึ่งอาจทำให้เด็กเกิดความตึงเครียดได้ รวมทั้งบทบาทของครอบครัวในการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดหลักคุณธรรมจริยธรรมอันดีในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า

๗. ปัญหาครอบครัว

ปัญหาครอบครัว หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ได้แก่ ปัญหาความสัมพันธ์สามัคคี ความขัดแย้งระหว่างพ่อกับแม่ พี่กับน้อง พ่อกับลูกหรือแม่กับลูก ปัญหาการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว ปัญหาความสัมพันธ์ ความไม่เข้าใจกัน และปัญหาการใช้ชีวิตครอบครัวท่ามกลางสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง ปัญหาครอบครัวจึงมีรูปแบบที่แตกต่างและหลากหลาย ขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละครอบครัว ดังนี้

๑) ความยากจนและหนี้สิน

ความยากจนและหนี้สิน มีสาเหตุจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การขาดความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ การขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ปัญหาสุขภาพ ภาระในการเลี้ยงดูครอบครัว การไม่มีทรัพย์สินและที่ดินทำกิน และปัจจัยภายนอกที่เกิดจากสังคมบริโภคนิยม

การแข่งขันทางเศรษฐกิจ ทำให้การจัดสรรทรัพยากรไม่ทั่วถึง เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งระบบการบริหารและจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ จากผลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สิน เท่ากับร้อยละ ๕๕.๘ ของครัวเรือนทั้งหมด จำนวนหนี้สินเฉลี่ยเท่ากับ ๑๓๔,๙๐๐ บาทต่อครัวเรือน โดยร้อยละ ๘๗.๕ เป็นหนี้ในระบบ ร้อยละ ๖.๔ มีหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ และร้อยละ ๖.๑ มีหนี้นอกระบบอย่างเดียว^{๒๗} ภาวะหนี้สินของครัวเรือนสอดคล้องกับผลการศึกษาและสำรวจสถานการณ์สุขภาพครอบครัวไทย สมาคมครอบครัวศึกษาแห่งประเทศไทย ร่วมกับสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ศึกษาสถานการณ์สุขภาพของครอบครัวไทยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๔ จากกลุ่มตัวอย่าง ๔,๐๐๐ ครอบครัวทั่วประเทศ พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ครอบครัวไทยที่มีเด็กอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี และครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ มีแนวโน้มที่จะมีหนี้สินเพิ่มขึ้น จากร้อยละ ๖๔.๘ และ ๖๓.๕ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นร้อยละ ๗๒.๖ และ ๗๗.๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ และร้อยละ ๘.๐ เป็นครอบครัวที่มีหนี้เสียไม่สามารถชดเชยได้^{๒๘} จากสถานการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การบังคับให้คนไทยหันมาทำงานหนัก ส่งผลให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น เพราะพ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลลูกอย่างเพียงพอ ทั้งภาระการดูแลเด็กให้กับผู้อื่นแทน เช่น ผู้สูงอายุ โรงเรียน ชุมชน

๒) การตั้งครุฑในวัยรุ่น

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๕ การตั้งครุฑของวัยรุ่นอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี และอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สถานการณ์การตั้งครุฑของวัยรุ่น พบประเทศไทยมีร้อยละของหญิงอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ที่ตั้งครุฑสูงขึ้น^{๒๙} จากร้อยละ ๓๙.๗๙ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นร้อยละ ๔๖.๓๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ลดลงเหลือร้อยละ ๔๑.๕๔ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ พบมารดาวัยรุ่นไทยที่คลอดบุตรอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี จำนวน ๑๐๕,๔๘๗ ราย (ร้อยละ ๑๓.๗๖) ของจำนวนมารดาทั้งหมด ๗๖๖,๓๗๐ ราย โดยในจำนวนดังกล่าว พบมารดาที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี จำนวน ๓,๔๐๖ ราย ซึ่งตัวเลขดังกล่าวแสดงถึงวัยรุ่นที่ตั้งครุฑแล้วเข้าสู่ระบบสาธารณสุขเท่านั้น ไม่นับรวมถึงหญิงตั้งครุฑไม่พร้อมที่นำไปสู่การทำแท้ง ซึ่งไม่มีตัวเลขทางสถิติที่ชัดเจน แต่จากการศึกษาของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ร่วมกับกรมอนามัยมีการคาดการณ์ว่ามีการทำแท้ง ๑ - ๒ แสนรายต่อปี และ ๑ ใน ๓ เป็นวัยรุ่น^{๓๐}

จากสถานการณ์ดังกล่าว ขณะนี้ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการตั้งครุฑในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๙ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้เกิดขึ้นเพื่อสร้างกลไกการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และการดำเนินการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อบูรณาการให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครุฑในวัยรุ่นเป็นรูปธรรม มีความเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

^{๒๗} สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ๒๕๕๕. ผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. ๒๕๕๔. แหล่งที่มา : <http://service.nso.go.th/nso/nsobublish/themes/files/sociosum54.pdf>. ค้นเมื่อ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๕

^{๒๘} สมาคมครอบครัวศึกษาแห่งประเทศไทย และสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๕๕. การศึกษาและสำรวจสถานการณ์สุขภาพครอบครัวไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๔ กรุงเทพฯ.

^{๒๙} ศูนย์เทคโนโลยีและการสื่อสาร กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ๒๕๕๗. สถานการณ์การคลอดบุตรของวัยรุ่นไทย ปี ๒๕๕๔ และปี ๒๕๕๖. ประมวลผลจากข้อมูลจดทะเบียนการเกิด กลุ่มวิชาการและระบบเทคโนโลยีการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง.

^{๓๐} โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และกรมอนามัย. อ้างอิงใน ศูนย์เทคโนโลยีการสื่อสาร กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ๒๕๕๗. สถานการณ์การคลอดบุตรของวัยรุ่นไทย ปี ๒๕๕๔ และปี ๒๕๕๖. ประมวลผลจากข้อมูลจดทะเบียนการเกิด กลุ่มวิชาการและระบบเทคโนโลยีการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง.

๓) ความรุนแรงในครอบครัว

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDEW) โดยวิธีภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๒๘ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๒๘ จากการที่รัฐเข้าเป็นภาคีนั้น มีผลผูกพันให้ทั้งรัฐและฝ่ายนิติบัญญัติ รับผิดชอบนำทบัญญัติในอนุสัญญา CEDAW มาใช้ในประเทศ เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องส่งเสริมความเสมอภาคของสตรีในทุก ๆ ด้านของชีวิต ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงสถานที่ทำงานและรัฐบาล เรียกได้ว่าเป็นสัญญาประชาคมที่ทำไว้กับผู้หญิงทั้งประเทศเพื่อเปิดทางให้ผู้หญิงได้เข้าไปอยู่ในเวทีแห่งการเจรจาเรื่องสิทธิ รวมทั้งเป็นวิสัยทัศน์และระบบค่านิยมที่แสวงหาการคุ้มครองให้กับศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้หญิงทั้งหลายด้วย โดยเฉพาะข้อที่ ๑๖ เรื่องความเสมอภาคในด้านครอบครัวและการสมรส^{๓๑} นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีหน้าที่จัดทำรายงานผลความก้าวหน้าในการดำเนินงานตาม CEDAW ทุก ๔ ปี และเข้าร่วมประชุมเพื่อตอบข้อซักถามและรับฟังข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการ CEDAW เพื่อนำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ^{๓๒}

ไทยยังเป็นภาคีอนุสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนอีกหลายฉบับ โดยมีฉบับที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถาบันครอบครัวโดยตรง อาทิ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) ซึ่งไทยมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตามโดยการประกันสิทธิเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี และสิทธิคนพิการ ซึ่งรวมถึงเด็กและคนพิการที่เป็นสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ ไทยยังเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (ICESCR) ซึ่งทำให้รัฐต้องประกันสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในกติกาฉบับนี้ อาทิ การศึกษา สุขภาพ และการทำงาน

ประเทศไทยยังได้ร่วมรับรองปฏิญญาและแผนปฏิบัติการปักกิ่งเพื่อความก้าวหน้าของสตรี ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นของประชาคมโลก ต่อเป้าหมายความเสมอภาค การพัฒนา และสันติภาพ สำหรับสตรีทุกคนทุกหนแห่ง และระบุประเด็นที่น่าห่วงใยเป็นพิเศษ ๑๒ ประเด็นอันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย และการเสริมพลังให้สตรี ได้แก่ ความรุนแรง ความยากจน การศึกษาและฝึกรวม สุขภาพ ความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ เศรษฐกิจ อำนาจและการตัดสินใจ กลไกทางสถาบันสิทธิมนุษยชน สื่อมวลชน สิ่งแวดล้อม และเด็กผู้หญิง^{๓๓} ประเทศไทยได้ประกาศเจตนารมณ์อย่างชัดเจน และยืนยันถึงพันธกรณีที่จะดำเนินการตามแผนปฏิบัติการดังกล่าว โดยได้บูรณาการเข้าไปในแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐ - ๒๕๔๔)^{๓๔}

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ องค์การอนามัยโลกได้ให้ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุมส่งเสริมสุขภาพโลก ครั้งที่ ๖ ซึ่งที่ประชุมได้รับรองกฎบัตรกรุงเทพเพื่อการส่งเสริมสุขภาพโลก (Bangkok Charter for Health Promotion in a Globalized World)^{๓๕} ซึ่งระบุถึงวาระสำคัญในงานสร้างเสริมสุขภาพของโลก

^{๓๑} ภาควิชาสตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๕๗. ยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง. แหล่งที่มา: <https://wsccmu.squarespace.com/s/EP2-171057-3oak.pdf>. ค้นเมื่อ ๑ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๓๒} ศูนย์ข้อมูลกลางด้านการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. ๒๕๕๖. พันธกรณีระหว่างประเทศในการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย. แหล่งที่มา: http://www.gender.go.th/publication/KM1/PDF_KM_2556.pdf. ค้นเมื่อ ๑ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๓๓} สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี. ๒๕๕๔. สรุปปฏิญญาและแผนปฏิบัติการปักกิ่งเพื่อความก้าวหน้าของสตรี. สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีในพระอุปถัมภ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนิตตามาตุ. แหล่งที่มา: <http://www.apsw-thailand.org/CEDAW.html>. ค้นเมื่อ วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๓๔} ศูนย์ข้อมูลกลางด้านการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. ๒๕๕๖. (อ้างแล้ว)

^{๓๕} World Health Organization. ๒๐๐๘. Milestones in Health Promotion: Statements from Global Conferences. Geneva: WHO Press.

กล่าวคือ ความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวและชีวิตคู่ เป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญยิ่ง อันเกิดจากเงื่อนไขของ ความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ^{๓๖}

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงทางเพศอย่างต่อเนื่อง แต่พบว่าปัญหาดังกล่าวยังคงปรากฏอยู่ในทุกมิติของสังคมไทย โดยจากการศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และมูลนิธิผู้หญิง^{๓๗} พบว่า ร้อยละ ๔๑ ของผู้หญิงที่มีคู่อยู่ในเมืองหลวงเคยเผชิญกับปัญหาความรุนแรงทางกายและ/หรือทางเพศ และร้อยละ ๔๗ ของจังหวัด ข.ประสบปัญหาแบบเดียวกัน โดยผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงทั้งสองจังหวัด มากกว่าครึ่งหนึ่งถูกกระทำความรุนแรงมากกว่าหนึ่งครั้งขึ้นไป

จากนั้นในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๐ พบว่า มีผู้หญิงและเด็กที่ถูกทำร้ายเข้ารับความช่วยเหลือ จากทีมสหวิชาชีพของศูนย์พึ่งได้ (OSSC) ในโรงพยาบาลของรัฐจำนวน ๒๙๗ แห่ง สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากเฉลี่ยวันละ ๑๙ คน เป็นวันละ ๕๒ คน ส่วนใหญ่เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว จากสถิติ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ พบว่า ส่วนใหญ่การกระทำความรุนแรงมักกระทำโดยสามี รองลงมา คือ แฟนหรือ ผู้ใกล้ชิด และผู้ร้าย ตามลำดับ^{๓๘} อย่างไรก็ตามตัวเลขของผู้ถูกกระทำความรุนแรงที่เข้ารับความช่วยเหลือ ที่เพิ่มขึ้นอาจสะท้อนถึงความสำเร็จของการขยายจำนวนศูนย์พึ่งได้ หรือความสำเร็จของการประชาสัมพันธ์ ทำให้สังคมรู้จักศูนย์พึ่งได้มีมากขึ้น^{๓๙}

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ พบผลการสำรวจข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในสถานที่ทำงาน และในที่สาธารณะ/ชุมชนทั่วประเทศ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒,๘๓๓ ตัวอย่าง พบว่า สถิติของศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข ระบุว่า มีเด็กและสตรีเข้ารับบริการถึง ๓๑,๘๖๖ ราย เป็นเด็ก ๑๙,๒๒๙ ราย สตรี ๑๒,๖๓๗ ราย เฉลี่ยวันละ ๘๗ ราย สถานการณ์การกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในประเทศไทย มีแนวโน้มสูงขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ยอดเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๕ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ มีจำนวนเด็กและสตรีในประเทศไทยที่ถูกกระทำความรุนแรงจำนวน ๒๐,๕๘๖ ราย เฉลี่ยวันละ ๕๖ ราย ความรุนแรงที่เกิดในกลุ่มเด็ก พบว่าเกือบร้อยละ ๙๐ เป็นเด็กหญิง พบมากที่สุดในกลุ่มอายุ ๑๐-๑๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๖๑ รองลงมาคืออายุ ๑๕-๑๘ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๒ โดยถูกล่วงละเมิดทางเพศมากเป็น อันดับ ๑ จำนวน ๑๓,๒๒๖ ราย คิดเป็นร้อยละ ๖๙ รองลงมาเป็นการทำร้ายร่างกาย ๔,๒๕๖ ราย ผู้กระทำ ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่เด็กรู้จัก ไว้วางใจ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เช่นแฟน รองลงมาคือเพื่อน สาเหตุส่วนใหญ่ มาจากสภาพแวดล้อม ได้แก่ สื่อลามก ความใกล้ชิด และโอกาสเอื้ออำนวย เป็นต้น โดยความรุนแรงในกลุ่มผู้หญิง พบมากที่สุดอยู่ในกลุ่มอายุ ๒๔-๔๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๗๔ ปัญหาอันดับ ๑ ที่พบ ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย ๙,๖๙๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๗๗ รองลงมาคือถูกกระทำทางเพศ ๒,๒๒๖ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๘ ผู้กระทำเป็น คู่สมรสมากที่สุดร้อยละ ๕๓ สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการนอกใจ หึงหวง ทะเลาะวิวาทกัน^{๔๐}

นอกจากนี้พบว่า จำนวนเด็กและผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เข้ารับบริการ ในบ้านพักเด็กและครอบครัว พบว่ามีจำนวนสูงขึ้น โดยพบว่าในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มีเด็กที่เข้ารับบริการ

^{๓๖} Ostlin,P.,Ejzenan,E.,Mishra,U.S.,Nkowane,M. and Wallstam, E ๒๐๐๖.Gender and health promotion: A multisectoral policy approach.Oxford Journal.Volume21,Issue 1,pp. ๒๕-๓๕ แหล่งที่มา :http://heapro.oxfordjournals.org/content/21/suppl_1/25.full. ค้นเมื่อ ๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๓๗} กฤตยา อาชวนิจกุล, ชื่นฤทัย กาญจนจิตรา,วาสนา อิ่มอมและอุษา เลิศศรีสันต์.๒๕๕๖. ความรุนแรงในชีวิตคู่กับสุขภาพผู้หญิง.นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

^{๓๘} รณชัย คงสกนธ์. ๒๕๕๐.การดำเนินงานโครงการแผนงานหน่วยจัดการความรู้เรื่องความรุนแรงในครอบครัว ปีที่ ๑.คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี.กรุงเทพฯ. เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

^{๓๙} กฤตยา อาชวนิจกุล และกุลภา วจนสาระ.๒๕๕๘.มองผ่านเลนส์เพศภาวะและความหลากหลาย : ข้อเสนอการพัฒนาศาสตร์เพื่อสุขภาพผู้หญิง.นครปฐม:สมาคมเพศวิถีศึกษา.

^{๔๐} ศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม.๒๕๕๖.ผลการสำรวจสถานการณ์ความรุนแรงในภาพรวม ๗๖ จังหวัด ปี ๒๕๕๖.สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

จำนวน ๒๕๙ คน และ พ.ศ. ๒๕๕๗ มีจำนวน ๓๐๕ คน เช่นเดียวกับจำนวนผู้หญิงที่เข้ารับบริการ โดยพบว่าในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มีจำนวน ๒๕๘ คน และในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ มีจำนวน ๔๐๐ คน

๔) สัมพันธภาพและการสื่อสารในครอบครัว

ครอบครัวขาดทักษะการสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งการสื่อสารนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว ที่จะสื่อสารให้คนในครอบครัวรู้จักความรักความห่วงใยที่มีให้ต่อกัน ทั้งภาษาพูดและภาษากาย ดังนั้นการสื่อสารที่ดี ที่เหมาะสม ให้เกียรติซึ่งกันและกันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ความผูกพันเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งเป็นวิธีการที่ช่วยให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข จากผลการศึกษาและสำรวจสถานการณ์สุขภาพครอบครัวไทย ตามแนวทางครอบครัวอบอุ่น ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่สมาคมครอบครัวศึกษาแห่งประเทศไทย ร่วมกับสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ทำการศึกษาสถานการณ์สุขภาพของครอบครัวไทยมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๔ พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ สมาชิกในครอบครัวมีการใช้คำพูดที่ไพเราะต่อกันเป็นประจำเพียงร้อยละ ๔๖.๖ ที่เหลือราวร้อยละ ๕๓.๔ ทำเป็นบางครั้ง หรือบางครอบครัวแทบจะไม่ได้ทำเลย และการสื่อสารที่ดีนี้ลดจำนวนลงเหลือเพียงร้อยละ ๓๖.๖ ของครอบครัวไทยเท่านั้นในปีถัดมา^{๕๑}

๕) การอบรมเลี้ยงดูบุตร

ปัจจุบันครอบครัวหรือพ่อแม่ขาดความรู้และทักษะในการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ได้มาตรฐานตามมาตรฐานขั้นต่ำในการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา ๒๓ ที่ระบุให้ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ ทั้งนี้ครอบครัวเป็นสถาบันแรกเริ่มในการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตร^{๕๒} สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัวตั้งแต่ก่อนเกิดมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของเด็ก เริ่มตั้งแต่ความพร้อมของพ่อแม่และความเต็มใจต้องการมีลูกหรือไม่ รวมถึงความพร้อมในด้านอื่น ๆ การอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เติบโตเป็นพลเมืองดีนั้น^{๕๓} ต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย (เด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปี) ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก คือ พ่อแม่ การอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างผิด ๆ จะทำให้เด็กมีการพัฒนาบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม มีปัญหาสุขภาพจิต และนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูและพฤติกรรมส่วนบุคคลของวัยรุ่นไทย^{๕๔} พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมส่วนบุคคล การที่เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่จะมีพฤติกรรมส่วนบุคคลที่พึงปรารถนาในระดับที่สูง และสูงกว่านักเรียนที่มาจากรอบครัวที่มีการเลี้ยงดูแบบควบคุม แบบตามใจ และแบบทอดทิ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวด้านครอบครัว และการเลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น น่าจะมาจากวิธีการเลี้ยงดูที่เน้นการให้ความรักความอบอุ่น การตอบสนองต่อเด็ก มีการสื่อสารสองทางที่ชัดเจน ส่งเสริมให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง ในขณะที่เดียวกันก็คาดหวังและมีแนวทางที่ชัดเจนในการสนับสนุนและเอื้อให้เด็กได้พัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัยสอดคล้องกับผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูและพฤติกรรมทางสังคม

^{๕๑} สมาคมครอบครัวศึกษาแห่งประเทศไทยและสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๕๔ การศึกษาและสำรวจสถานการณ์สุขภาพครอบครัวไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๔. กรุงเทพฯ

^{๕๒} ผกา สัตยธรรม. ๒๕๓๑. สุขภาพจิตเด็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

^{๕๓} วลีนิภา ฉลากบาง. ๒๕๓๕. จิตวิทยาและการแนะแนวเด็กประถมศึกษา. สกลนคร: ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.

^{๕๔} สุภาพรณ โคตรจรัส และชุมพร ยงกิตติกุล. ๒๕๔๕. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูและพฤติกรรมส่วนบุคคลของวัยรุ่นไทย. คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ของเยาวชนไทย^{๔๕} ที่พบว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่จะมีพฤติกรรมสังคมทางบวกมากกว่า และมีพฤติกรรมสังคมทางลบน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม แบบตามใจ และแบบทอดทิ้ง เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีพร้อมทั้งบิดามารดาเป็นนักเรียนที่ดีมากกว่าเด็กในครอบครัวที่หย่าร้าง และเด็กที่ต้องอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว หรืออยู่กับญาติ สอดคล้องกับผลรายงานการวิจัยภาวะวิกฤติในครอบครัวกับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กปฐมวัยและวัยเรียน^{๔๖} พบว่า ภาวะวิกฤติในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยเด็กที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีภาวะวิกฤติในครอบครัว มีสัดส่วนของการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่ดี และมีพัฒนาการที่ล่าช้าสูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่ไม่มีภาวะวิกฤติในครอบครัว

๖) เด็กและผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง

สถานการณ์ที่เด็กและผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง และปล่อยปละละเลยให้อยู่ตามลำพัง สะท้อนถึงการทำบทบาทหน้าที่ของครอบครัวในปัจจุบัน เห็นได้ชัดจากปรากฏการณ์ผู้สูงอายุในชนบทจำนวนมากถูกทอดทิ้งให้รับภาระเลี้ยงดูหลาน โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ทำให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในวัยควรจะได้พักผ่อน ต้องรับผิดชอบดูแลเด็กที่ยังช่วยตนเองไม่ได้ ในขณะที่ตัวผู้สูงอายุเองก็ต้องการได้รับการดูแลเกื้อหนุน ซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการที่พ่อแม่ของเด็กไปประกอบอาชีพต่างถิ่น และสาเหตุอีกประการหนึ่งเกิดจากการที่ประชากรวัยแรงงานเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ ครอบครัวลักษณะนี้คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๐.๗ ของครัวเรือนทั้งหมด และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ มีอัตราการเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ร้อยละ ๑๙.๓ และร้อยละ ๒๒ ของครอบครัวที่มีผู้สูงอายุดูแลเด็กตามลำพัง เป็นครอบครัวที่มีฐานะยากจน นอกจากนี้แนวโน้มผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังคนเดียวและอาศัยอยู่ลำพังมีแนวโน้มมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ มีผู้สูงอายุอาศัยตามลำพังร้อยละ ๘.๗ และอาศัยอยู่ลำพังกับคู่สมรส ร้อยละ ๑๘.๘ ซึ่งแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว และการถูกทอดทิ้ง

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาส ยากจน ขาดผู้ดูแล และขาดที่พึ่งพิง อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑๓ แห่ง รวมจำนวน ๑,๑๐๘ คน ในขณะที่มีเด็กเร่ร่อน จรจัดจำนวน ๓๐,๐๐๐ คน เด็กกำพร้า ถูกทอดทิ้ง จำนวน ๘๘,๗๓๐ คน ซึ่งถูกทอดทิ้งตามโรงพยาบาล สถานรับเลี้ยงเด็ก และที่สาธารณะ^{๔๗}

๗) ปัญหาอบายมุข การพนัน บุหรี่ เหล้า สารเสพติด ในครอบครัว

จากผลการศึกษาสถานการณ์พฤติกรรมและผลกระทบการพนันในประเทศไทย^{๔๘} พบว่าประชากรถึงร้อยละ ๗๗.๑ เคยมีประสบการณ์เล่นการพนันมาก่อน ส่วนใหญ่เริ่มจากการเล่นพนันหยูใต้ดิน ประมาณการประชากรที่เล่นการพนันในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ทั่วประเทศมีจำนวนถึง ๓๒ ล้านคน

ส่วนปัญหาด้านการสูบบุหรี่และสุรานั้น^{๔๙} พบว่า ประชากรอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป เป็นผู้สูบบุหรี่จำนวน ๑๑.๔ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๗ โดยอัตราการสูบบุหรี่ของผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ๑๘.๔ เท่า อายุเฉลี่ยเริ่มสูบบุหรี่ ๑๗.๙ ปี ข้อมูลด้านการดื่มสุรา พบว่า ประชากรอายุ ๑๕ ปีขึ้นไปดื่มสุราในรอบ ๑๒ เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ ๑๗.๗ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๓ กลุ่มวัยทำงานอายุ ๒๕ - ๕๙ ปี มีอัตราการดื่ม

^{๔๕} ศักดิ์นางค์ มณีศรี และธีระพร อูวรรณโณ.๒๕๔๖.ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูและพฤติกรรมทางสังคมของเยาวชนไทย.คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

^{๔๖} สุธรรม นันทมงคลชัย, ศิริกุล อิศรานุรักษ์, ดวงพร แก้วศิริและสายใจ โพธิ์ศัพท์สุข.๒๕๔๘ .ภาวะวิกฤติในครอบครัวกับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กปฐมวัย.วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา ๒๕๔๘ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑.

^{๔๗} อรทัย อาจอ่ำ.๒๕๕๓.แก่แล้วไม่มีคุณค่าจริงหรือ? บทสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของผู้สูงอายุ.อ้างในสุชาติ ทวีสิทธิ์และสวริย์ บุญยานนท์.๒๕๕๓.ประชากรและสังคม ๒๕๕๓ : คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาคนไทย.พิมพ์ครั้งที่ ๑ นครปฐม : บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.

^{๔๘} พิณฉลาก ธนานนท์ และคณะ. ๒๕๕๔.การศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย.สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๔๙} สำนักงานสถิติแห่งชาติ.๒๕๕๖. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. ๒๕๕๔.

สูงกว่ากลุ่มอื่น คือ ร้อยละ ๓๗.๓ ซึ่งกลุ่มอายุ ๒๕ – ๕๙ ปี และกลุ่มอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มีแนวโน้มดื่มสุราเพิ่มขึ้น และพบว่าครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนดื่มสุราและมีปัญหา ร้อยละ ๓๖.๖ มีปัญหาการใช้ความรุนแรงในครัวเรือนและปัญหาความสัมพันธ์ในครัวเรือน รองลงมามีปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และการได้รับบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุ ร้อยละ ๒๕.๗ และ ๒๓.๑ ตามลำดับ ผลการสำรวจสถานการณ์การใช้สารเสพติด จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด ปี พ.ศ. ๒๕๕๕^{๔๐} พบว่า ประชาชนร้อยละ ๔๐.๔ เห็นว่าในชุมชน/หมู่บ้านยังคงมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๒ และเห็นว่ายาเสพติดหาซื้อได้ง่ายขึ้นมากกว่าเดิมเกือบเท่าตัว จากร้อยละ ๘.๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นร้อยละ ๑๓.๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เช่นเดียวกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนและสถานศึกษา

ปัญหาอบายมุขทั้งการพนัน บุหรี่ เหล้า และสารเสพติด ล้วนส่งผลกระทบต่อความมั่นคง และเข้มแข็งของครอบครัว นำไปสู่ปัญหาครอบครัวต่าง ๆ ตามมา เช่น การหย่าร้าง การใช้ความรุนแรง การจัดการความสัมพันธ์ในครอบครัว รวมไปถึงจนถึงก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและหนี้สิน

^{๔๐} สำนักงานสถิติแห่งชาติ.๒๕๕๕.การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด.

ส่วนที่ ๒

ทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัว

พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

วิสัยทัศน์

สถาบันครอบครัวเป็นเป้าหมายหลักของประเทศ ที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และสมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

พันธกิจ

๑) ส่งเสริมให้ครอบครัวมีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของครอบครัวให้ทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และมีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว มีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดำรงความเป็นครอบครัวได้อย่างมั่นคง

๒) ส่งเสริมให้ครอบครัวมีหลักประกันความมั่นคง และได้รับสวัสดิการครอบครัวขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง

๓) พัฒนากลไกและเครือข่ายการทำงานด้านครอบครัวให้มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว

๔) ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาครอบครัว

เป้าหมายหลัก

๑) สมาชิกของครอบครัวมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะดีขึ้น มีคุณธรรม จริยธรรม และสถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็งมากขึ้น สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้บนฐานวิถีวัฒนธรรมไทย

๒) ครอบครัวมีหลักประกันความมั่นคงและสวัสดิการขั้นพื้นฐานทุกด้าน ทั้งด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านชีวิตการงาน/อาชีพ ด้านรายได้ ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร และด้านการมีส่วนร่วม และครอบครัวลักษณะเฉพาะได้รับการดูแลและสวัสดิการที่เหมาะสม

๓) กลไกและเครือข่ายการทำงานด้านครอบครัวทุกระดับ สามารถเชื่อมโยงและบูรณาการนโยบายการพัฒนาสถาบันครอบครัวไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีทิศทางและเป็นรูปธรรม

๔) ครอบครัวสามารถรู้เท่าทันสื่อ และใช้สื่อเพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้และ การพัฒนาครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด

๑) ร้อยละของครอบครัวที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง

๒) สัดส่วนครัวเรือนที่เข้าถึงแหล่งเงินทุน

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาศักยภาพของครอบครัว

สถานการณ์

จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมา ทำให้โครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนไปเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น นอกจากนั้นปัจจัยทางเศรษฐกิจยังทำให้ทุกคนทั้งผู้หญิงและผู้ชายต้องออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น รวมไปถึงพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ยึดติดค่านิยมทางวัตถุ ทำให้ครอบครัวไม่สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ และสัมพันธ์ภายในครอบครัวเสื่อมถอยลง สมาชิกในครอบครัวมีเวลาอยู่ด้วยกันน้อยลง ขาดการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ความห่วงใยอาหารและพึ่งพาต่อกันลดน้อยลง ทำให้ขาดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งยังขาดการได้รับการปลูกฝังค่านิยมและคุณธรรมที่ดีงามของสังคมไทยจากคนรุ่นปู่ตายาย

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว พบว่า ครอบครัวเริ่มมีปัญหาความแตกร้างที่รากฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวอย่างชัดเจน อาทิ ปัญหาการนอกใจคู่สมรสของตนเอง ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาการหย่าร้างต่อไปได้ ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวที่ออกมาในรูปความรุนแรง โดยสมาชิกในครอบครัวกระทำต่อกัน และไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้ ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวในรูปของการปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันก็น้อยลง มีการทอดทิ้ง กระทำรุนแรงกับผู้ที่เปราะบาง และต้องการความอบอุ่นจากคนในครอบครัวมาก ไม่ว่าจะเป็นเด็กเกิดใหม่ เด็ก วัยรุ่น ผู้สูงอายุ และ ผู้ป่วยเรื้อรัง เป็นต้น โดยครอบครัวประมาณครึ่งหนึ่งมีปัญหาระหว่าง ๕ ถึง ๙ ปัญหา กลุ่มปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาที่ไม่ได้อยู่กินด้วยกันและนอกใจกัน ปัญหาของกลุ่มที่สอง คือ ปัญหาของบุตรอายุน้อยที่ขาดการเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด ปัญหาที่สามคือ ปัญหาอบายมุขในครอบครัวทั้งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ และการพนัน ปัญหาที่สี่ คือ ภาวะของครอบครัว ปัญหาภาระผู้พิการ และโรคเรื้อรัง แต่มีอัตราส่วนที่ไม่มากนัก ปัญหาที่ห้าคือ ปัญหาบ้านและสิ่งแวดล้อม บ้านที่คับแคบเกินไปสำหรับจำนวนคนในบ้าน และปัญหาจากสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาจากโรงงานและขยะและปัญหาที่หกคือ ปัญหาหนี้สินสูง ปัญหาครอบครัวดังที่กล่าวมาแล้วมีสาเหตุสำคัญคือ การไม่ช่วยรับผิดชอบงานบ้านของสามีหรือคู่ครองต่อภรรยาของตน ซึ่งในประเด็นนี้มีความหมายมาก เนื่องจากสามีที่ช่วยรับผิดชอบงานบ้านนั้นทำให้เขามีเวลาอยู่กับครอบครัว ได้แบ่งปัน ความรัก ความผูกพันกับสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวและการที่ภรรยาต้องทำงานนอกบ้านหรือทำงานหารายได้ในแต่ละวันมากกว่าวันและแปดชั่วโมง สาเหตุดังกล่าวทำให้ชั่วโมงการทำงานทั้งหมดของภรรยาหรือผู้หญิงสูงจนไม่มีเวลาให้กับครอบครัว ไม่มีเวลาพักผ่อน และผู้ชายหรือสามีไม่ได้มีส่วนรับผิดชอบ สร้างความผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว โดยพบว่า ครอบครัวที่สามีช่วยเหลือภรรยาทำงานบ้านและภรรยาทำงานน้อยกว่าแปดชั่วโมงต่อวัน ครอบครัวเหล่านั้น มีปัญหาครอบครัวน้อยกว่าครอบครัวที่สามีไม่ช่วยเหลือภรรยาทำงานบ้านและภรรยาต้องทำงานมากกว่าแปดชั่วโมงต่อวัน เช่น ครอบครัวผู้ใช้แรงงานที่อาศัยอยู่ในเมือง ถ้าสามีช่วยเหลืองานบ้านและภรรยาทำงานน้อยกว่าแปดชั่วโมงต่อวัน ครอบครัวมีปัญหาในอัตราร้อยละ ๒๕ ในขณะที่ครอบครัวที่สามีไม่ช่วยภรรยาแบ่งเบาภาระงานบ้านและภรรยาต้องทำงานมากกว่าแปดชั่วโมงครอบครัวจะมีปัญหาในอัตราร้อยละ ๗๕ เป็นต้น ปัญหานี้เกิดขึ้นในครอบครัวผู้ใช้แรงงานในพื้นที่ชายขอบหรือชนบทที่มีความคิดที่ใช้เหตุผลแบบทันสมัยน้อยกว่าครอบครัวผู้ประกอบการที่อาศัยในเมือง (ปัญหาครอบครัวกับความขัดแย้งระหว่าง “งาน” กับ “ครอบครัว” สุพจน์ เด่นดวง และนาถฤดี เด่นดวง, ๒๕๕๘)

นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ อาทิปัญหาครอบครัวที่สังคมไทยต้องเผชิญกับความท้าทายของความเสื่อมโทรมทางจิตใจและศีลธรรมที่สะสมมาตั้งแต่ในอดีต เรื่อยมาจนถึงขั้นเสื่อมโทรมมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน อันมีสาเหตุ

มาจากสภาพแวดล้อมภายในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตกาล ส่งผลกระทบกับจิตใจของมนุษย์ในสังคม ทำให้ขาดศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ อันเป็นแก่นแท้หลักในการดำรงชีวิตว่าควรจะเป็นอย่างไร ทำให้พฤติกรรมการแสดงออกในสังคมไทย บางครั้งอยู่ในภาวะสับสน ขาดจุดยืนที่มั่นคง ถูกต้อง และแสดงบทบาทที่ขาดการนำเอาสาระที่มีคุณค่าจากหลักการทางศาสนา มาเป็นเครื่องประกอบในการตัดสินใจ ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทยในปัจจุบันที่เปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยว และพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น พ่อแม่ต้องออกไปทำงานตั้งแต่เช้ายันค่ำ เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการทำมาหากิน มีความเครียดในการดำรงชีวิตสูง ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เกิดจากการไม่ได้สร้างภูมิคุ้มกันไว้ตั้งแต่เด็ก จิตใจก็เหมือนกับร่างกาย ถ้ามี คุ้มกันดี ก็เจ็บป่วยได้ยาก แต่พ่อแม่ในปัจจุบันรู้จักแต่การเลี้ยงลูกให้มีร่างกายที่แข็งแรง แต่ไม่มีความรู้ว่าจะเลี้ยงดูลูกอย่างไรให้จิตใจแข็งแรง จิตใจก็ต้องการอาหารใจเหมือนกัน อาหารใจส่วนใหญ่ก็จะพูดกันถึงแต่เรื่องของความรัก คิดว่า ถ้าให้ความรักเด็กก็จะอบอุ่นโตมาก็น่าจะเป็นคนดี แต่จริง ๆ แล้วเป็นเพียงส่วนเดียวเหมือนกับการให้สารอาหารเพียงอย่างเดียวก็จะทำให้เป็นโรคได้ง่าย ความรักก็เช่นกันต้องให้ด้วยความเหมาะสม ถ้ารักมากตามใจมากจะเป็นกลายเป็นปัญหา อย่างเด็กวัยรุ่นที่ฆ่าตัวตายเพราะทนไม่ได้ที่แฟนทิ้ง คือตัวอย่างของการให้ความรักมากเกินไป ดังนั้น การให้ “ความรัก” นอกจากจะต้องดูตาม “ความเหมาะสม” แล้ว พ่อแม่หรือผู้ปกครองยังต้องคำนึงถึงการให้ความรักที่เหมาะสมควบคู่ไปพร้อม ๆ กับ “ความเข้าใจ” ตามช่วงวัยและการเติบโตของเด็ก ซึ่งหลายครอบครัวในสังคมไทยยังขาดความรู้และทักษะในสิ่งเหล่านี้

ทั้งนี้ ครอบครัวจึงจำเป็นต้องได้รับโอกาสในการเรียนรู้ และการสนับสนุนจากกลไกทุกภาคส่วน ในการส่งเสริมให้ครอบครัวมีศักยภาพในการทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งหากสมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ทั้งต่อตนเองและต่อสมาชิกในครอบครัว ก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัว และหากครอบครัวมีการเรียนรู้เพื่อสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ก็จะเป็นปัจจัยเกื้อหนุน และทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพัน มีความเข้าใจกัน และช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกัน และกัน ก็จะลดการเกิดปัญหาครอบครัว และปัญหาสังคมอื่น ๆ ที่จะเกิดตามมา

เป้าหมาย

- ๑) ครอบครัวมีศักยภาพ และสัมพันธภาพที่ดี สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม
- ๒) สมาชิกของครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา คุณธรรม และจริยธรรม มีภูมิคุ้มกัน และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น

ตัวชี้วัด

- ๑) ร้อยละของครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดี
- ๒) ร้อยละของครอบครัวสามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม
- ๓) อัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ ๑๕-๑๙ ปี ไม่เกิน ๓๔ ต่อประชากรหญิงอายุ ๑๕-๑๙ ปี ๑,๐๐๐ คน^{๕๑}
- ๔) จำนวนครอบครัวที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ
- ๕) ร้อยละของสมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนาและค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ
- ๖) ร้อยละของครอบครัวที่สามารถพึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ๗) ประชากรอายุ ๑๓ ปีขึ้นไป มีกิจกรรมการปฏิบัติตนที่สะท้อนการมีคุณธรรม จริยธรรม

^{๕๑} มีเป้าหมายกระทรวงสาธารณสุข ตั้งเป้าในปี ๒๕๖๔ อัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ ๑๕-๑๙ ปี ไม่เกิน ๓๔ ต่อประชากรหญิงอายุ ๑๕-๑๙ ปี ๑,๐๐๐ คน

แนวทางการพัฒนา

๑. ส่งเสริมให้ครอบครัวมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีสัมพันธภาพที่ดี และทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม

๑.๑ จัดการศึกษาเกี่ยวกับทักษะชีวิตครอบครัวหรือหลักสูตรครอบครัวศึกษา หรือมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ ในสถานศึกษาทุกระดับ ทั้งในระบบ นอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ครอบครัวมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่หลากหลาย

๑.๒ ส่งเสริมให้ครอบครัวมีความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตครอบครัว การเตรียมความพร้อมก่อนสร้างครอบครัว การให้คู่สมรสรู้คุณค่าและความรับผิดชอบบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของวงจรชีวิตครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตรและสมาชิกทุกคนในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว และการป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวโดยไม่ใช้ความรุนแรง

๑.๓ เสริมสร้างศักยภาพของครอบครัวเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการทำงาน (Work-Life Balance) และครอบครัวที่ดีขึ้น ผ่านการให้การฝึกอบรมทักษะ เช่น การบริหารเวลาการทำงานและเวลาของครอบครัว การจัดการความเครียด การจัดการทางการเงิน

๑.๔ ส่งเสริมภาคเอกชน สถานประกอบการ ในการร่วมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว เช่น การเพิ่มโอกาสของบิดาที่ทำงานในภาคเอกชนในการลาหยุดงานเพื่อช่วยมารดาดูแลบุตรหลังคลอด ขยายสิทธิในการลาคลอดของแม่ และสิทธิประโยชน์ในระหว่างการลาคลอด ส่งเสริมให้มีชั่วโมงทำงานที่ยืดหยุ่นเพื่อช่วยผู้ที่เป็นพ่อแม่สามารถใช้เวลากับครอบครัวมากขึ้นอย่างเหมาะสม

๑.๕ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะพ่อแม่และผู้ปกครอง ให้สามารถสื่อสารเชิงบวกกับลูก และสามารถสื่อสารได้อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการพัฒนาทักษะให้พ่อแม่และผู้ปกครอง สามารถพูดคุยและให้คำปรึกษาแก่บุตรหลาน เรื่องเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างเพศและสุขภาวะทางเพศได้ด้วย

๑.๖ ส่งเสริมประชาธิปไตยในครอบครัว โดยการกำหนดกฎ กติกา เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันบนหลักเหตุผล เป็นการสร้างกระบวนการปรับตัวในครอบครัวให้รู้จักบทบาทและหน้าที่ของตน ทำให้คนในครอบครัวสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และสามารถนำไปปรับให้เข้ากับสังคมภายนอกได้

๑.๗ เสริมสร้างให้ครอบครัวมีจิตสำนึกด้านบทบาทหญิงชายในครอบครัวที่เหมาะสม โดยการแบ่งปันความรับผิดชอบร่วมกันในครอบครัว การยอมรับความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ

๑.๘ สนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้ชีวิตครอบครัว กิจกรรมทางศิลปะ วัฒนธรรม ดนตรี กีฬา มีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณภาพ เสริมสร้างสุนทรียภาพ และรักษาสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว

๑.๙ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วน เปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ และจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม เอื้อแก่ครอบครัวทุกลักษณะ

๑.๑๐ ส่งเสริมการเลี้ยงดูในครอบครัวที่เน้นการฝึกเด็กให้รู้จักการพึ่งตนเอง มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีจริยธรรม คุณธรรม มีความรับผิดชอบในรูปแบบของกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวัน และให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กสามารถเรียนรู้และยึดถือเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต

๑.๑๑ กำหนดมาตรการการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานให้พ่อแม่สามารถเลี้ยงดูได้ด้วยตนเอง ทั้งการจูงใจให้สถานประกอบการจัดให้มีการจ้างงานที่ยืดหยุ่น รมรงคให้ผู้ชายตระหนักและมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่ในบ้านและการดูแลบุตรมากขึ้น

๑.๑๒ สร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ทั้งการใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างคุณค่าต่อครอบครัว พัฒนานวัตกรรมเพื่อช่วยสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว สร้างพื้นที่ให้ครอบครัวได้ใช้เวลาาร่วมกัน สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนผ่านกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก ครู ผู้ปกครอง

๑.๑๓ กำหนดมาตรการดูแลครอบครัวเปราะบางให้สามารถดูแลสมาชิกได้อย่างเข้มแข็งทั้งเรื่อง การประกอบอาชีพ การเข้าถึงบริการภาครัฐ และการพัฒนาระบบติดตามเพื่อให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนการให้ผู้สูงอายุหรือผู้มีประสบการณ์สาขาวิชาชีพต่างๆ ในชุมชนร่วมเป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวเปราะบาง

๒. ส่งเสริมให้ครอบครัวดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นในหลักคุณธรรมและจริยธรรม

๒.๑ ส่งเสริมให้ครอบครัวมีหลักคิดหรือคุณธรรมหลักของครอบครัว เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีความมั่นคงทางจิตใจ มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม ตั้งแต่เด็กจนถึงวัยสูงอายุ โดยตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง และคุณค่าของครอบครัว

๒.๒ ส่งเสริมให้ครอบครัวมีคุณธรรม จริยธรรม และดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักคำสอนของศาสนา ประจำครอบครัวอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งยึดถือและปฏิบัติตามค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ คือ ๑) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ๒) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม ๓) กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ๔) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทางตรงและทางอ้อม ๕) รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม ๖) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น ผีแผ่และแบ่งปัน ๗) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง ๘) มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่ ๙) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ๑๐) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อมเมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี ๑๑) มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา ๑๒) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

๒.๓ ส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมกับชุมชนในการทำนุบำรุงศาสนา

๓. ส่งเสริมให้ครอบครัวดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ครอบครัวมีภูมิคุ้มกัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

๓.๑ ส่งเสริมให้ครอบครัวมีความรู้และทักษะในการวางแผนครอบครัว การสร้างสุขภาวะที่ดีของครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวสามารถดูแลสุขอนามัยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สามารถป้องกันและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ และพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม รวมถึงสามารถดูแลสมาชิกในครอบครัวทุกคนรวมทั้งสมาชิกที่มีภาวะพึ่งพิงสูงได้

๓.๒ ส่งเสริมให้ครอบครัวเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการเรียนรู้ ผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในครอบครัวและชุมชน สามารถนำข้อมูลข่าวสาร และการเรียนรู้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

๓.๓ ฟื้นฟูคุณค่าอันดีงามของครอบครัวไทยในความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือญาติ เพื่อนบ้าน และชุมชน

๓.๔ ส่งเสริมให้ครอบครัวมีจิตอาสาและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม โดยการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน และจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสาธารณะ

๓.๕ ส่งเสริมให้ครอบครัวมีความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีความสอดคล้องบริบทของครอบครัวที่มีลักษณะหลากหลาย เช่น ครอบครัวเกษตรกรรม ครอบครัวในเขตเมือง เป็นต้น

หน่วยงานหลัก

กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการคลัง กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมประชาสัมพันธ์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และกรุงเทพมหานคร

หน่วยงานสนับสนุน

สำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สมาคมครอบครัวศึกษาแห่งประเทศไทย มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว สถาบันครอบครัวไทย

ยุทธศาสตร์ ๒ สร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว

สถานการณ์

หลักประกันความมั่นคงของครอบครัว เป็นระบบที่ส่งเสริมความมั่นคงของครอบครัว เพื่อให้สมาชิกของครอบครัวสามารถดำรงชีวิต และดำเนินชีวิตครอบครัวได้อย่างราบรื่น มีความสุข พึ่งพาตนเองได้ ได้รับหลักประกันด้านสิทธิ สวัสดิการ และได้รับการตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิตมนุษย์ รวมถึงสามารถทำหน้าที่ของครอบครัวต่อสมาชิกครอบครัวและสังคม ทำให้ครอบครัวสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี และพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ และการปรับตัวให้เกิดสมดุลในการดำเนินชีวิตครอบครัวตามบริบทสังคมวัฒนธรรมที่ครอบครัวอาศัยอยู่

ปัจจุบันประเทศไทยมีการจัดสวัสดิการสังคมที่มีความครอบคลุมมากขึ้น แต่คุณภาพของการให้บริการยังมีความแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างเมืองและชนบท และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการด้านสุขภาพ การศึกษา การอาชีพ ซึ่งส่งผลให้โอกาสในการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ โอกาสในการทำงาน และคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันมาก

- ด้านสุขภาพและสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล จากผลการสำรวจ พบว่า ประชากรได้รับ สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ จากร้อยละ ๙๖.๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นร้อยละ ๙๘.๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยประเภทสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลที่ได้รับสูงสุด คือ บัตรประกันสุขภาพ (บัตรทอง) ร้อยละ ๗๔.๔ รองลงมา คือ บัตรประกันสังคม/ กองทุนเงินทดแทนและสวัสดิการข้าราชการ/ ข้าราชการบำนาญ/ รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ ๑๕.๔ และ ร้อยละ ๘.๖ ตามลำดับ สำหรับการประกันสุขภาพ กับบริษัทประกันจะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นประมาณ ๒.๓ เท่าจากร้อยละ ๒.๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นร้อยละ ๕.๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจ ข้อมูลด้านอนามัยและสวัสดิการครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ และครั้งนี้เป็นการสำรวจครั้งที่ ๑๘ โดยเก็บข้อมูล จากครัวเรือนตัวอย่างประมาณ ๒๗,๙๖๐ ครัวเรือน ในทุกจังหวัด ทั่วประเทศทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

- ด้านการศึกษา พบว่า จำนวนนักเรียน นักศึกษาในระบบโรงเรียน ปีการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๗ นักเรียน นักศึกษาอายุ ๓ - ๒๑ ปี มีจำนวน ๑๒.๘ ล้านคน (ไม่รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) ลดลงจากปีการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๓ ร้อยละ ๓ หรือประมาณ ๐.๔ ล้านคน ในระดับการศึกษาภาคบังคับ ๙ ปี (อายุ ๖ - ๑๔ ปี) มีจำนวนนักเรียน นักศึกษา ๗.๒ ล้านคน ลดลงจาก ปีการศึกษา ๒๕๕๓ ร้อยละ ๗.๖ หรือประมาณ ๐.๖ ล้านคน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี (อายุ ๖ - ๑๗ ปี) มีจำนวนนักเรียน นักศึกษา ๙.๓ ล้านคน ลดลงจากปีการศึกษา ๒๕๕๓ ร้อยละ ๖ หรือประมาณ ๐.๕๗ ล้านคน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา (อายุ ๑๘ - ๒๑ ปี) มีจำนวนนักเรียน นักศึกษา ๑.๘ ล้านคน เพิ่มขึ้นจาก ปีการศึกษา ๒๕๕๓ ร้อยละ ๑๘ หรือประมาณ ๐.๒๘ ล้านคน โดยสรุปจำนวนนักเรียน นักศึกษาทุกระดับการศึกษามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นการศึกษาระดับอุดมศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๓ ถึง ๒๕๕๗ (ข้อมูลจากข้อมูลสถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา)

- ด้านอาชีพและรายได้ จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ทำการสำรวจในเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๙ ปรากฏว่า มีกำลังแรงงานประมาณ ๓๗.๗๗ ล้านคน เป็นผู้มีงานทำ ๓๖.๘๑ ล้านคน ผู้ว่างงานจำนวน ๔.๕๓ แสนคน (คิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ ๑.๒) และผู้รอฤดูกาล ๕.๐๒ แสนคน เมื่อพิจารณาผู้ว่างงานจากประสบการณ์การทำงาน พบว่าเป็นผู้ที่ไม่เคยทำงานมาก่อน ๑.๘๒ แสนคน และเคยทำงานมาก่อน ๒.๗๑ แสนคน ในจำนวนผู้ที่เคยทำงานมาก่อน เคยทำงานอยู่ในภาคการผลิตมากที่สุดจำนวน ๑.๑๑ แสนคน รองลงมาอยู่ในภาคการบริการและการค้า ๑.๐๘ แสนคน และภาคเกษตรกรรมน้อยที่สุด จำนวน ๐.๕๒ แสนคน

▪ ปัญหาหนี้สินในปัจจุบัน จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๓ – ๒๕๕๔ ครัวเรือนมีระดับรายได้และมีค่าใช้จ่ายต่อเฉลี่ยต่อเดือนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากที่มีรายได้เฉลี่ย ๑๒,๑๕๐ บาท ต่อเดือนต่อครัวเรือนในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เพิ่มขึ้นเป็น ๒๓,๒๓๖ บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งหมายถึงอำนาจการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของครัวเรือนสูงตามไปด้วยจากที่มีค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคเฉลี่ย ๙,๘๔๘ บาทต่อเดือน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๗,๔๐๓ บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ แต่อย่างไรก็ดีนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ และเอกชน ทำให้ครัวเรือนประสบปัญหาหนี้สินที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ครัวเรือนมีหนี้สิน ๒๔๑,๗๖๐ บาทต่อครัวเรือน โดยกรุงเทพมหานคร มีหนี้สินเฉลี่ย ๔๐๐,๐๐๐ บาท และมากกว่าร้อยละ ๔๐ ของหนี้สินนำไปซื้อ/เช่าซื้อบ้านและที่ดิน ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ หนี้สินส่วนใหญ่นำไปอุปโภคบริโภคในครัวเรือน ส่วนภาคเหนือหนี้สินส่วนใหญ่นำไปใช้ในภาคเกษตรและทำธุรกิจที่ก่อให้เกิดรายได้

▪ ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ครอบครัวมีกรรมสิทธิครอบครองที่อยู่อาศัยที่มีสภาพมั่นคงเข้าถึงแหล่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สภาพบ้านและความปลอดภัยของที่อยู่อาศัย^{๕๒} ในภาพรวมของประเทศ ครอบครัวส่วนใหญ่มีบ้านที่อยู่อาศัยในสภาพแข็งแรงมั่นคง วัสดุที่ใช้สร้างบ้านมีความแข็งแรงถึงร้อยละ ๙๒.๖ และสภาพแวดล้อมในชุมชน และหมู่บ้านที่ครอบครัวตั้งอยู่มีความปลอดภัยจากมลพิษ เช่น เสียง กลิ่น ฝุ่น คิวบ เป็นต้น ร้อยละ ๘๓.๘ ตลอดจนความปลอดภัยจากการประทุษร้าย เช่น การทำร้ายร่างกาย ชิงทรัพย์ เป็นต้น มีค่าร้อยละ ๘๙.๔

เป้าหมาย

ครอบครัวมีหลักประกันความมั่นคงทุกด้านตามเกณฑ์ที่กำหนด

ตัวชี้วัด

๑. ร้อยละครอบครัวทั่วไปที่ได้รับการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง
๒. ร้อยละครอบครัวลักษณะเฉพาะที่ได้รับการจัดสวัสดิการที่ตรงกับความต้องการจำเป็นของครอบครัว
๓. ร้อยละของครอบครัวที่ได้รับการด้านการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานและการจ้างงานเร่งด่วนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนด้านอาชีพสำหรับครอบครัวที่ประสบปัญหา
๔. ระดับความสำเร็จของการผลักดันให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครอบครัวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๕. ร้อยละของครอบครัวที่ได้รับความรู้และทักษะในการบริหารการเงินในครอบครัว
๖. ร้อยละของครอบครัวที่มีการออม
๗. ร้อยละของหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและสถาบันทางศาสนา มีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมต่อการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และความปลอดภัยต่อครอบครัว
๘. จำนวนครอบครัวที่มีส่วนร่วมในการจัดการสภาพแวดล้อมทางสังคม

^{๕๒} สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. ๒๕๕๓. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว. ดำเนินการวิจัยโดย ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัวไทย สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

แนวทางการพัฒนา

๑. การส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการครอบครัวขึ้นพื้นฐานที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของครอบครัวทุกลักษณะ

- ๑.๑ ส่งเสริมให้ครอบครัวรู้และเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการขั้นพื้นฐานของรัฐได้อย่างทั่วถึง
- ๑.๒ ส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสำหรับครอบครัวอย่างทั่วถึง
- ๑.๓ ส่งเสริมให้ครอบครัวเข้าถึงระบบการประกันสุขภาพ ประกันชีวิต และการประกันความมั่นคงและความเสี่ยงอื่น ๆ เพื่อเป็นหลักประกันเมื่อครอบครัวต้องประสบอุบัติเหตุต่าง ๆ
- ๑.๔ จัดให้มีสวัสดิการที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของครอบครัวทุกลักษณะอย่างต่อเนื่อง
- ๑.๕ พัฒนาระบบฐานข้อมูลการให้การคุ้มครองทางสังคมและกลุ่มเป้าหมายให้มีประสิทธิภาพครอบคลุม เป็นปัจจุบัน และสามารถเข้าถึงได้
- ๑.๖ สนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนส่งเสริมความสมดุลระหว่างการทำงานและครอบครัว โดยจัดให้มีนโยบายการทำงานที่ยืดหยุ่น สถานที่ทำงานที่เป็นมิตรกับครอบครัว การหยุดลาเลี้ยงบุตร โดยได้รับค่าจ้าง และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การพยาบาล และศูนย์ดูแลเด็กเล็กในสถานที่ทำงาน

๒. การส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของครอบครัวตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- ๒.๑ พัฒนาและยกระดับฝีมือแรงงานทุกกลุ่มอาชีพทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อให้อัตราการว่างงานลดลง
- ๒.๒ สนับสนุนและส่งเสริมครอบครัวให้มีสัมมาชีพ มีรายได้ที่มั่นคง และเพียงพอต่อการดำรงชีวิต โดยยกระดับเศรษฐกิจของชุมชนโดยการพัฒนาอาชีพให้มีความหลากหลาย ครอบคลุม ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อให้คนในชุมชน/ท้องถิ่นมีงานทำประจำและต่อเนื่อง ลดอัตราการย้ายถิ่นเพื่อเข้าไปทำงานในเมือง
- ๒.๓ ส่งเสริมอาชีพระยะสั้นสำหรับครอบครัวที่ประสบปัญหา หรือครอบครัวที่อยู่ในสถานะที่ต้องการความช่วยเหลือชั่วคราว และเพียงพอต่อการดำรงชีวิตของครอบครัวตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกลไกและช่องทาง การจัดการความรู้และทักษะในการจัดการรายรับรายจ่าย เพื่อลดหนี้สินของครอบครัวอย่างเป็นระบบ
- ๒.๕ สนับสนุนให้ความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินแก่ชุมชนและครัวเรือน การปรับองค์การการเงินของชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินในระดับหมู่บ้านตำบลที่ทำหน้าที่ทั้งการให้กู้ยืมและการออมและจัดตั้งโครงการเงินรากฐานโดยมีธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เป็นแม่ข่าย

๓. การส่งเสริมวินัยการออมในครอบครัว

- ๓.๑ สร้างวินัยการออมแก่ครอบครัวในทุกรูปแบบ ทั้งการออมที่เป็นตัวเงิน เช่น เงินฝากธนาคาร กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) สหกรณ์ออมทรัพย์ สถาบันการเงินชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น หรือการออมในรูปแบบอื่น เช่น ทองคำ พันธบัตร สลากออมสิน อสังหาริมทรัพย์ ออมต้นไม้ ออมข้าวสินทรัพย์อื่น ๆ เป็นต้น
- ๓.๒ สนับสนุนให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน การฌาปนกิจสงเคราะห์ และกองทุนอื่น ๆ ในชุมชนอย่างทั่วถึง
- ๓.๓ สนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อความมั่นคงของครอบครัวในชุมชน
- ๓.๔ ส่งเสริมให้ครอบครัวมีความรู้และทักษะในการออมเงินและการลงทุน เพื่อความมั่นคงของครอบครัว และช่องทางการเข้าถึงสถาบันทางการเงิน

๔. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีบรรยากาศการเรียนรู้ และความปลอดภัยสำหรับครอบครัว

๔.๑ ส่งเสริมให้ครอบครัวมีความรู้และทักษะในการจัดการสภาพแวดล้อมในครัวเรือน ให้มีความเหมาะสม ถูกสุขลักษณะ สุขภาวะ เอื้ออำนวยความสะดวก และความปลอดภัยต่อสมาชิกในครอบครัวทุกช่วงวัย

๔.๒ ลดพื้นที่เสี่ยง เพิ่มพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน โดยสนับสนุนให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับคนทุกช่วงวัย ปลอดภัยสำหรับครอบครัว และเปิดพื้นที่สาธารณะในการจัดบริการ หรือกิจกรรมสร้างสัมพันธ์อันดีต่อครอบครัวและชุมชน

๔.๓ ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการสภาพแวดล้อมทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่เหมาะสมเอื้อต่อวิถีชีวิตไทย

๔.๔ สนับสนุนให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนต่าง ๆ มีแผนป้องกัน และมีการเตรียมพร้อมรับมือความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทุกรูปแบบ โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวในชุมชน

หน่วยงานหลัก

กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงยุติธรรม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด) กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงแรงงาน กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หน่วยงานสนับสนุน

กระทรวงวัฒนธรรม กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สมาคมครอบครัวศึกษาแห่งประเทศไทย มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว ธนาคาร และสถาบันทางการเงินทุกรูปแบบ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบริหารจัดการที่เอื้อต่อความเข้มแข็งของครอบครัว

สถานการณ์

คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ (กยค.) เป็นกลไกการทำงานด้านครอบครัวในระดับชาติ ซึ่งนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ มีหน้าที่ในการเสนอนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนระดับชาติเกี่ยวกับการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัว ติดตาม และประเมินผล โดยดำเนินงานผ่านคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว (กสค.) ที่มีหน้าที่ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจาก กยค. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการวิจัย และการจัดการความรู้เกี่ยวกับครอบครัวอย่างเป็นระบบและส่งเสริมการพัฒนาให้มีระบบฐานข้อมูลครอบครัว จัดให้มีการประชุมสมัชชาครอบครัวระดับจังหวัดและสมัชชาครอบครัวระดับชาติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กยค. กำหนด และเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวต่อ กยค. โดยมีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการทั้งสองชุด ส่งผ่านนโยบายและยุทธศาสตร์ไปยังหน่วยงานในระดับจังหวัด คือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) และในระดับตำบล คือ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) จำนวน ๖,๙๗๙ แห่ง มีภารกิจ ในการสำรวจปัญหาและจัดทำข้อมูล จัดทำแผนปฏิบัติการที่บูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย บริการให้คำปรึกษา แนะนำ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการแก้ปัญหาครอบครัว และส่งเสริมให้ครอบครัวสร้างเครือข่ายเอื้อเพื่อ เกื้อกูลกัน และมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตามพบว่า ศพค. หลายแห่งยังไม่สามารถดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดในการดำเนินงาน เช่น คณะทำงานฯ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ขาดองค์ความรู้ด้านครอบครัว ขงประมาณอุดหนุนการดำเนินงานน้อยไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับเป้าหมายในการทำงาน ขาดกระบวนการหนุนเสริมการทำงานของ ศพค.

แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่ากลไกและบุคลากรที่ทำงานด้านครอบครัวของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีจำนวน ๙๑,๕๕๔ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรของประเทศไทย ไม่เพียงพอกับความต้องการในแต่ละพื้นที่และสภาพปัญหาของสังคมที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน โดยอาสาสมัครส่วนใหญ่ยังต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะปัญหาที่ทวีความรุนแรงในพื้นที่ เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาอบายมุข ปัญหาการตั้งครุฑไม่พร้อม การดูแลเด็กและผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ อาสาสมัครต้องมีทักษะในการแก้ไขปัญหาและสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ด้านครอบครัว

ความสัมพันธ์ของกลไกตั้งแต่ระดับชาติ ระดับจังหวัด ลงไปจนถึงระดับท้องถิ่น จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า

๑) กลไกหลายส่วนอยู่ในระหว่างการพัฒนาให้เกิดขึ้น บางส่วนมีอยู่บ้างแล้วแต่ยังไม่เต็มพื้นที่ เช่น ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวระดับตำบล เพื่อทำหน้าที่ในการเชื่อมประสานการทำงาน เฝ้าระวัง ค้ำครอง ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับตำบล โดยบูรณาการการทำงานกับสหวิชาชีพ ดำเนินการในปี ๒๕๕๘ จำนวน ๑๒ พื้นที่ ๑๒ จังหวัด นอกจากนั้น กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว พัฒนาทีมพี่เลี้ยงหรือ Nodes ในระดับจังหวัดขึ้น เพื่อให้เป็นหน่วยหรือกลุ่มบุคคลจิตอาสา

ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัวแก่ ศพค. ปัจจุบันมีจำนวน ๒๒ แห่ง และนักพัฒนาครอบครัวซึ่งเป็นกลไกใหม่ที่มีความพยายามในการผลักดันให้เกิดขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒) การเชื่อมโยงการทำงานของกลไกการทำงานด้านครอบครัวในแต่ละระดับ ยังขาดการบูรณาการร่วมกันอย่างมีทิศทางหรือมีเป้าหมายเดียวกัน รวมทั้งการบูรณาการร่วมกับกลไกการทำงานในภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลไกด้านสาธารณสุข กลไกการศึกษา กลไกการพัฒนาในส่วนอื่น ๆ ซึ่งทำให้เกิดการทำงานหรือมีภารกิจที่ซ้ำซ้อนในระดับพื้นที่

๓) ความชัดเจนในการดำเนินงานตามภารกิจหรือบทบาทหน้าที่ของกลไกในแต่ละระดับ ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติที่มีอยู่ในปัจจุบัน ขาดการจัดระบบการบริหารจัดการและประสานงานเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่ดี

ในขณะที่เดียวกันการที่จะส่งเสริมให้กลไกการทำงานด้านครอบครัวสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการที่จะเอื้ออำนวยให้กลไกการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เครื่องมือหนึ่งนั้นก็คือนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการผลักดัน และเป็นแนวปฏิบัติให้กับหน่วยงานและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถดำเนินงาน หรือประสานความร่วมมือในการให้ความสนับสนุน หรือช่วยเหลือสมาชิกในสังคม อาทิ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและครอบครัว ทำให้กฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการ หรือแก้ไขปัญหาของสมาชิกในครอบครัวได้อย่างตรงจุด และอาจไม่ครอบคลุม ทุกกลุ่มประชากร ประกอบกับหน่วยงานและกลไกต่าง ๆ ที่เคยมีอยู่แล้วนั้น อาจมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะรับมือกับภารกิจที่เพิ่มขึ้นภายใต้สถานการณ์ใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นอกจากนั้นต้องมีการจัดการความรู้และการจัดระบบฐานข้อมูลด้านครอบครัว เพื่อให้สามารถนำมาใช้ในการดำเนินงานพัฒนาสถาบันครอบครัวได้อย่างถูกต้องและเป็นปัจจุบันมากที่สุด

เป้าหมาย

ระบบการบริหารจัดการด้านครอบครัวที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ตัวชี้วัด

๑. ร้อยละคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ได้รับการพัฒนาทักษะในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว
๒. ร้อยละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบุคลากรประจำที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว
๓. ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทั่วประเทศ มีการสำรวจและรายงานสถานการณ์ข้อมูลด้านครอบครัว และสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ
๔. ระดับความสำเร็จในการพัฒนากฎหมายด้านครอบครัว
๕. จำนวนบุคลากรที่ทำงานด้านการส่งเสริม พัฒนา และให้คำปรึกษาแก่ครอบครัว
๖. ระดับความสำเร็จการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางด้านครอบครัวและสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย
๗. จำนวนงานวิจัย และนวัตกรรมด้านครอบครัว

แนวทางการพัฒนา

๑. การพัฒนาศักยภาพพลไกและบุคลากรที่ทำงานด้านครอบครัว

๑.๑ สนับสนุนให้มีหน่วยงานและบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่ครอบครัว ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพัฒนาระบบอาสาสมัคร ให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่ เพื่อให้ครอบครัวสามารถเข้าถึงการบริการได้โดยง่าย

๑.๒ พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่ทำงานด้านการส่งเสริม พัฒนา และให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครอบครัวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาไปสู่การสร้างเครือข่ายคนทำงานด้านครอบครัวในทุกกระดับ

๑.๓ สนับสนุนและยกระดับให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ในการผลิตบุคลากรเข้าสู่ตลาดแรงงาน ทั้งในระบบและนอกระบบ ผลิตบุคลากรที่ทำงานด้านการส่งเสริม พัฒนา และให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวอย่างมีคุณภาพ และต่อเนื่อง

๑.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) สามารถดำเนินงานตามภารกิจในการสำรวจปัญหา จัดทำข้อมูล และจัดทำแผนปฏิบัติการที่บูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย บริการให้คำปรึกษา แนะนำ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการแก้ปัญหาครอบครัว และส่งเสริมให้ครอบครัวสร้างเครือข่ายเอื้อเพื่อ เกื้อกูลกัน และมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๕ ผลักดันให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) โดยการจัดสรรงบประมาณ และการสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีความเข้มแข็งและมีการดำเนินงานพัฒนาครอบครัวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๑.๖ ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เปิดกรอบโครงสร้างบุคลากร โดยให้มีบุคลากรประจำที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวในชุมชนโดยตรง

๑.๗ ส่งเสริมและสนับสนุนให้กลไกทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ทุกระดับ มีบทบาทในการเฝ้าระวัง ส่งเสริม และพัฒนาครอบครัว

๒. การพัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับ เกี่ยวกับครอบครัวให้มีความทันสมัย และเหมาะสมกับสถานการณ์

๒.๑ แก้ไข ปรับปรุง กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับที่มีอยู่ทั้งที่เป็นกฎหมายในประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศ อนุสัญญาต่าง ๆ เพื่อให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนกลไกการทำงานด้านครอบครัวทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้สถาบันครอบครัวมั่นคงเข้มแข็ง

๒.๒ ผลักดันให้มีการตรากฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมสถาบันครอบครัว เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาครอบครัวตามวงจรชีวิตครอบครัว

๒.๓ ส่งเสริมให้มีการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของสถาบันครอบครัวอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม

๒.๔ ส่งเสริมให้มีมาตรการทางการเงินการคลัง เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนความมั่นคงเข้มแข็งของครอบครัว เช่น เพิ่มสิทธิในการลดหย่อนภาษีในการเลี้ยงดูบุตรให้มากขึ้น เพิ่มสิทธิในการลดหย่อนภาษีสำหรับครอบครัวที่ต้องดูแลสมาชิกพิการ หรือผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพิ่มสิทธิสำหรับคู่สมรสที่เข้าสู่กระบวนการแต่งงานตามระบบการจดทะเบียน เป็นต้น ทั้งนี้ให้มีการรณรงค์เผยแพร่ให้มีการใช้สิทธิได้อย่างทั่วถึง

๒.๕ ส่งเสริมให้ครอบครัวมีความรู้ตามสิทธิทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและครอบครัว และเข้าถึงบริการโดยกำหนดให้มีหน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงทำหน้าที่ในการขับเคลื่อน

๓. การพัฒนาการบริหารจัดการการทำงานด้านครอบครัวอย่างเป็นระบบ

๓.๑ กำหนดให้มีการสำรวจและรายงานสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัว และสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเก็บข้อมูลให้มีความทันสมัย พัฒนาและบูรณาการตัวชี้วัดด้านครอบครัวและความรุนแรงในครอบครัวให้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ รวมทั้งชุมชนสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้จริง

๓.๒ จัดให้มีศูนย์กลางข้อมูลด้านครอบครัวเพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับการพัฒนาจากตัวชี้วัดระดับชุมชน รวมทั้งมีการทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มีฐานข้อมูลด้านครอบครัว

๓.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายนักพัฒนาครอบครัว และมีกลไกการสื่อสารเพื่อกำหนดวิธีการทำงานของเครือข่ายนักพัฒนาครอบครัวที่ชัดเจน เกิดการยอมรับ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดกลไกในการชักชวนยกย่องนักพัฒนาครอบครัว และองค์กรสนับสนุน

๓.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านครอบครัว หรือสมัชชาครอบครัวในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ

๔. การส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการด้านครอบครัว

๔.๑ ส่งเสริมสถาบันการศึกษาทุกระดับ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และส่วนกลาง รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ทำการศึกษา วิจัย พัฒนาระบบสารสนเทศ นวัตกรรม และจัดการความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัวอย่างต่อเนื่อง

๔.๒ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยง และประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวที่มีอยู่ในแหล่งหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

๔.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างประเทศ และการปฏิบัติตามอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง อาทิ อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Form of Discrimination against Women – CEDAW) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities – CRPD) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Convenat on the Economic, Social Right – ICESCR) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child – CRC) รวมทั้งการดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs)

๔.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสื่อความรู้ด้านครอบครัว คู่มือสำหรับประชาชน และเผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมายทั้งครอบครัวและชุมชนอย่างทั่วถึง

๔.๕ ส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกอบรมให้กับครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวมีความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้ รวมทั้งรับรู้ถึงช่องทางในการรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ และหน่วยงานอื่นอย่างทั่วถึง

๔.๖ ส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพและทักษะให้กับบุคลากร และผู้ปฏิบัติงานด้านครอบครัวอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อให้มีองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

หน่วยงานหลัก

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการคลัง กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด

สำนักงานสถิติแห่งชาติ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

หน่วยงานสนับสนุน

สำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สมาคมครอบครัวศึกษาแห่งประเทศไทย มูลนิธิ เครือข่ายครอบครัว

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายทางสังคมเพื่อพัฒนาครอบครัว

สถานการณ์

เครือข่ายทางสังคม เป็นทุนทางสังคมที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาสถาบันครอบครัว การเชื่อมประสานเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัว โดยความร่วมมือเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของเครือข่าย นำไปสู่กระบวนการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เครือข่ายที่สำคัญมี ๔ ภาคส่วน ได้แก่

๑) เครือข่ายภาคประชาชน เป็นการรวมตัวของภาคประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะชุมชนชนบท มีกิจกรรมและความต่อเนื่องบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองและวัฒนธรรมชุมชน กระบวนการทำงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การจัดการทรัพยากรในชุมชนและการทำงานร่วมกับภาครัฐ

๒) เครือข่ายภาครัฐ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาและการเข้าไปส่งเสริมการทำงานในระดับชุมชน อำเภอ และจังหวัด โดยเป็นการเชื่อมประสานการทำงานระหว่างภาครัฐกับประชาชนที่มีลักษณะ แนวตั้งและแนวนอน

๓) เครือข่ายภาคธุรกิจ เป็นความร่วมมือในฐานะความเป็นหุ้นส่วนต่อกันทั้งในรูปแบบความร่วมมือทางการผลิต การค้าขาย การประสานผลประโยชน์ และการรวมพลังเพื่อพัฒนาสังคม ซึ่งปัจจุบันมีกระแสของการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม Social Enterprise ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาสังคมและ/หรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ดังนั้น เป้าหมายสำคัญ คือ เพื่อผลลัพธ์ทางสังคมที่ดีขึ้นพร้อมกับการดำเนินธุรกิจ ในประเทศไทย รัฐบาลได้มีการตั้งคณะกรรมการสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคม และการจัดทำแผนแม่บท สร้างเสริมกิจการเพื่อสังคม และมีความตื่นตัวขององค์กรภาคธุรกิจเพื่อช่วยเหลือสังคม Corporate Social Responsibility หรือที่รู้จักกันคือ CSR คือ การที่องค์กรภาคธุรกิจทั้งเล็กหรือใหญ่หันมาใส่ใจสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้วยการให้เงินบริจาค การสนับสนุนหรือสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เสมือนการคืนกำไรให้กับสังคม

๔) เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน มีพัฒนาการมาจากการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมขององค์กรระหว่างประเทศ จากนั้นมีการสนับสนุนให้องค์กรและภาคประชาชนดำเนินการจัดการในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อร่วมคลี่คลายปัญหาในสังคม

ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่

๑) เครือข่ายเชิงพื้นที่ หมายถึง การรวมตัวของกลุ่ม องค์กร เครือข่ายที่อาศัยพื้นที่ดำเนินการ เป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นเป้าหมาย นำทาง และเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนต่าง ๆ ออกจากกัน โดยยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย เช่น เครือข่ายครอบครัวระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค เป็นต้น

๒) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม ได้แก่ เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่ม องค์กร โดยมองข้ามในเชิงมิติพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้น ๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เครือข่ายครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

ครอบครัวเฝ้าระวังและสร้างสรรค์สื่อ เครือข่ายครอบครัวที่ต้องเลี้ยงดูสมาชิกพิการ เครือข่ายครอบครัวลดละเลิกเหล้า เครือข่ายยุติความรุนแรง เป็นต้น

๓) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจ/กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมเป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่าย ซึ่งอาจแบ่งเป็นเครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเครือข่ายต่าง ๆ ดังกล่าว มุ่งเน้นการดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายหลักของหน่วยงาน หรือโครงการสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้น

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันงานด้านการพัฒนาเครือข่ายส่วนใหญ่จัดอยู่ในลักษณะประเภทเครือข่ายจัดตั้ง และยังไม่สามารถทำให้เป็นระบบเดียวกัน หรือมองภาพเหมือนกันได้ ซึ่งถ้าจะให้พัฒนามากไปกว่านี้ ควรมีการทบทวนเรื่องนิยาม และแย่งงานอาสาสมัครออกจากงานสนับสนุนเครือข่าย ทั้งนี้ เรื่องของการสื่อสารในเครือข่ายแต่ละเครือข่ายเป็นหัวใจสำคัญ โดยควรมีการจัดทำแผนงานที่ให้ความสำคัญกับระบบการติดต่อสื่อสารในแต่ละเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกเครือข่ายมีช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ซึ่งความถี่หรือจำนวนครั้งในการติดต่อสื่อสารของสมาชิกเครือข่าย ถือว่าเป็นตัวชี้วัดเรื่องความเข้มแข็งของเครือข่ายประเภทหนึ่ง

เป้าหมาย

เครือข่ายทางสังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาครอบครัวอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

ตัวชี้วัด

๑. ร้อยละครอบครัวที่ได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุน และพัฒนา จากเครือข่ายทางสังคมทุกรูปแบบ
๒. ร้อยละของครอบครัวที่มีความรุนแรงในครอบครัวได้รับการช่วยเหลือ
๓. ร้อยละสมาชิกครอบครัวที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายทางสังคม
๔. ร้อยละองค์กรธุรกิจมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว
๕. จำนวนชุดความรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำงานของเครือข่ายทางสังคม
๖. จำนวนเครือข่ายครอบครัวที่สามารถช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันได้

แนวทางการพัฒนา

๑. การสร้างและผลักดันเครือข่ายทางสังคมทุกรูปแบบ ทุกระดับ ให้มีศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาครอบครัวอย่างต่อเนื่องและสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม

๑.๑ พัฒนาระบบฐานข้อมูลเครือข่ายทางสังคมทุกรูปแบบ ทุกระดับ ให้ง่ายต่อการเข้าถึง และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาครอบครัว

๑.๒ พัฒนาศักยภาพเครือข่ายทางสังคมทุกรูปแบบ ทุกระดับ ให้มีความรู้ ทักษะในกระบวนการทำงานด้านครอบครัว และการจัดทำแผนงานโครงการที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

๑.๓ ผลักดันและสนับสนุนให้เครือข่ายภาคประชาชน เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายภาคธุรกิจ และเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

๑.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายทางสังคม และให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายทางสังคมกลุ่มต่าง ๆ เพื่อบูรณาการงานด้านพัฒนาครอบครัวอย่างมีทิศทาง

๒. การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดระบบเครือข่ายครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ

๒.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มครอบครัวเป็นเครือข่ายทางสังคม เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการป้องกัน ฝ้าระวัง แก้ไขปัญหา และพัฒนาครอบครัวร่วมกันอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่

๒.๒ พัฒนาศักยภาพและแนวทางในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายครอบครัวอย่างเป็นระบบ

๒.๓ พัฒนาเครือข่ายครอบครัวจิตอาสาต้นแบบ ถอดบทเรียน และขยายผลการดำเนินงาน

๒.๔ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรภาคธุรกิจ เอกชน มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายครอบครัวจิตอาสา

หน่วยงานหลัก

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษาและวิจัย

หน่วยงานสนับสนุน

สำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สมาคมครอบครัวศึกษาแห่งประเทศไทย มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรสวัสดิการสังคม องค์กรสาธารณประโยชน์

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ พัฒนาระบบการสื่อสารสังคมเพื่อพัฒนาครอบครัว

สถานการณ์

ในการทำงานเพื่อพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ภายใต้ยุทธศาสตร์หลัก ๕ ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการสนับสนุนการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ยุทธศาสตร์การสร้างภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมการใช้สื่อเชิงสร้างสรรค์ ยุทธศาสตร์พัฒนาการบริหารจัดการ จัดทำยุทธศาสตร์ แผนแม่บท กฎหมาย นโยบาย กลไกการทำงานเชิงบูรณาการ ยุทธศาสตร์รณรงค์กระแสสังคม สร้างความตระหนักร่วมถึงการบริโภคสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และยุทธศาสตร์การบังคับใช้กฎหมาย คณะกรรมการสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์แห่งชาติ เป็นหน่วยงานกลางซึ่งมีความก้าวหน้าในการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าว คือ มีการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ซึ่งขณะนี้พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘ ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ มีการจัดทำศูนย์ปฏิบัติการสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ โดยมีการจัดทำศูนย์รับเรื่องสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ สายด่วน ๑๗๖๕ ซึ่งเป็นช่องทางในการรับเรื่องร้องเรียน การพัฒนาสื่อ การให้คำปรึกษาด้านสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มีการจัดทำแผนแม่บทด้านสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ การสร้างวัฒนธรรมการใช้สื่อเชิงสร้างสรรค์ให้กับผู้รับสื่อ การจัดตั้งองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคสื่อภาคประชาชน และการกระจายการทำงานไปยังคณะอนุกรรมการสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดการทำงานเชื่อมต่อกันระหว่างส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การส่งเสริมการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ การพัฒนาพื้นที่ร้านเกมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การพัฒนาระบบการเรียนรู้เท่าทันสื่อ การส่งเสริมให้เด็กเยาวชนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อร่วมกับชุมชน การพัฒนาระบบการเฝ้าระวังสื่อในพื้นที่ รวมทั้งการส่งเสริมการประกอบธุรกิจเพื่อสังคม

สื่อเป็นเครื่องมือการสื่อสารทางสังคม^{๕๓} ที่มีพลังในการสร้างการเรียนรู้ในทางสังคมให้กับผู้รับสื่อ มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ในกลุ่มเด็กและเยาวชน ดังนี้

๑) เด็กและเยาวชนใช้ชีวิตอยู่กับสื่อโดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่าวันละ ๘ ชั่วโมง โดยแบ่งเป็นอินเทอร์เน็ต วันละประมาณ ๓ - ๕ ชั่วโมง ดูทีวีวันละ ๕.๗ ชั่วโมง อ่านหนังสือเฉลี่ยวันละ ๓๙ นาที โดยกิจกรรมส่วนมากของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคือ การค้นหาข้อมูล ติดตามข่าวสาร

๒) รายการโทรทัศน์สำหรับการส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้มีเวลาออกอากาศเพียงร้อยละ ๕ ของเวลาออกอากาศทั้งหมดจากทุกสถานีรวมกัน โดยในหนึ่งชั่วโมงจะมีภาพความรุนแรงมากที่สุดถึง ๓.๒๙ ครั้ง ภาพที่ตอกย้ำการสร้างอคติเชิงลบต่อผู้อื่น จำนวน ๑.๓๔ ครั้ง การใช้ภาษาก้าวร้าว ๐.๒๕ ครั้ง ความไม่เหมาะสมทางเพศ ๐.๑๓ ครั้ง และพบว่ารายการการ์ตูนสำหรับเด็กนั้นมีการนำเสนอเนื้อหาภาพของความรุนแรงกว่าร้อยละ ๕๐ ของรายการทั้งหมด

๓) รายการวิทยุโดยเฉลี่ยพบว่าทุกสถานีมีรายการวิทยุเพื่อเด็กและเยาวชน ร้อยละ ๑ จากจำนวน ๕๔๒ สถานีทั้งหมดในประเทศไทย ในขณะที่สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมีจำนวนน้อยมาก

^{๕๓} แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชน (สสย). ๒๕๕๓. อ่านสื่อออก เขียนสื่อได้ ทักษะที่จำเป็นของเด็กเยาวชนยุคใหม่. จอกงาม จุลสารแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชน (สสย). ฉบับเท่าทันสื่อ ปี ๒๕๕๓. กรุงเทพฯ

๔) ภาพยนตร์เพื่อส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับเด็กและครอบครัวมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์ในระดับที่ผู้ชมอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี ต้องได้รับคำแนะนำจากผู้ใหญ่กว่าร้อยละ ๓๕ และมีภาพยนตร์ที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ถึงร้อยละ ๒๗ - ๓๑

๕) เกมคอมพิวเตอร์ในประเทศไทยร้อยละ ๙๐ เป็นเกมที่น่าเข้ามาจากต่างประเทศ และในจำนวนเกมคอมพิวเตอร์เหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเกมที่มีเนื้อหาเหมาะสำหรับผู้เล่นอายุ ๑๓ ปีขึ้นไป มีเนื้อหาการต่อสู้ การใช้ความรุนแรง เนื้อหาทางเพศ และการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม

๖) เว็บไซต์เพื่อส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้มีจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยที่มีประมาณร้อยละ ๑๒ ของประชากรทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนกว่าร้อยละ ๔๒ และเมื่อเปรียบเทียบเฉพาะ ๔๐ เว็บไซต์ที่ได้รับความนิยมจากผู้ใช้ในประเทศไทย ร้อยละ ๕๒.๕ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสม เนื้อหาของเว็บไซต์มีการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม และอีกกว่าร้อยละ ๑๗.๕ เป็นเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาสื่อทางเพศที่เข้าข่ายลามกอนาจาร การใช้ภาษาที่หยาบคาย รวมถึงเนื้อหาที่รุนแรง

๗) ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (www.etda.or.th) รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี ๒๕๕๘ (THAILAND INTERNET USER PROFILE 2015) โดยกล่าวสรุปได้ดังนี้

(๑) คนไทยมีแนวโน้มจะใช้เวลาออนไลน์มากขึ้น แนวโน้มอยู่ที่ ๔๒ - ๗๖.๙ ชั่วโมงต่ออาทิตย์

(๒) ช่องทางการใช้อินเทอร์เน็ตเปลี่ยนจากคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะเป็น Smartphone ร้อยละ ๘๑.๘ และใช้งานเฉลี่ย ๕.๗ ชั่วโมงต่อวัน รองลงมา คือ คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ ร้อยละ ๕๔.๔ และใช้งานเฉลี่ย ๕.๔ ชั่วโมงต่อวัน รองลงมาอันดับ ๓ คือ คอมพิวเตอร์พกพา ร้อยละ ๔๕.๐ และใช้งานเฉลี่ย ๕.๐ ชั่วโมงต่อวัน

(๓) กลุ่ม Gen X - Y - Z ใช้ Smartphone เป็นหลัก แต่กลุ่ม Baby Boomer ยังคงใช้คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะเป็นหลัก

(๔) Smartphone เป็นอุปกรณ์ที่ใช้เชื่อมต่อมากที่สุดในทุกช่วงเวลา จากการสำรวจออนไลน์พบว่า Smartphone ใช้ทุกช่วงเวลาและเวลาที่ใช้มากที่สุด คือ ๑๖.๐๑ - ๒๐.๐๐ น.

(๕) การใช้งานอินเทอร์เน็ตหลัก ๆ จะเป็นที่บ้านร้อยละ ๘๘.๘ รองลงมาคือที่ทำงาน ร้อยละ ๔๓.๒ แต่ข้อมูลที่น่าสนใจคือ ร้อยละ ๒๖.๐ ใช้อินเทอร์เน็ตระหว่างเดินทาง

(๖) พฤติกรรมหลัก ๆ ของการใช้งานส่วนใหญ่ใช้ Social Network ที่ออนไลน์ผ่าน Mobile Device สูงถึงร้อยละ ๘๒.๗ ตามมาด้วย Search หาข้อมูลต่าง ๆ พฤติกรรมที่ตามมาคือการอ่าน E - book และรายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์และฟังวิทยุ

(๗) การใช้ Facebook ครองแชมป์ร้อยละ ๖๒.๑ ตามด้วย Line ร้อยละ ๘๕.๑ และ Instagram ร้อยละ ๔๓.๙ ตามมา ด้วย Twitter ร้อยละ ๒๑.๐

เป้าหมาย

มีกระบวนการสื่อสารสังคมที่มีคุณภาพและสร้างสรรค์ ครอบครัวรู้เท่าทันสื่อ

ตัวชี้วัด

๑. ร้อยละของสื่อที่มีเนื้อหาเพื่อส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ของครอบครัว

๒. ร้อยละของช่องทางในการนำเสนอเนื้อหาสื่อเพื่อส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ของครอบครัว

๓. ร้อยละบุคลากรที่ทำงานด้านสื่อสารหรือการพัฒนาสื่อมีทักษะและความรู้ความเข้าใจด้านครอบครัว
๔. ร้อยละครอบครัวที่มีทักษะรู้เท่าทันสื่อ
๕. ร้อยละครอบครัวที่มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังสื่อ
๖. ร้อยละของครอบครัวที่ได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้เพื่อก่อให้เกิดรายได้

แนวทางการพัฒนา

๑. การส่งเสริมการผลิตสื่อและช่องทางสื่อการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาครอบครัวเข้มแข็ง

๑.๑ ส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยงานต่างๆ มีส่วนร่วมพัฒนาและสร้างสรรค์สื่อที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของครอบครัว โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในบริบทต่าง ๆ

๑.๒ พัฒนาสถานีโทรทัศน์ วิทยุ สำหรับครอบครัว ซึ่งเป็นสื่อกระแสหลักระดับชาติ และระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นช่องทางในการเข้าถึงสื่อในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาครอบครัวเข้มแข็ง

๑.๓ พัฒนาช่องทางสื่อทางเลือกอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับครอบครัวแต่ละกลุ่ม เช่น เคเบิลทีวี วิทยุชุมชน เว็บไซต์ โทรทัศน์วิทยุออนไลน์ เป็นต้น โดยเฉพาะในกลุ่มครอบครัวลักษณะเฉพาะต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ และการพัฒนาครอบครัวเข้มแข็งในทุกระดับอย่างเท่าเทียม

๑.๔ พัฒนาองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเครือข่ายครอบครัว รวมไปถึงการสร้างแรงจูงใจทางสังคมให้กับสื่อหรือผู้พัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาครอบครัวเข้มแข็ง

๑.๕ ส่งเสริมให้มีหลักสูตรหรือวิชาการผลิตสื่อเพื่อการพัฒนาด้านครอบครัวในระดับอุดมศึกษา

๑.๖ มีมาตรการควบคุมสื่อประเภทต่างๆ เช่น เกม เว็บไซต์ ฯลฯ ที่มีผลกระทบต่อครอบครัว

๑.๗ จัดสรรเวลาและพื้นที่ออกอากาศให้แก่สื่อสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุด และส่งเสริมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ สร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาท สิทธิและหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี

๒. การพัฒนากระบวนการใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ร่วมกันของครอบครัว

๒.๑ ส่งเสริมหลักสูตรและกระบวนการเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ และทักษะการใช้สื่อเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองของครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวม โดยดำเนินการทุกระดับอย่างต่อเนื่อง

๒.๒ พัฒนาช่องทางและกระบวนการสื่อสารในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อให้ครอบครัวเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าและภัยของเทคโนโลยีสารสนเทศ และสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้การใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาครอบครัว ตลอดจนเข้าถึงความรู้และกระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดตั้งศูนย์สื่อชุมชน ศูนย์ข้อมูลการเรียนรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงส่งเสริมบทบาทของประชาสัมพันธ์จังหวัดให้เป็นช่องทางในการสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนในชุมชนและท้องถิ่น

๒.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัว เครือข่ายครอบครัว หรือเครือข่ายการทำงานด้านครอบครัว ได้มีโอกาสในการพัฒนาสื่อที่ตอบสนองต่อความสนใจของครอบครัวในแต่ละกลุ่ม โดยมีเนื้อหาสาระ และระดับคุณค่าของเนื้อหาสาระเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาครอบครัวเข้มแข็ง และนำเสนอผ่านช่องทางต่าง ๆ ในทุกระดับ อาทิเช่น ช่องทาง Facebook line website ฯลฯ

๓. การพัฒนาไกลและส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายด้านสื่อให้มีประสิทธิภาพ

๓.๑ ผลักดันให้กฎหมายกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการเฝ้าระวัง เท้าทันสื่อ และการพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้ให้ครอบครัว ทุกลักษณะสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม

๓.๒ ผลักดันให้การพัฒนาสื่อสร้างสรรค์เพื่อเด็กเยาวชนและครอบครัวเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อระดมสรรพกำลังทุกภาคส่วนในสังคมพัฒนาสื่อ และใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว

๓.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานหรือองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาสื่อ และพัฒนาครอบครัว เช่น คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการพัฒนากฎหมาย หรือกฎระเบียบ หรือนโยบาย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสื่อและการเฝ้าระวังสื่อ และการพัฒนาทักษะเท้าทันสื่อของครอบครัว โดยสร้างกลไกให้ครอบครัวเข้าถึงและมีส่วนร่วม

๓.๔ ส่งเสริมให้เกิดกลไกอาสาสมัครด้านสื่อในระดับชุมชน ตลอดจนการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เครือข่ายครอบครัว เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการเฝ้าระวังสื่อ และการพัฒนาสื่อของครอบครัวในทุกระดับ

๓.๕ จัดทำมาตรฐานหรือตัวชี้วัดการทำงานขององค์กรหรือหน่วยงานรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ โดยพิจารณาจากการสนับสนุน หรือการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาครอบครัว

หน่วยงานหลัก

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช) กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานกองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ กรมประชาสัมพันธ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หน่วยงานสนับสนุน

สมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สมาคมนักข่าว นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มูลนิธิสมาคมด้านสื่อสารมวลชนทุกแขนง

ส่วนที่ ๓

การขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ ไปสู่การปฏิบัติ

๑) แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ

๑.๑ การจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมสถาบันครอบครัวระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

๑.๑.๑ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสถาบันครอบครัว และร่วมเป็นภาคีเครือข่ายการพัฒนาสถาบันครอบครัว โดยจัดทำแผนงานโครงการในภารกิจของหน่วยงานให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔

๑.๑.๒ สร้างกระบวนการบูรณาการเรื่องผู้สูงอายุ เด็ก สตรี และครอบครัว ให้เป็นกระบวนการนโยบายสาธารณะของพื้นที่

๑.๑.๓ พัฒนากระบวนการสื่อสารทางสังคม ผ่านเวทีการประชุมสมัชชาครอบครัว และช่องทางการสื่อสารสาธารณะทุกรูปแบบ เพื่อกระตุ้นและสร้างกระแสให้สังคมทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญ of ครอบครัว และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันครอบครัว

๑.๒ การถ่ายทอดนโยบายและยุทธศาสตร์ทุกระดับ

เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเชื่อมโยงระหว่างนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ กับแผนการบริหารราชการแผ่นดินของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อให้ภาครัฐสามารถประสานบทบาท ภารกิจ แนวทางและมาตรการ ตลอดจนวิธีการทำงานไปในทิศทางที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ มีการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณอย่างเหมาะสม เกิดการบูรณาการในการดำเนินงานในระดับแผนยุทธศาสตร์ด้านเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี และครอบครัว รวมทั้งการบูรณาการแนวราบระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สามารถเชื่อมโยงบทบาทจากภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาหนุนเสริม รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนพัฒนาครอบครัวระดับจังหวัด และระดับตำบล

๑.๓ การขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด

ขับเคลื่อนผ่านกลไกคณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวจังหวัด โดยการประเมินสถานการณ์ครอบครัวที่เป็นปัญหาในพื้นที่ เผยแพร่ พร้อมกับการสร้างความเข้าใจผ่านช่องทางต่าง ๆ ผ่านช่องทางการประชุมส่วนราชการทั้งในระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงยุทธศาสตร์กับแผนงาน โครงการ กิจกรรมของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นที่การบูรณาการแผนงาน โครงการ กิจกรรม ของหน่วยงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์

๒) แนวทางการติดตามประเมินผล

เพื่อติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงาน รวมทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานของกลไกในทุกระดับ เพื่อให้เกิดการพัฒนา และปรับปรุงแนวทางการพัฒนาทุกระยะ

๒.๑ กลไกในระดับนโยบายมีแนวทางในการกำกับ ติดตาม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๒.๒ พัฒนากลไกในการติดตามและประเมินผลนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดแนวทางในการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์ การประเมินตัวชี้วัด ความสำเร็จของการแปลงแผนสู่การปฏิบัติ จัดทำรายงานประจำปี

๒.๓ ใช้กระบวนการติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วมจากผู้ปฏิบัติงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภาคประชาชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๒.๔ พัฒนาระบบฐานข้อมูลสำหรับการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาระบบ ข้อมูล ฐานข้อมูล และระบบบริหารจัดการสถิติเพื่อการวางแผนให้ตอบสนองต่อการพัฒนาตามนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาอันครบครัน พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ เพื่อติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการใช้จ่ายงบประมาณ โดยเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายข้อมูลข่าวสาร เป็นระบบที่ทันสมัย ถูกต้อง แม่นยำ ได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับ ง่ายต่อการเข้าถึงและการจัดเก็บข้อมูล ใช้ประโยชน์ได้รวดเร็ว

๒.๕ รายงานผลการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาอันครบครันทุกระยะ ๒ ปี และเผยแพร่

๓) กลไกการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาอันครบครัน พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

๓.๑ กลไกระดับนโยบาย

๓.๑.๑ คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ (กยค.) ทำหน้าที่กำกับ และกำหนดทิศทางการพัฒนาครอบครัวตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาอันครบครัน พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

๓.๑.๒ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว (กสค.) ทำหน้าที่ติดตาม สนับสนุน และส่งเสริมการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาอันครบครัน พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

๓.๒ กลไกระดับกลาง

๓.๒.๑ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายการพัฒนาศาสนาอันครบครัน โดยจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรม เพื่อให้มีการดำเนินงานบรรลุตามตัวชี้วัดของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาอันครบครัน พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

๓.๒.๒ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานของกลไกทุกระดับ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคี เครือข่ายอื่น

๓.๒.๓ สถาบันการศึกษาและวิจัย ทำหน้าที่พัฒนางานวิชาการ องค์กรความรู้ และนวัตกรรม ในการพัฒนาศาสนาอันครบครัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาครอบครัวภายใต้องค์ความรู้

๓.๓ กลไกระดับจังหวัด

๓.๓.๑ คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวจังหวัด และคณะอนุกรรมการส่งเสริม และพัฒนาครอบครัวกรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัว รวมถึงการขับเคลื่อนงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาอันครบครัน พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ในระดับจังหวัด และกรุงเทพมหานคร

๓.๓.๒ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในระดับจังหวัด

๓.๓.๓ กลไกภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคีเครือข่ายรวมถึงทีมพี่เลี้ยง ด้านครอบครัวในระดับจังหวัด

๓.๔ กลไกระดับพื้นที่

๓.๔.๑ อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลไกหลักในพื้นที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวในชุมชน

๓.๔.๒ คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัวในชุมชน เป็นกลไกหลักในพื้นที่ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และเครือข่ายอื่น ๆ ในระดับตำบล ในการนำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๓.๔.๓ อาสาสมัครในพื้นที่ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมช่วยเหลือคนพิการ (อพมก.)

๓.๔.๔ กลไกภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคีเครือข่าย รวมถึงทีมพี่เลี้ยงด้านครอบครัวในระดับพื้นที่

๓.๔.๕ คณะอนุกรรมการพัฒนาชุมชนและครอบครัวในเขตเมือง

ทั้งนี้ การสร้างกลไกในระดับพื้นที่จำเป็นต้องเป็นการพัฒนาครอบครัวที่เชื่อมโยงกันในพื้นที่ โดยการจัดทำแผนชุมชนเข้มแข็ง ให้มีการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับคณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวระดับจังหวัด (ในทางปฏิบัติควรตั้งคณะทำงานและผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษา และพิจารณาการเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาคนในแต่ละช่วงวัย) และสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้นำชุมชน และสร้างกลไกกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะชุมชนในเขตเมือง ควรมีการตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาชุมชนและครอบครัวเขตเมือง ให้มีการทำงานเชื่อมโยงกับศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนด้วย

ส่วนที่ ๔

ขั้นตอนและกระบวนการ จัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

๑. ขั้นตอนการยกร่างฯ

๑.๑ คณะอนุกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๔ กำหนดกรอบแนวคิดหลักในการยกร่างฯ

๑.๒ คณะทำงานจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร ดำเนินการยกร่าง โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ Workshop กระบวนการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

๒. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ

๒.๑ เสนอร่างฯ ผ่านเวทีการประชุมสมัชชาบวรจังหวัด ๙ จังหวัด ได้แก่ สมุทรปราการ กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง อุดรธานี แพร่ บึงกาฬ ปัตตานี และพัทลุง

๒.๒ เสนอร่างฯ ผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับภาค ๔ ภาค โดยบูรณาการร่วมกับโครงการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านบวรและยาเสพติดแก่ศูนย์พัฒนาบวรในชุมชน

๒.๓ เสนอร่างฯ ผ่านเวทีสมัชชาบวรระดับชาติ

๓. ขั้นตอนการวิพากษ์ร่างฯ

๓.๑ จัดเวทีวิพากษ์ร่างนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๔ โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามรายประเด็นยุทธศาสตร์ จำนวน ๕ ครั้ง

๓.๒ จัดเวทีวิพากษ์ร่างนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๔ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑ ครั้ง

๔. ขั้นตอนการกลั่นกรอง

คณะทำงานจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร และคณะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะอนุกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๔ ประชุมกลั่นกรองข้อมูลและพัฒนาร่างฯ ให้มีความสมบูรณ์

๕. ขั้นตอนการพิจารณา

๕.๑ คณะอนุกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๔ พิจารณาให้ความเห็นชอบ นำเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาบวร (กสค.) และคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์บวรแห่งชาติ (กยค.) และคณะรัฐมนตรี ตามลำดับ

๕.๒ คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์บวรแห่งชาติ (กยค.) มีมติให้ปรับกรอบเวลาให้สอดคล้องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) และร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

๖. ขั้นตอนการประกาศและเผยแพร่

คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบและประกาศใช้นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ โดยจะเผยแพร่ไปยังหน่วยงานองค์กร และกลไกต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมศาสนสถานบวร และจัดทำแผนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

ส่วนที่ ๕

ภาคผนวก

กฎหมาย นโยบาย และแผน ที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาสถาบันครอบครัว

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ ๑๙ จัดร่างโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ คณะผู้ยึดอำนาจการปกครองหลังรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ซึ่งมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้า ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๑ ตอนที่ ๕๕ ก ณ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ มี ๔๘ มาตรา โดยหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทย ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทย มีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๒๗ ให้มีสภาปฏิรูปแห่งชาติมีหน้าที่ศึกษาและเสนอแนะเพื่อให้เกิดการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (๑) การเมือง (๒) การบริหารราชการแผ่นดิน (๓) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (๔) การปกครองท้องถิ่น (๕) การศึกษา (๖) เศรษฐกิจ (๗) พลังงาน (๘) สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม (๙) สื่อสารมวลชน (๑๐) สังคม (๑๑) อื่น ๆ

ทั้งนี้ เพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย มีระบบการเลือกตั้งที่สุจริตและเป็นธรรม มีกลไกป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบที่มีประสิทธิภาพ ขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทำให้กลไกของรัฐสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง สะดวก รวดเร็ว และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม

๒. นโยบายรัฐบาล

๒.๑ นโยบายรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ นโยบายการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐและนโยบายการศึกษาและการเรียนรู้ การทะนุบำรุง ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคม ระบบการออม ระบบสวัสดิการชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน และจัดระเบียบทางสังคม สร้างมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทั่วไป โดยใช้ค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ คือ ๑) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ๒) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงาม เพื่อส่วนรวม ๓) กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ๔) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทางตรง และทางอ้อม ๕) รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม ๖) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน ๗) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง

๘) มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่ ๙) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ๑๐) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อมเมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี ๑๑) มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา ๑๒) คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง ตลอดจนพัฒนาคนทุกช่วงวัย โดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถมีความรู้และทักษะใหม่ที่สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลายตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต ปรับกระบวนการเรียนรู้และหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยบูรณาการความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกันเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ การใฝ่เรียนรู้ การแก้ไขปัญหา การรับฟังความเห็นผู้อื่น การมีคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองดี โดยเน้นความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง สนับสนุนให้องค์กรทางศาสนา มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนคุณภาพชีวิตและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม รวมถึงปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี รวมทั้งสนับสนุนการผลิตสื่อคุณภาพเพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะให้เยาวชนและประชาชนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

๒.๒ นโยบายรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันอังคารที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ นโยบายสังคมและคุณภาพชีวิตและนโยบายความมั่นคงของชีวิตและสังคม ส่งเสริมการพัฒนาให้ครอบครัวและสังคมไทยมีความมั่นคงอบอุ่น โดยเพิ่มสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายครอบครัว รวมทั้งพัฒนาความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่พ่อแม่และผู้ปกครองรู้จักใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน เพื่อลดช่องว่างระหว่างสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งสนับสนุนบทบาทของคณะสงฆ์และผู้นำทางศาสนา ให้สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชนในแต่ละชุมชนเพื่อเชื่อมประสานระหว่างบ้าน ศาสนา โรงเรียน เพื่อสร้างครอบครัวให้อบอุ่นมั่นคง นอกจากนี้จะส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น โดยประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครอบครัว และส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนสนับสนุนการทำงานแบบบูรณาการของส่วนราชการและกองทุนต่าง ๆ ร่วมกับอาสาสมัครภาคประชาชน รวมถึงชักชวนให้ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐเพื่อรวมพลังทุกภาคส่วนในการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของชีวิตคนไทยโดยการใช้พื้นที่เป็นฐาน ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพด้วยการพัฒนาเด็กตั้งแตอยู่ในครรภ์มารดา เด็กแรกเกิดเด็กก่อนวัยเรียน และเยาวชนทุกช่วงวัยให้มีความรู้คู่จริยธรรม ให้ความสำคัญในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ในช่วง ๖ เดือนแรก สนับสนุนให้มีศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนที่มีคุณภาพ ขจัดการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชนในทุกรูปแบบ ตลอดจนส่งเสริมบทบาทของสตรีให้เป็นหลักในการสร้างครอบครัวให้อบอุ่นมั่นคง รวมถึงจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาบทบาทสตรีไทยให้เท่าทันโลกยุคใหม่

๒.๓ ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)

ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน เน้นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดจนช่วงชีวิตให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ โดยเริ่มตั้งแต่ในครรภ์และต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ยกย่องคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียมและทั่วถึง สร้างเสริมให้คนมีสุขภาวะที่ดี สร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทยให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางสังคม มุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาระบบบริการและบริหารจัดการสุขภาพ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสังคมสูงวัย สร้างความเข้มแข็งสถาบันทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม และความเข้มแข็งของชุมชน

๓. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐

ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายทั่วไป ดังนั้น จึงมีการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป เพื่อให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

๔. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

มาตรา ๑๓ (๑) บิดามารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตร หรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

มาตรา ๑๔ (๑) บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ

๕. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ เป็นแผนพัฒนาประเทศในระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ซึ่งแปลงยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงมุ่งเตรียมความพร้อมและวางรากฐานในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย ๑๐ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (๑) การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ (๒) การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (๓) การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (๔) การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (๕) การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน (๖) การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกัน การทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย (๗) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ (๘) การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม (๙) การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ และ (๑๐) ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครอบครัวและสังคม ได้แก่

ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ซึ่งให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีสุขภาพที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้ และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐานของการมีสถาบันทางสังคมที่เข้มแข็งทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันชุมชน และ

ภาคเอกชนที่ร่วมกันพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพสูง อีกทั้ง ยังเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เพื่อดำเนินการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้ทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาและสาธารณสุข รวมทั้งการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ ต่อเนื่องจากที่ได้ผลักดันในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และมุ่งเน้นมากขึ้นในเรื่องการเพิ่มทักษะแรงงานและการใช้นโยบายแรงงานที่สนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและเสริมสร้างรายได้สูงขึ้นและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้และให้ความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงการเพิ่มผลิตภาพสำหรับประชากรกลุ่มร้อยละ ๔๐ รายได้ต่ำสุด ผู้ด้อยโอกาสสตรี และผู้สูงอายุ อาทิ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาองค์กรการเงินฐานรากและการเข้าถึงเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ และการสนับสนุนการเข้าถึงปัจจัยการผลิตคุณภาพดีที่ราคาเป็นธรรม เป็นต้น และในขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณเชิงพื้นที่และบูรณาการเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำ

๖. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๙)

แผนดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีดุลยภาพใน ๓ ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมसानฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

๗. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙

มีเป้าหมายหลัก คือ เด็กและเยาวชนมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างทั่วถึง มีความแข็งแรงทางร่างกายและจิตใจ มีคุณธรรม จริยธรรม มีสำนึกความเป็นพลเมือง กล้าคิดและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ตามวิถีประชาธิปไตย และมีความสุข ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องได้แก่ ครอบครัวมีความเข้มแข็งและมั่นคงมีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพิ่มขึ้น ความรุนแรงในครอบครัวลดน้อยลง เด็กและเยาวชนทุกคนเข้าถึงหลักประกันในการดำรงชีวิตอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ยุทธศาสตร์การสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตของเด็กและเยาวชน มาตรการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนในภาพรวม ปลูกฝังให้เด็กมีความผูกพันกับครอบครัว ภาคภูมิใจในความเป็นไทยและสำนึกรักบ้านเกิด มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในหลักคำสอนทางศาสนา มีความพอเพียง มีสำนึกความเป็นพลเมือง มีวิถีประชาธิปไตย เคารพสิทธิผู้อื่น รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีจิตสาธารณะ รักสิ่งแวดล้อม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ มาตรการเสริมสร้างความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของเด็กและเยาวชน ส่งเสริมให้พ่อแม่ และผู้เลี้ยงดูเด็ก รวมถึงผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งภาครัฐ เอกชน มีความรู้ ความเข้าใจพัฒนาการของเด็ก และได้รับการฝึกให้มีทักษะ มีทัศนคติในการทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กให้เหมาะสมตามความจำเป็นและความต้องการ โดยเฉพาะความสัมพันธ์เชิงบวก มาตรการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อเด็กและเยาวชน พัฒนาศักยภาพของครอบครัวแบบองค์รวม ให้เรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิก

พัฒนาทักษะชีวิต ทักษะการสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์ ลดความรุนแรงในครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ยุทธศาสตร์การคุ้มครองและพัฒนาเด็กที่ต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษ และเด็กพิเศษ มาตรการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว พัฒนาความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูลูกให้แก่ครอบครัวที่มีเด็กที่ต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษ ส่งเสริมให้ครอบครัวทำหน้าที่ป้องกัน แก่ไข คุ้มครอง และพัฒนาเด็กอย่างเหมาะสมถูกวิธี ยุทธศาสตร์การพัฒนาาระบบบริหารจัดการในการคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน พัฒนากฎหมาย กฎระเบียบทุกฉบับเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน และครอบครัวให้มีความเหมาะสม สอดคล้อง เชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๐ นอกจากนี้ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ

๘. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐ - ๕ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙

นโยบายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยช่วงอายุ ๐ - ๕ ปี ทุกคน อย่างมีคุณภาพ เต็มศักยภาพ มีครอบครัวเป็นแกนหลัก และผู้มีหน้าที่ดูแลเด็ก และทุกภาคส่วนของสังคม ได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการ และสิ่งแวดล้อมที่ดี เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น และการพัฒนาเด็กตามวัย ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย มีแนวคิดสำคัญคือ พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก สมาชิกในครอบครัว คู่สมรสใหม่ ผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ หญิงตั้งครรภ์ ครู บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ต้องได้รับการพัฒนา ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์และสร้างสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งได้คุ้มครองป้องกันอุบัติเหตุและภัยอันตรายต่าง ๆ อันจะเกิดขึ้นได้

๙. แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)

มุ่งสร้างเสริมเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อความพิการและคนพิการ โดยให้คนพิการมีความมั่นคง ตระหนักในสิทธิ คุณค่า และศักดิ์ศรีของตนเอง มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม สังคม มีความรู้ความเข้าใจคนพิการ มีส่วนร่วมลดความเหลื่อมล้ำ และสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน มาตรการสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักรู้เกี่ยวกับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ศักยภาพและการดำรงชีวิตอิสระ สิทธิและหน้าที่ของคนพิการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนจัดกิจกรรมในการสร้างเสริมเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการ ความพิการ ผู้ดูแลคนพิการ ผู้ช่วยคนพิการ และครอบครัว

๑๐. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๔) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๒

พัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวให้นานที่สุด โดยการส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุ ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการให้ความรู้ และข้อมูลแก่สมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลเกี่ยวกับการบริการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนการส่งเสริมการสร้างทัศนคติเชิงบวกของคนในครอบครัวให้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ และยังคงเป็นพลังของครอบครัวและสังคมได้

๑๑. แผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาสุขภาวะ คุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิต เพื่อเน้นให้สตรีมีสุขภาพ สุขภาวะ มีความมั่นคงในชีวิต และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าในช่วงที่ผ่านมา โดยมีสุขภาวะที่สมบูรณ์ โดยเน้นการพัฒนาให้สตรีมีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชนและสังคม แนวทางการพัฒนาให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความรู้และปรับเจตคติด้านสุขภาวะ ผ่านสถาบัน

ครอบครัว และระบบการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการศึกษาตามอัธยาศัย การให้ความรู้แก่บุคลากรด้านการศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข และเครือข่ายสตรีทุกพื้นที่ให้เข้าใจแนวทางการให้ความรู้แก่เด็กหญิง สตรี และบุรุษ รวมถึงผู้นำชุมชน เกี่ยวกับประเด็นด้านสุขภาพ ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษา รวมถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคที่ไม่ติดต่อและโรคติดต่อ การณรงค์และพัฒนากลไกทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม รวมถึงการปรับปรุงกฎหมายเพื่อคุ้มครองบังคับใช้ อันจะนำไปสู่การลดความรุนแรงต่อสตรี ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม การส่งเสริมและจัดการศึกษาวิจัย และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพของสตรี การลดความรุนแรง และการพิทักษ์สิทธิของเด็กหญิงและสตรีที่ถูกละเมิดทุกรูปแบบ

๑๒. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนานามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๙) ว่าด้วยการส่งเสริมการเกิดและการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ

เป้าประสงค์ : การเกิดคุณภาพ จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการวางแผน มีการเตรียมความพร้อมทุกด้าน รวมถึงหญิงนั้น ควรอยู่ในวัยที่เหมาะสม แต่ในส่วนของ การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มีพระราชบัญญัติ การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ ในการดำเนินงานแล้ว ดังนั้น ในนโยบายและ ยุทธศาสตร์การพัฒนานามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๙) ว่าด้วยการส่งเสริมการเกิดและการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ จึงมีเป้าประสงค์ ดังนี้

๑. รักษาระดับอัตราการเจริญพันธุ์รวม ไม่ต่ำกว่า ๑.๖
๒. เพื่อให้การเกิดทุกรายมีการวางแผน มีการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์และได้รับความช่วยเหลือในการมีบุตร
๓. เพื่อส่งเสริมให้ลูกเกิดรอด แม่ปลอดภัย ได้รับการดูแลหลังคลอดที่ดีเด็กได้รับการเลี้ยงดูในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในช่วงวัยต่อไปอย่างมั่นคง

๑๓. การประชุมสุดยอดครอบครัวโลก (World Family Summit - WFS)

การประชุมสุดยอดครอบครัวโลก (World Family Summit – WFS) โดยการสนับสนุนขององค์การสหประชาชาติ ในการทบทวนและประเมินผลการดำเนินงานด้านครอบครัว รวมทั้งเป็นเวทีสำหรับการเสนอนโยบายและกิจกรรมที่สร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวในประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศ และระหว่างภูมิภาคในการส่งเสริมความสำคัญของครอบครัวในระดับสากล และการให้ครอบครัวเป็นกลไกหลักในการพัฒนาสู่เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ และเป็นแนวทางการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาด้านครอบครัว วาระการประชุมทุกปี เริ่มมีการประชุมครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๙) มีการประชุมรวมทั้งสิ้น ๑๓ ครั้ง โดยมีประเด็นหลักในการประชุม คือ การดำเนินนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในด้านการลดความยากจน การสร้างความสมดุลให้กับชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว การสร้างความสมานฉันท์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างกัน รวมทั้งการกำหนดให้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs) เป็นหลักการในการพัฒนาและสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศ และโลกได้อย่างยั่งยืน

๑๔. การประชุมสภาโลกว่าด้วยเรื่องครอบครัว (World Congress of Families - WCF)

การประชุมสภาโลกว่าด้วยเรื่องครอบครัว (World Congress of Families – WCF) เป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศของหน่วยงาน องค์กร นักวิชาการ นักปฏิบัติงานด้านครอบครัว นักอนุรักษ์นิยม

และผู้นำทางศาสนา ที่มีอุดมการณ์และความตั้งใจร่วมกัน ยืนหยัดเพื่อรื้อฟื้นครอบครัวแบบดั้งเดิม (Traditional Family) และครอบครัวธรรมชาติ (Natural Family) ให้กลับคืนมา ภายใต้ยุคสมัยปัจจุบันที่ค่านิยมและการให้ความสำคัญด้านครอบครัวได้เสื่อมถอยลงเป็นอย่างมากทั่วโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และเชิดชูให้ครอบครัวธรรมชาติเป็นหน่วยพื้นฐานหลักของสังคม เพื่อแบ่งปันแนวคิดและข้อมูลด้านครอบครัว เพื่อสร้างเครือข่าย และเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การทำงาน วาระการประชุมทุก ๒ ปี เริ่มมีการประชุมครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ ณ ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๙) มีการประชุมรวมทั้งสิ้น ๑๐ ครั้ง โดยการประชุมดังกล่าวเป็นเวทีแสดงทัศนะในประเด็นทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อครอบครัว เพื่อนำไปสู่นโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะการให้คุณค่ากับครอบครัวธรรมชาติ (Natural Family) การแต่งงาน การเพิ่มอัตราการเกิดของประชากร ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความท้าทายต่อครอบครัวเป็นอย่างมาก และมีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว เช่น ปัญหาการหย่าร้าง บทบาทของพ่อแม่ถูกลดคุณค่าลง การไม่มีเวลาให้กับครอบครัว ความสับสนทางเพศ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาทางสุขภาพ การทำแท้ง ความยากจน การค้ามนุษย์ ความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก การทอดทิ้งเด็กคนชรา

๑๕. การประชุมระดับรัฐมนตรีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้านครอบครัว (The East Asia Ministerial Forum on Families – EAMFF)

การประชุมรัฐมนตรีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้านครอบครัว (The East Asia Ministerial Forum on Families – EAMFF) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐมนตรีที่รับผิดชอบนโยบายด้านครอบครัว ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แบ่งการประชุมเป็น ๒ ส่วน คือ การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านครอบครัว และการประชุมระดับรัฐมนตรีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยเรื่องครอบครัว วาระการประชุมทุก ๒ ปี เริ่มมีการประชุมครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ จนถึง พ.ศ. ๒๕๕๗ มีการประชุมรวมทั้งสิ้น ๖ ครั้ง

หัวข้อหลักเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้นโยบายและการดำเนินงานด้านครอบครัวในการประชุมที่ผ่านมา ได้แก่ ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว เด็ก กับนโยบายของรัฐบาลในการสนับสนุนครอบครัว และผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกต่อการดำเนินงานด้านครอบครัว การส่งเสริมการพัฒนาเด็กและครอบครัว ผลกระทบจากนโยบายที่มีต่อสมาชิกในครอบครัว และการดูแลผู้สูงอายุ ประสบการณ์ในเรื่องนโยบายของรัฐในการส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง นโยบายต่าง ๆ ของรัฐเกี่ยวกับครอบครัว และการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อครอบครัวในยุคปัจจุบัน การช่วยเหลือและเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความเข้มแข็งระหว่างกลุ่มครอบครัวที่อยู่ในภาวะเสี่ยงถึงเสี่ยงสูง ความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว/ครอบครัว (Ensuring Work Family Balance) และการสร้างครอบครัวที่เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม (Creating Family - Friendly Social Environment)

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมระดับรัฐมนตรีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้านครอบครัวและความเสมอภาคระหว่างเพศ (The East Asia Ministerial Forum on Families and Gender Equality – EAMFFGE) จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๑ – ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๙ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ ทารือนโยบายต่าง ๆ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างรัฐมนตรีที่รับผิดชอบนโยบายด้านครอบครัวและการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และที่ประชุมได้ร่วมกันจัดทำปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานด้านครอบครัวและความเสมอภาคระหว่างเพศ โดยปฏิญญาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔

๑๖. มติและข้อเสนอสมัชชาครอบครัว

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ (กยค.) และแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว (กสค.) ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประชุมสมัชชาครอบครัวระดับจังหวัดและระดับชาติ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง สมัชชาครอบครัว เป็นการรวมกลุ่มของครอบครัวหรือตัวแทนของครอบครัว และภาคประชาชนจากทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

จากการดำเนินงานจัดสมัชชาครอบครัวระดับจังหวัดและระดับชาติ ในช่วงระยะปี ๒๕๕๑ – ๒๕๕๘ สามารถประมวลมติและข้อเสนอจากเวทีสมัชชาครอบครัว ได้ดังนี้

๑) มติเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้และทักษะของครอบครัว

๑. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว บทบาทหน้าที่ และบทบาทหญิงชายในครอบครัว

๒. พัฒนาความรู้และทักษะการใช้ชีวิตตามพัฒนาการครอบครัว ส่งเสริมให้คู่แต่งงาน และพ่อแม่มีทักษะในการอบรมเลี้ยงดูให้เป็นคนดี ฉลาด และมีความสุข โดยจัดอบรมให้คู่แต่งงานและพ่อแม่

๓. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามแนวทางหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๔. จัดตั้งองค์กรเพื่อพัฒนาความรู้ นวัตกรรมในการสร้างสุขภาวะของครอบครัวให้เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัวในการทำงานวิชาการและขับเคลื่อน ทำหน้าที่จัดการความรู้ ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมหรือเครื่องมือในการส่งเสริมครอบครัวให้สอดคล้องกับพื้นที่ หรือครอบครัวในลักษณะต่างๆ พร้อมทั้งศึกษาสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อครอบครัว และนำเสนอมาตรการในการจัดการปัญหาต่อคณะรัฐมนตรี

๕. มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำหลักสูตรครอบครัวศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

๒) มติเกี่ยวกับการส่งเสริมสวัสดิการสำหรับครอบครัว

๑. รัฐบาลต้องสนับสนุนให้มีระบบสวัสดิการและบริการขั้นพื้นฐานสำหรับทุกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวสามารถดำรงความเป็นครอบครัว และทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานประกอบการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็ก และจัดให้มีกองทุนส่งเสริมครอบครัวในสถานประกอบการ จากงบประมาณกองทุนประกันสังคม

๓. การสงเคราะห์ครอบครัวสอดคล้องกับความจำเป็นตามสภาวะความต้องการของครอบครัว เช่น เงินช่วยเหลือฉุกเฉิน เงินสนับสนุนให้ครอบครัวเข้าถึงบริการการศึกษาของบุตรและสุขภาพ เงินพัฒนาอาชีพ เป็นต้น

๔. จัดตั้งคลินิกครอบครัวในโรงพยาบาลชุมชนที่มีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ให้ครอบครัวทั่วประเทศ เพื่อทำหน้าที่บำบัด ฟื้นฟู และให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวในสภาวะยากลำบาก

๕. ส่งเสริมให้มีศูนย์เรียนรู้สำหรับครอบครัวเพื่อเด็กพิการในระดับพื้นที่ ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรุงเทพมหานคร ดำเนินการตามแผนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการระดับจังหวัด การจัดทำฐานข้อมูล และส่งเสริมให้กองทุนสวัสดิการชุมชนหรือกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในชุมชนให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวที่มีเด็กพิการ

๖. จัดให้มีกระบวนการศึกษาระบบสวัสดิการสังคมที่จำเป็นสำหรับครอบครัวลักษณะพิเศษต่างๆ

๓) มติเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์และกลไกด้านครอบครัว

๑. สนับสนุนให้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมครอบครัว เพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวอย่างเป็นรูปธรรม ต่อเนื่อง และยั่งยืน รวมทั้งมีการบังคับใช้ติดตามผล และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อปกป้องและคุ้มครองความมั่นคงของครอบครัว ซึ่งมตินี้มีความสอดคล้องกับมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๒ ในการให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เร่งรัดการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมสถาบันครอบครัว

๒. ส่งเสริมและสนับสนุนการผลักดันนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการด้านครอบครัวสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมให้ตัวแทนครอบครัวและทุกภาคส่วนในชุมชน/ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาครอบครัว บูรณาการในแผนพัฒนาตำบล/เทศบาล/เทศบัญญัติ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างพอเพียง

๓. ส่งเสริมให้มีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนอย่างทั่วถึง เพื่อทำหน้าที่สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการประเมินสภาพเด็ก สภาพครอบครัว และสภาพชุมชน ที่มีผลกระทบต่อครอบครัว การออกแบบกระบวนการกิจกรรมพัฒนาเด็กและครอบครัว การจัดสวัสดิการครอบครัวที่เหมาะสมแก่เด็กและครอบครัวพิเศษ หรือการนำนโยบายส่งเสริมเด็กและครอบครัวของรัฐสู่ครอบครัวในชุมชน และเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีระบบเฝ้าระวัง ติดตามสถานการณ์ครอบครัวอย่างต่อเนื่อง สร้างฐานข้อมูลครอบครัวในชุมชน และสนับสนุนให้คณะกรรมการชุมชนของกรุงเทพมหานคร เป็นกลไกหลักในการพัฒนาครอบครัวของชุมชนในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งการพัฒนาบุคลากร จัดการความรู้ โดยผ่านศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และการปรับโครงสร้างการบริหารองค์กรท้องถิ่นให้มีหน่วยงานเฉพาะในพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการ

๔. สนับสนุนให้มีสมัชชาครอบครัวในทุกพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มครอบครัวอย่างเป็นระบบ และเป็นกลไกผลักดันการระดมความคิดเห็นของกลุ่มสมัชชาชาย่อยทุกภาคส่วน ทั้งในระดับครอบครัว ระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดพลังทางสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายและมาตรการปกป้องคุ้มครองช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาของครอบครัว

๔) มติเกี่ยวกับสื่อสร้างสรรค์สำหรับครอบครัว

๑. สนับสนุนให้มีสื่อสร้างสรรค์และแหล่งข้อมูลความรู้สำหรับครอบครัว ผลักดันให้รัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณผลิตสื่อสร้างสรรค์

๒. ผลักดันให้สื่อวิทยุและโทรทัศน์จัดสรรเวลาให้มีรายการสำหรับครอบครัวในปริมาณและคุณภาพมากขึ้น อย่างน้อยร้อยละ ๑๐

๓. เร่งผลักดันร่างพระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. ... เพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ระยะยาว พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงานติดตามความก้าวหน้าของการทำงานในรูปของคณะทำงานเตรียมสมัชชาผู้บริโภคสื่อ เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคสื่อภาคประชาชนแบบมีส่วนร่วม ให้สอดคล้องกับแนวทางในการปฏิรูปสื่อเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยต่อไป ปัจจุบันพระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘

๔. ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในด้านวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในการใช้สื่อใหม่ร่วมกันของคนในครอบครัว ส่งเสริมให้เกิดเนื้อหาสื่อสร้างสรรค์ และกิจกรรมสร้างสรรค์ และส่งเสริมกลไกการติดตามเฝ้าระวังสื่อที่ไม่ปลอดภัยผ่านเครือข่ายภาคประชาสังคม และกลไกของรัฐ โดยให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายด้านสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องเวลาการออกอากาศรายการเด็ก เยาวชน และกลุ่มรายการที่ผู้ปกครองควรให้คำแนะนำ (๓+ ๑๘+) และรายการเฉพาะผู้ใหญ่ (๑) ที่เหมาะสมกับสภาพสังคม และเป็นไปเพื่อคุ้มครองเด็ก

๕) มติเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับครอบครัว

๑. สนับสนุนให้เกิดพื้นที่สาธารณะ / พื้นที่การเรียนรู้สำหรับครอบครัวในชุมชนเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของครอบครัวเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เกื้อหนุนกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเครือข่ายองค์กร ชุมชน และสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว เช่น การเปิดพื้นที่ของศาสนสถานทุกแห่งเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ของครอบครัวและชุมชน มีกิจกรรมที่มุ่งสร้างคนดี มีจิตอาสา

๒. สนับสนุนให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการดำรงชีวิตของครอบครัว โดยมีมาตรการควบคุมแหล่งอบายมุข และพื้นที่เสี่ยงอย่างจริงจัง โดยให้รัฐกำหนดและประกาศใช้เกณฑ์สิทธิความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับเด็ก ซึ่งเป็นเกณฑ์ความปลอดภัยขั้นต่ำสุดที่รัฐและองค์กรท้องถิ่น ต้องประกันการเข้าถึงเกณฑ์ดังกล่าวอย่างเสมอภาคของเด็กทุกคน และจัดให้มีระบบการรายงานพื้นที่ (จังหวัดและตำบล) ที่มีการละเมิดเกณฑ์สิทธิความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับเด็ก อันส่งผลให้เด็กเสียชีวิตจากการบาดเจ็บรุนแรง พร้อมทั้งขยายบริการของสถานพัฒนาเด็กเล็ก หรือบ้านรับเลี้ยงเด็กเล็กในชุมชน ให้ครอบคลุมเด็กกลุ่มเสี่ยงในครอบครัวที่มีศักยภาพต่ำ และจัดให้มีศูนย์เด็กและเยาวชน หลังเลิกเรียน หรือบ้านหลังเรียนสำหรับเด็กวัยเรียน โดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งภาครัฐต้องมีนโยบายสนับสนุนทั้งงบประมาณ สถานที่ สื่อ และอุปกรณ์เอื้ออำนวย

๖) มติเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ครอบครัวเข้มแข็ง

๑. ส่งเสริมให้มีหลักสูตรครอบครัวศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยสถานศึกษาควรเป็นศูนย์กลางการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาครอบครัว และจัดให้มีบริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวขึ้นในโรงเรียน เนื่องจากมักพบว่าการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก มักจะต้องไปแก้ไขที่ครอบครัว

๒. จัดตั้งองค์กรพัฒนาความรู้ นวัตกรรม ในการสร้างสุขภาวะของครอบครัว ให้เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัวในการทำงานวิชาการและขับเคลื่อน ทำหน้าที่จัดการความรู้ ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมหรือ

เครื่องมือในการส่งเสริมครอบครัวให้สอดคล้องกับพื้นที่ หรือครอบครัวในลักษณะต่างๆ พร้อมทั้งศึกษาสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อครอบครัว และนำเสนอมาตรการในการจัดการปัญหาต่อคณะรัฐมนตรี

๓. ผลักดันและส่งเสริมความเข้มแข็งให้ “ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน” ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้มีหน่วยงานกำกับดูแลโดยตรง บนพื้นฐานของการเสริมองค์ความรู้ให้กับพ่อแม่และผู้ปกครอง รวมทั้งบูรณาการความร่วมมือระหว่างเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้ามาเป็นผู้รับผิดชอบหลักร่วมกับโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง และรัฐต้องปรับเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาและครู ด้วยการรวมเกณฑ์การลดและยุติปัญหาความรุนแรงในนักเรียนให้เป็นหนึ่งในเกณฑ์ประเมินเพื่อพิจารณาจัดสรรงบประมาณประจำปีและวิทยฐานะของครู

๗) มติการผลักดันให้เกิดมาตรการในการขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาสตรีและครอบครัว

๑. ผลักดันให้มีมาตรการแก้ไขและลดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ได้แก่ **มาตรการเร่งด่วนเพื่อลดจำนวนการตั้งครรภ์ไม่พร้อม** ให้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กรมประชาสัมพันธ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันจัดให้มีการรณรงค์สื่อสารสาธารณะเพื่อให้ความรู้กับประชาชน จัดให้มีสถานบริการเพื่อคุมกำเนิดที่ได้มาตรฐานสากล ในระดับชุมชน ในสถานประกอบการ และในโรงงาน, ให้กระทรวงสาธารณสุขแสดงจุดยืนเชิงนโยบายที่ชัดเจนว่า สิทธิในการคุมกำเนิดเป็นสิทธิของทุกคน และยกเลิกระเบียบ/แนวปฏิบัติของสถานพยาบาลที่ยังมีการกำหนดให้สามีเป็นผู้เซ็นชื่อรับรองการคุมกำเนิดของภรรยา, ให้กระทรวงศึกษาธิการ แสดงจุดยืนเชิงนโยบายที่เข้มแข็งว่าต้องการให้เด็กและเยาวชนมีความรู้เรื่องเพศศึกษาที่รอบด้าน และมีทักษะชีวิตที่เพียงพอต่อการสร้างความปลอดภัยในเรื่องเพศสำหรับตนเองและผู้อื่น **มาตรการเร่งด่วนเพื่อลดแรงกดดันทางสังคมต่อผู้ที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม** ได้แก่ ให้กระทรวงวัฒนธรรม กรมประชาสัมพันธ์ และสื่อภายใต้การกำกับของรัฐ ร่วมกันจัดทำให้มีการสื่อสารสาธารณะเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อสาเหตุของปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมบนฐานข้อมูลวิชาการ, ให้กระทรวงศึกษาธิการ และสถานศึกษาทุกแห่งภายใต้การกำกับ สร้างแนวทางและมาตรการดูแลประคับประคองนักเรียนนักศึกษาที่ตั้งครรภ์ ให้สามารถดำรงสถานภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และได้รับการสนับสนุนให้สามารถเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีคุณภาพ, ให้หน่วยงานรัฐและเอกชน ปรับระเบียบราชการและ/หรือระเบียบองค์กร เพื่อให้เด็กที่เกิดนอกการสมรสได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐและองค์กรโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และไม่กีดกันต่อผู้ทำงานและ/หรือลูกจ้างที่มีการตั้งครรภ์ **มาตรการเร่งด่วนเพื่อลดการทอดทิ้งหรือทำร้ายทารกและการยุติการตั้งครรภ์** ให้ศูนย์ช่วยเหลือสังคม ๑๓๐๐ จัดให้มีการอบรมบุคลากร เพื่อสามารถให้บริการปรึกษาและให้ข้อมูลทางเลือกแบบรอบด้านแก่ผู้ประสบปัญหาที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม โดยต้องเคารพในสิทธิและความต้องการของเจ้าของปัญหา, ให้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงศึกษาธิการ พัฒนาความร่วมมืออย่างเป็นทางการ จัดให้มีระบบช่วยเหลือดูแลผู้ประสบปัญหาที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมอย่างครบวงจร โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน, ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณให้เกิดศูนย์รับเลี้ยงเด็กเล็กระยะสั้น และศูนย์เด็กเล็กในชุมชน, ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินการเพิ่มจำนวนครอบครัวทดแทนชั่วคราวให้เพียงพอต่อสถานการณ์ปัญหาและครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพ, ให้กระทรวงสาธารณสุขกำหนดแนวปฏิบัติที่ละเอียด ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์

ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ตั้งครรภ์เพราะถูกละเมิดทางเพศ และผู้ตั้งครรภ์ที่มีปัญหาสุขภาพ ให้ได้รับการยุติการตั้งครรภ์ตามความประสงค์โดยเร็วที่สุด เนื่องจากเป็นกรณีที่กฎหมายให้การคุ้มครองไว้แล้ว และแนวปฏิบัตินี้ควรครอบคลุมบริการก่อนและหลังการยุติการตั้งครรภ์ตามมาตรฐานที่กำหนดในระดับสากล

ให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรายงานผลการดำเนินงานต่อสมัชชาสตรีและครอบครัวแห่งชาติ

ปัจจุบันพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๙

๒. ผลักดันให้มีมาตรการดำเนินการยุติปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว โดยมี**มาตรการเร่งด่วน** ได้แก่ ผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีเร่งด่วน/หรือประสบปัญหาวิกฤติ จัดให้มีสถานที่บำบัด ฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งสร้างขวัญกำลังใจคนทำงาน และผู้ปฏิบัติงานตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ **มาตรการระยะสั้น (๑-๓ ปี)** ได้แก่ บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปรับเปลี่ยนเจตคติ และสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาและผลกระทบของความรุนแรงที่มีต่อเด็ก สตรี และครอบครัว ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาระบบการให้คำปรึกษา และการบริการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการ เน้นบูรณาการแบบครบวงจรโดยทีมสหวิชาชีพ **มาตรการระยะยาว** ได้แก่ ปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายในการคุ้มครองเด็กและสตรีให้ปลอดภัยจากความรุนแรง และพัฒนาศักยภาพบุคลากรผู้ปฏิบัติงานสหวิชาชีพทุกฝ่ายส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและส่งเสริมให้มีพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชนสำหรับครอบครัวให้มีกิจกรรมร่วมกัน

๓. เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อพัฒนาสตรีและครอบครัว โดยสร้างกลไกการทำงานของเครือข่าย ได้แก่ จัดทำระบบฐานข้อมูลเครือข่ายทางสังคมด้านสตรีและครอบครัว พัฒนาระบบการเรียนรู้ เครื่องมือในการทำงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีรูปแบบและความต้องการที่หลากหลายลักษณะ รวมถึงรณรงค์สร้างความเข้าใจ และเกิดภาพลักษณ์ที่ดีระหว่างเครือข่ายที่ทำงานด้านครอบครัว เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายต่างๆ ในระดับพื้นที่และองค์กรต่าง ๆ และผลักดันการขับเคลื่อนพลังเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของคนทำงานด้านครอบครัว ได้แก่ การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ ยกย่องเชิดชูเกียรติเครือข่ายทางสังคมด้านสตรีและครอบครัว เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานด้านครอบครัว สนับสนุนการสร้างเครือข่ายครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เด็กและเยาวชนอาสา สนับสนุนเครือข่ายให้จัดทำโครงการครอบครัวเข้มแข็ง และสนับสนุนให้เครือข่ายทางสังคมด้านสตรีและครอบครัวเข้าถึงแหล่งทุนสนับสนุนการจัดสวัสดิการเพื่อพัฒนาสตรีและครอบครัว

๔. ผลักดันให้มีมาตรการในการเสริมพลังครอบครัว เพื่อสร้างสมดุลประชากรอย่างที่มีคุณภาพ โดยให้รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงมาตรการจูงใจ และกฎระเบียบต่าง ๆ ให้เอื้อและลดอุปสรรคต่อการมีบุตร รวมถึงเพิ่มสวัสดิการด้านสาธารณสุข การศึกษา และด้านการเงินสำหรับหญิงระหว่างตั้งครรภ์ คลอด และเลี้ยงดูบุตร สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเกิดอย่างมีคุณภาพสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพิ่มมาตรการ กลไกการพัฒนาเด็กและครอบครัวในท้องถิ่น เช่น

สร้างนักพัฒนาเด็กและครอบครัว เพิ่มศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เป็นต้น ตลอดจนส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กเจริญวัยอย่างมีคุณภาพ และสนับสนุนงบประมาณเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและเสริมพลังของครอบครัว

๘) มติเกี่ยวกับการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดระบบที่จะเกื้อหนุนและเปิดโอกาสให้ครอบครัวสามารถสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว

๑. มีการผลักดันให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องเป็นกลไกที่มีคุณภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับครอบครัว โดยกระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ จะต้องมีการสนับสนุนให้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสถานประกอบการ และชุมชน ทำข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินโครงการศูนย์เลี้ยงเด็กเพื่อให้ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการและชุมชนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นรากฐานที่ดีและเอื้อต่อการสร้างสมดุลชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว และยกระดับคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาจากศูนย์เลี้ยง (ดูแล) เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเต็มศักยภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ผู้ปกครอง และภาคส่วนต่าง ๆ ในการยกระดับคุณภาพ และเพิ่มศักยภาพของบุคลากรผู้ดูแลเด็ก เช่น คณะพยาบาล เพิ่มหลักสูตรในการพัฒนาคน โดยไม่ใช้ทุนสูง เป็นต้น

๒. มีการกำหนดนโยบายมาตรการในการส่งเสริมครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

๑) ขอให้มีการระบุมครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวเป็นกลุ่มเป้าหมายของการจัดสวัสดิการของหน่วยงานต่างๆ เพื่อแสดงถึงการมุ่งให้เกิดความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม มีบุคลากรที่มีความเข้าใจประเด็นปัญหาในเชิงลึก มีการจัดสรรทรัพยากรและการติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน

๒) ขอให้มีการจัดสวัสดิการให้กับครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

- ขอให้รัฐใช้รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมแบบบูรณาการ โดยพิจารณาสถานการณ์ที่มีความสัมพันธ์ปัจจัยที่รอบด้าน ได้แก่ การจัดบริการทางสังคม ฯลฯ

- การสร้างเครือข่ายสนับสนุนทางสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การให้คำปรึกษาและการบำบัดครอบครัวของกระทรวงสาธารณสุข การศึกษาของเด็กและเยาวชนของกระทรวงศึกษาธิการ การส่งเสริมรายได้อาชีพและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กระบวนการกฎหมาย ของกระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

- ขอให้รัฐมีมาตรการเพื่อผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชนจัดพื้นที่สำหรับการดูแลเด็กเล็ก เด็กปฐมวัยในเวลาราชการ หรือจัดให้มีสถานที่เลี้ยงเด็กที่มีมาตรฐาน ราคาถูกในชุมชนหรือสถานประกอบการต่างๆ รวมถึงขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณสนับสนุนครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว และจัดให้มีศูนย์ประสานงานครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวในระดับชุมชน

- ขอให้รัฐผลักดันให้เกิดระบบดูแลช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาเด็กในสถานศึกษาและครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ตลอดจนเสริมองค์ความรู้และให้คำปรึกษาแก่พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในเรื่องกฎหมาย และจัดบริการทนายอาสา และช่องทางการรับร้องบุตร

- ขอให้รัฐส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดให้มีมาตรการการทำงานที่เอื้อต่อครอบครัว โดยใช้มาตรการจูงใจ เช่น การให้เงินสนับสนุนหรือสิทธิประโยชน์ด้านภาษี มาตรการการทำงานเอื้อต่อครอบครัว เช่น มาตรการสนับสนุนด้านเวลาแก่พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ได้แก่ การลาหยุดงานเพื่อเลี้ยงดูบุตร โดยได้รับเงินเดือนปกติ มาตรการสนับสนุนบทบาทของสถานประกอบการ นายจ้าง หน่วยงานภาครัฐ ในการสร้างเสริมสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตครอบครัว ความเสมอภาคทางเพศด้านโอกาสการทำงาน และความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความยืดหยุ่นด้านตารางเวลา ด้านชั่วโมงการทำงาน และสถานที่ทำงาน สถานดูแลเด็กที่เหมาะสม การลดหย่อนภาระทางภาษีเงินได้แก่พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวซึ่งต้องทำงานไปด้วย โดยใช้อัตราก้าวหน้าตามจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้น จัดตั้งกองทุนเพื่อการประกอบอาชีพ

๓. ส่งเสริมการรวมตัวเป็นกลุ่มช่วยเหลือกันเองและทำงานเป็นเครือข่ายของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว เพื่อให้การสนับสนุนระหว่างสมาชิกครอบครัวในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสร้างอัตลักษณ์เชิงบวก เสริมพลังให้สมาชิกครอบครัวมีความมั่นใจในคุณค่าของตนเองมากขึ้น

๔. ส่งเสริมให้มีระบบข้อมูล/ทะเบียนประวัติครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่ชัดเจน โดยการสร้างความร่วมมือในการผนวกในการจัดเก็บข้อมูลครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวและประสานส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่มีการจัดเก็บข้อมูล เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ

**ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัวแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๕๑**

โดยที่เป็นการสมควรให้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัวแห่งชาติเป็นการเฉพาะ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๘) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ

“สมาชิกครอบครัว” หมายความว่า การรวมกลุ่มของครอบครัวหรือตัวแทนของครอบครัว และภาคประชาชนจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัว

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ข้อ ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบนี้

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๕/ตอนพิเศษ ๑๘ ง/หน้า ๑๓/๒๕ มกราคม ๒๕๕๑

หมวด ๑

คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ

ข้อ ๕ ให้มีคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “กยค.” ประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ

(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง

(๓) ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการ

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสิบเอ็ดคนซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญมีผลงานและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัว ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านจิตวิทยา และด้านกฎหมาย อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน ซึ่งในจำนวนนี้ต้องเป็นสตรีไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม เป็นกรรมการ

(๕) ผู้อำนวยการเป็นกรรมการและเลขานุการ และรองผู้อำนวยการที่ผู้อำนวยการมอบหมาย เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตาม (๔) คนหนึ่ง เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง
ข้อ ๖ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามข้อ ๕ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) มีความประพฤติเหมาะสมที่จะทำหน้าที่ส่งเสริมและประสานงานครอบครัว
- (๓) ไม่เคยเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำทารุณแรงในครอบครัว

- (๔) ไม่เป็นบุคคลมีหนี้สินพันตัว หรือบุคคลล้มละลาย
- (๕) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกเพราะกระทำความผิด
- (๖) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (๗) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง

ข้อ ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามข้อ ๕ (๔) มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ และมีการแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๖ เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทน ให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งตนแทนแต่ในกรณีที่วาระของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่างนั้นก็ได้ และในกรณีนี้ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งตามวาระ หากยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ข้อ ๘ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามข้อ ๕ (๔) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๖
- (๖) นายกรัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่องหรือทุจริตต่อหน้าที่ หรือมีความประพฤติเสื่อมเสีย

หรือหย่อนความสามารถ

- (๗) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ ๙ การประชุมของ กยค. จะต้องจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละสองครั้ง และต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม หากรองประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ ๑๐ ให้ กยค. มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนระดับชาติเกี่ยวกับการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

(๒) พิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนระดับชาติซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๓) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนการจัดให้มีสมาชิกครอบครัว

(๔) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการประชุมสมัชชาครอบครัวแห่งชาติ

(๕) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนระดับชาติเกี่ยวกับการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัว พร้อมทั้งเปิดเผยต่อสาธารณชนและรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบปีละครั้ง

(๖) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับผลกระทบของกฎหมาย นโยบาย แผนงานและโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐที่มีต่อการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัว เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรี

(๗) เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการกลไกการเสนอให้มีกฎหมายหรือปรับปรุงกฎหมาย หรือจุดยืนและท่าทีของประเทศไทยในระดับชาติ และนานาชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัว

(๘) กำหนดมาตรการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานและช่วยเหลือกิจการของหน่วยงานของรัฐและเอกชน ภาคประชาชนเกี่ยวกับการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัว

(๙) เชิญข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง ผู้ปฏิบัติงานอื่นในหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาสอบถามหรือให้ข้อเท็จจริง รวมทั้งขอเอกสารจากหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาเพื่อประกอบการพิจารณา

(๑๐) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ กยค. มอบหมาย

(๑๑) ปฏิบัติการอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ ๑๑ ให้สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของ กยค. โดยมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติงานธุรการทั่วไป

(๒) ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานด้านนโยบายและยุทธศาสตร์กับหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ดำเนินงานเกี่ยวกับครอบครัว

(๓) สำรวจ ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์เกี่ยวกับครอบครัว เพื่อจัดทำรายงานเสนอต่อ กยค.

(๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ กยค. มอบหมาย

ข้อ ๑๒ ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของ กยค.

หมวด ๒

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

ข้อ ๑๓ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว เรียกโดยย่อว่า “กสค.” ประกอบด้วย

(๑) รองประธาน กยค. คนที่สอง เป็นประธานกรรมการ

(๒) ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้แทนกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนกระทรวงแรงงาน ผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรม ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้แทนกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการ

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประธาน กยค. แต่งตั้งจากบุคคลตามข้อ ๕ (๔) จำนวนห้าคนเป็นกรรมการ

(๔) ผู้อำนวยการสำ นักส่งเสริมสถาบันครอบครัว เป็นกรรมการและเลขานุการและข้าราชการซึ่งผู้อำนวยการแต่งตั้ง เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามข้อ ๑๓ (๓) พ้นจากตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใน กยค. ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใน กสค. ด้วย

ข้อ ๑๕ ให้นำความในข้อ ๙ มาใช้บังคับกับการประชุมของ กสค. โดยอนุโลม เว้นแต่การประชุมต้องจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละสี่ครั้ง

ข้อ ๑๖ ให้ กสค. มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนระดับชาติตามที่ได้รับมอบหมายจาก กยค.

(๒) ส่งเสริมให้มีการพัฒนา การวิจัย และการจัดการความรู้เกี่ยวกับครอบครัวอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการพัฒนาให้มีระบบฐานข้อมูลครอบครัว

(๓) จัดให้มีการประชุมสมัชชาครอบครัวระดับจังหวัดและสมัชชาครอบครัวระดับชาติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กยค. กำหนด

(๔) เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวต่อ กยค.

(๕) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด

(๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ กยค. มอบหมาย

ข้อ ๑๗ ให้สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของ กสค.

ข้อ ๑๘ ให้ กสค. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประชุมสมัชชาครอบครัวระดับจังหวัดและระดับชาติอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง โดยเป็นการรวมกลุ่มของครอบครัวหรือตัวแทนของครอบครัวและภาคประชาชนจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัว และเพื่อส่งเสริม ประสานงาน ระดมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และประสานงานแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

การประชุมสมัชชาครอบครัวระดับชาติจะต้องเปิดโอกาสให้ตัวแทนกลุ่มหรือตัวแทนครอบครัวระดับจังหวัดและภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง

ข้อ ๑๙ ให้ กสค. รวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุมสมัชชาครอบครัวระดับชาติเสนอต่อ กยค. เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการบริหารหรือการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๑๑๐ /๒๕๕๘

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและรองประธานกรรมการคนที่สอง
ในคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๕ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมและ
ประสานงานสถาบันครอบครัวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และรองประธานกรรมการคนที่สอง
ในคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ ดังนี้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

๑. นางอมรา พวงชมพู
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเศรษฐกิจ	กรรมการ
๒. ศาสตราจารย์พัชราวลัย วงศ์บุญสิน
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคม	กรรมการ
๓. นางสาวบุญรัตน์ อภิชาติไตรสรณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคม	กรรมการ
๔. นางปริศนา พงษ์ทัดศิริกุล
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม	กรรมการ
๕. นายสุจิตต์ ไตรพิทักษ์
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัว	กรรมการ
๖. รองศาสตราจารย์นิตยา คชภักดี
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาพอนามัย	กรรมการ
๗. นายยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา	กรรมการ
๘. ศาสตราจารย์เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา	กรรมการ
๙. ศาสตราจารย์รณชัย คงสกนธ์
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา	กรรมการ

๑๐. รองศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย

๑๑. รองศาสตราจารย์มาลี พฤษ์พงศาวิสิ กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย

รองประธานกรรมการคนที่สอง

ศาสตราจารย์รณชัย คงสกนธ์

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

นายกรัฐมนตรี

คำสั่งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

ที่ ๑ / ๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานครอบครัว

พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๔

เพื่อให้การจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๔ และแผนปฏิบัติการส่งเสริมศาสนสถานครอบครัว เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๖ (๕) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานศาสนสถานครอบครัวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบกับมติของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาศาสนสถานครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๔ ประธานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

๑. ให้ยกเลิก

๑.๑ คำสั่งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวที่ ๑/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๔ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘

๑.๒ คำสั่งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ที่ ๒/๒๕๕๔ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘ (เพิ่มเติม)

๒. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๔ โดยมีองค์ประกอบและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๒.๑ องค์ประกอบ

๑.๑	ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	ประธานอนุกรรมการ
๑.๒	นายแพทย์ยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์	รองประธานอนุกรรมการ
๑.๓	นายปัญญา เลิศไกร	รองประธานอนุกรรมการ
	รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	
๑.๔	ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาทางสังคม
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
๑.๕	ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี	อนุกรรมการ
๑.๖	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้แทน	อนุกรรมการ

/๑.๗ ผู้อำนวยการ...

-๒-

- ๑.๗ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้แทน อนุกรรมการ
- ๑.๘ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ หรือผู้แทน อนุกรรมการ
- ๑.๙ นายสิน สือสวน ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) อนุกรรมการ
- ๑.๑๐ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อนุกรรมการ
- ๑.๑๑ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาตรฐานการพัฒนาสังคมฯ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อนุกรรมการ
- ๑.๑๒ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว อนุกรรมการ
- ๑.๑๓ ผู้อำนวยการส่วนวิชาการและแผนงาน สำนักบริหารงานกลาง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ อนุกรรมการ
- ๑.๑๔ หัวหน้าฝ่ายแผนงานและประเมินผล สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว อนุกรรมการ
- ๑.๑๕ ผู้อำนวยการสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล หรือผู้แทน อนุกรรมการ
- ๑.๑๖ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนการสร้างการเรียนรู้และสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) หรือผู้แทน อนุกรรมการ
- ๑.๑๗ ผู้อำนวยการวิจัยด้านหลักประกันทางสังคม มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือผู้แทน อนุกรรมการ
- ๑.๑๘ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรเฉพาะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) หรือผู้แทน อนุกรรมการ
- ๑.๑๙ ผู้อำนวยการมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก หรือผู้แทน อนุกรรมการ
- ๑.๒๐ นายกสมาคมครอบครัวศึกษาแห่งประเทศไทย หรือผู้แทน อนุกรรมการ
- ๑.๒๑ นายกสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย อนุกรรมการ
- ๑.๒๒ นายวันชัย บุญประชา เลขาธิการมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว อนุกรรมการ
- ๑.๒๓ นายสุทธิพงษ์ วสุโสภานนท์ ผู้ช่วยเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ อนุกรรมการ

๑.๒๔ ศาสตราจารย์...

๑.๒๔ ศาสตราจารย์เกียรติคุณจรจา สุวรรณทัต	อนุกรรมการ
๑.๒๕ รองศาสตราจารย์แพทย์หญิงนิตยา คชภักดี	อนุกรรมการ
๑.๒๖ รองศาสตราจารย์จิตตินันท์ เดชะคุปต์	อนุกรรมการ
๑.๒๗ รองศาสตราจารย์อภิญา เวชชัย	อนุกรรมการ
๑.๒๘ รองศาสตราจารย์กิติพัฒน์ นนทบุรีมะดุลย์	อนุกรรมการ
๑.๒๙ รองศาสตราจารย์วิพรรณ ประจวบเหมาะ	อนุกรรมการ
๑.๓๐ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	อนุกรรมการ และเลขานุการ
๑.๓๑ หัวหน้ากลุ่มการพัฒนามาตรการกลไก สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๓๒ เจ้าหน้าที่กลุ่มการพัฒนามาตรการกลไก สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

๒. อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๔ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- ๒.๑ พัฒนาและจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๔ และแผนปฏิบัติการส่งเสริมสถาบันครอบครัว
- ๒.๒ แต่งตั้งคณะทำงานได้ตามที่เห็นสมควร
- ๒.๓ ดำเนินการด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว (กสค.)

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔

(ศาสตราจารย์ศิริกุล อิศรานุรักษ์)

ประธานกรรมการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

คำสั่งสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ที่ ๒๗ / ๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว

ด้วยคณะอนุกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๔ ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๕ เห็นชอบให้สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑	รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
(รับผิดชอบงานในหน้าที่ของสำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว)	ประธานคณะกรรมการ
๑.๒	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว
สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	รองประธานคณะกรรมการ
๑.๓	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนโยบายและยุทธศาสตร์
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	รองประธานคณะกรรมการ
๑.๔	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ	คณะกรรมการ
๑.๕	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเด็ก
สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน
ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ	คณะกรรมการ
๑.๖	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านครอบครัว
สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	คณะกรรมการ
๑.๗	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสุขภาพจิต
กรมสุขภาพจิต	คณะกรรมการ

/๑.๘ ผู้อำนวยการ...

-๒-

- ๑.๘ ผู้แทนสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์
สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คณะทำงาน
- ๑.๙ ผู้แทนสำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาทางสังคม
สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะทำงาน
- ๑.๑๐ ผู้อำนวยการศูนย์สหวิทยาการชุมชนศึกษา
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คณะทำงาน
- ๑.๑๑ ผู้แทนสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
มหาวิทยาลัยมหิดล คณะทำงาน
- ๑.๑๒ ผู้แทนมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว คณะทำงาน
- ๑.๑๓ ผู้แทนสมาคมครอบครัวศึกษาแห่งประเทศไทย คณะทำงาน
- ๑.๑๔ ผู้แทนสำนักงานปฎิรูป คณะทำงาน
- ๑.๑๕ ผู้แทนสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย คณะทำงาน
- ๑.๑๖ ผู้แทนสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย คณะทำงาน
- ๑.๑๗ ผู้แทนสมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย คณะทำงาน
- ๑.๑๘ ผู้แทนสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร คณะทำงาน
- ๑.๑๙ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรปราการ คณะทำงาน
- ๑.๒๐ จ.ส.อ.มนัส สุวรรณพานิช
ประธานศูนย์บริการครอบครัวชุมชนประชาะเปือยธรรม คณะทำงาน
- ๑.๒๑ หัวหน้ากลุ่มการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครอบครัว
สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว
สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว คณะทำงาน
- ๑.๒๒ หัวหน้ากลุ่มการวิจัยและสารสนเทศ
สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว
สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว คณะทำงาน
- ๑.๒๓ หัวหน้ากลุ่มการพัฒนามาตรการกลไก
สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว
สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
และเลขานุการ คณะทำงาน
- ๑.๒๔ เจ้าหน้าที่กลุ่มการพัฒนามาตรการกลไก
สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว
สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
ซึ่งหัวหน้ากลุ่มการพัฒนามาตรการกลไก
มอบหมาย จำนวน ๒ คน คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ

/๒. อำนาจหน้าที่...

-๓-

๒. อำนาจหน้าที่

ให้คณะทำงานจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๒.๑ ศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลสถานการณ์บวร

๒.๒ ดำเนินการและจัดกระบวนการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๔ และแผนปฏิบัติการพัฒนาศาสนสถานบวร

๒.๓ รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะอนุกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร

๒.๔ ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่คณะอนุกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานบวร ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕

(นายสมชาย เจริญอำนวยสุข)

ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันบวร